

Ihanteet uusiksi: Kahden papin työuran muutos

Heikki Salomaa & Visa Tuominen

Ihanteet uusiksi: Kahden papin työuran muutos

Heikki Salomaa & Visa Tuominen

Ihanteet uusiksi: Kahden papin työuran muutos

© Kirkon tutkimuskeskus

Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 52

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-951-693-368-2

ISSN 2341-7641

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 KAKSI PAPPIA JA KAKSI KERTOMUSTA	10
3 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	12
3.1 Työuratutkimus	12
3.2 Kertomusten tulkinta.....	13
3.3 Kieli ja ammatillinen identiteetti.....	15
3.4 Modaliteettien vaihtelu	16
4 PERUSKERTOMUKSET	19
4.1 Lasse	19
4.2 Linda	20
4.3 Kymmenen vuotta pappina.....	21
5 TUNTEIDEN JA MERKITYSTEN TARINAT	24
5.1 ”Kuusi vuotta pellenä”	24
5.2 ”Kävelevä palvelutoimisto”	30
5.3 Kamppailu ”hyvän pappeuden” kanssa.....	37
6 VELVOLLISUUKSIEN JA PÄTEMISEN TARINAT	45
6.1 Lassen uudet näköalat	45
6.2 Lindan jännite ratkeaa	50
7 KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	56
8 LOPUKSI	65
LÄHTEET	67
KIRJALLISUUS	67

1 JOHDANTO

Nuori maisteri saa tiedon ensimmäisestä koulutusta vastaavasta työpaikastaan. Työura alkaa, opiskeluympäristöstä siirrytään työmarkkinoille ja palkkatyön todellisuuteen. Nuorella ammattilaisella on monia ihannekuvia tulevaisuudestaan. Mitä vuodet tuovat tullessaan?

Akateemiset koulutus- ja työurien siirtymät ovat viime vuosikymmeninä muuttuneet yhä useammin yksilöllisiksi prosesseiksi. Työuralla voivat vuorotella ja liittyä työllistyminen, työttömyys, opiskelu, työelämän ulkopuolelle jättäytyminen ja maastamuutto.¹ Urakehitykseen voi kuulua työtehtävien ja työnantajien vaihtamista tai työn luonteesta tapahtuvia merkittäviä muutoksia. Elinikäisen oppimisen taidoista on tullut yhä tärkeämpiä, kun henkilöt joutuvat pitämään yllä ammattitaitoaan ja kouluttautumaan edetäkseen urallaan tai pysyäkseen töissä.²

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ammateissa perinteinen työntekijärooli on myös ollut muutoksessa. Aikaisemmin kirkon työntekijän odotettiin olevan alansa täsmäkoulutettu ammattilainen, joka laadukkaasti hoiti työtehtävänsä. Syksyllä 2016 kirkon nelivuotiskertomuksessa arvioitiin, että tällainen osaaminen ei enää riitä, kun samanaikaisesti palkatun henkilöstön määrä on vähentynyt ja vähenee jatkossa edelleen³ ja osa suomalaisista suhtautuu kirkon instituutioon, sen uskomuksiin ja työntekijöihin voimakkaan kriittisesti.⁴ Muuttuneessa tilanteessa työntekijältä odotetaan uudenlaisia valmiuksia työskennellä yhdessä seurakuntalaisten kanssa, ja hän joutuu perustelevaan olemisensa, tekemisensä ja sanomisensa.⁵

Tässä tutkimuksessa pureudumme kahden 2000-luvun alkuvuosina valmistuneen nuoren papin, *Lassen* ja *Lindan* (kaikki erisnimet tekstissä ja kuvioissa on muutettu) pappisvihkimyksen jälkeiseen urapolkuun ja elämäntulkkuun noin kymmenen vuoden ajanjaksolla. Tällä aikajänteellä tapahtui pappien työmarkkinoilla samankaltainen muutos, joka useilla akateemisella aloilla oli näkynyt jo aiemmin. Lassen ja Lindan valmistuessa oli työmarkkinoille siirtyminen nykyiseen verrattuna suhteellisen helppoa, kun 1990-luvun lama oli ohitettu. 2010-luvulla teologien työttömyys on jälleen lisääntynyt. Lisäksi pappisvihkimyksen odotusajat ovat pidentyneet, ja useimmiten työura alkaa papin määräaikaisesta työtehtävästä.⁶

Tarkastelemme artikkelissa, millaista on ollut toimia nuorena pappina edellä kuvatussa kulttuurisessa paineessa ja muutoksessa. Molempien haastateltavien

1 Suikkanen ym. 2001, 12, 16–17.

2 Gedye 2004; Savickas ym. 2009. Ks. yhteenvetoa akateemisten työmarkkinoiden muutoksesta Suomessa esimerkiksi Tuominen 2013, 22–23 tai esimerkkejä akateemisten vaihtelevista työurista Tuominen 2014.

3 Erilaistuva kirkko 2016, 111–112, 119.

4 Osallistuva luterilaisuus 2016, 261. Ilmiö on edelleen vahvistunut 2000-luvun aikana: ks. Monikasvoinen kirkko 2008, 61–69; Haastettu kirkko 2012, 40–57.

5 Erilaistuva kirkko 2016, 41. Ks. myös Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö 2016, 20–23, 64–65.

6 Buchert ym. 2015, 9–10.

kohdalla työ- ja elämäntulussa tapahtui useita muutoksia heidän siirtyessään yliopistosta työelämään. Heidän käsityksensä papin roolista, tehtävästä ja identiteetistä muuttui voimakkaasti kymmenen ensimmäisen työvuoden aikana. Niinpä myös tutkimuksen näkökulma muuttui matkan varrella. Työuralla etenemisen ja pärjäämisen ohien nivoutui oleellisena osana tarina kahden papin taistelusta työnsä mielekkyyden ja voimavarojensa puolesta.

Olimme aikaisemmin kumpikin tahollamme tutkineet muun muassa teologien ja humanistien ammattiuran alkuvaiheita ja siirtymää työmarkkinoille.⁷ Tuomisen (2013) kerätessä aineistoa väitöskirjaansa useamman koulutusalan maistereilta kertoivat sekä Lasse että Linda osallistuneensa aiemmin Salomaan (2007) väitöskirjan haastatteluihin. Tästä kypsyi idea tutkijapanoksen yhdistämisestä pappien työurien tutkimiseksi sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka eivät ole aloittamassa siirtymää yliopistosta työelämään vaan ovat olleet työelämässä jo jonkin aikaa.

Tutkimuksemme liittyy suomalaisen teologitutkimusten jatkumoon, jossa on selvitetty teologian opiskelijoiden uravalintaa, opiskelumotivaatiota ja työhön sijoittumista.⁸ Salomaan mukaan nuorilla teologian opiskelijoilla on merkittäviä papin tehtävään kohdistuvia odotuskausia. Ilmiöön liittyy vahvoja odotuksia omista kyvyistä täyttää pappiin kohdistettuja toiveita ja toimia hengellisen yhteisön tavoitteiden mukaisesti.⁹ Muun muassa näitä asioita tarkastelemme Lassen ja Lindan työurissa poikkeuksellisesti kolmella tasolla.

Ensiksi *peruskertomuksessa* esittelemme kronologisen, ansioluettelomaisen kertomuksen työuran vaiheista ja työpaikan muutoksista. Peruskertomuksesta rakentuu toisiaan seuraavien ajankohtien ja määräaikojen luettelo, joka kuvaa eri tehtävissä toimimista ja uusiin töihin siirtymistä.

Peruskertomusta seuraa *tunteiden ja merkitysten tarina*. Tähän narratiiviseen tasoon liittyy merkityksiä ja tunteita, joita Lasse ja Linda antoivat tapahtumille. Osana haastattelua haastateltavat piirsivät elämäntarinan kuvion, jonka nousuilla ja laskuilla he ilmensivät eri vaiheidensa tunnetiloja ja reflektoivat ilmaustensa merkitystä. Kertomuksiin kytkeytyy vahvasti Lassen ja Lindan perhetilanne. Haastateltaviemme työuria ja suhdetta pappeuteen leimaa tarinallinen moninaisuus ja itsensä jatkuva uudelleenarviointi, johon molemmat haastateltavat olivat halukkaita ja kykeneviä.¹⁰

Papin ammatillisen kehityksen kokonaiskuvan ymmärtäminen vaatii vielä ainakin kolmannen tason. *Velvollisuuksien ja pätemisen tarinassa* tutkitaan Lassen ja Lindan suhdetta arvoihin, motiiveihin ja työmaailman konventioihin. Kolmannessa vaiheessa analysoimme narratiiveja niiden sisältämien modaliteettien

7 Tuominen 2011; Tuominen 2013; Tuominen 2014; Salomaa 2013.

8 Niemelä 1999; Salomaa 2007; Buchert 2010; Niemelä & Salminen (toim.) 2013.

9 Salomaa 2007, 317–319, 360–361; Buchert 2013, 255–256; Pruuki 2013, 276, 280.

10 Ahteenmäki-Pelkosen tavoin pidämme hyvää verbaalista valmiutta osana kirkon työntekijän ammattitaitoa. Ahteenmäki-Pelkonen 2006, 107.

näkökulmasta. Miten perinteiset modalityteetit eli täytyminen, tahtominen, kykeneminen ja osaaminen punoutuvat toisiinsa kahden nuoren papin tavassa puhua kymmenestä ensimmäisestä työvuodestaan?

Kolmen tason kertomukset lomittuvat ja nivoutuvat kokonaisuudeksi, jossa haastateltavat uudelleenmäärittelevät omaa suhdettaan työhön, itseensä ja pappeuteen. Lasse ja Linda pitivät kokemusta työn mielekkyydestä ratkaisevan tärkeänä ja olivat orientoituneet työuransa ratkaisuihin sen mukaisesti. Uransa alkuvuosina haastateltavamme tahtoivat suorittaa ja kykenivät tekemään papin työtä erinomaisen hyvin ja aina osoittaen kykyä venyä odotusten mukaiseen toimintaan. Lopputulos oli kuitenkin ristiriitainen, ja kehityskulku johti turhautumisen ja uupumisen kokemuksiin. Tämän seurauksena he neuvottelivat itse itsensä kanssa uudet ihanteet työnsä ja elämänsä toteuttamiseksi.

2 KAKSI PAPPIA JA KAKSI KERTOMUSTA

Haastattelimme alkukesästä 2014 yhteensä neljää papiksi vihittyä teologian maisteria. Haastateltavat olimme valinneet harkinnanvaraisella otoksella, ja he kaikki edustavat ensimmäisen akateemisen tutkinnon suorittaneita nuoria maistereita, mitä teologian maisterit tyypillisesti ovat.¹¹ Aineistosta olemme jo julkaisseet kirjoitukset noin viisi vuotta työmarkkinoilla olleiden *Albertin* ja *Angelan* kokemuksista niin kutsutusta pätkäpappeudesta¹² ja työssäjaksamisesta¹³.

Tässä tarkasteltavat *Lasse* ja *Linda* olivat sisällyttäneet teologian maisterin tutkintoonsa uskonnonopettajan kelpoisuuden lisäksi kirkon virkaan vaadittavat soveltavat opinnot. Ne puolestaan pätevöittivät heidät Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappisvirkaan. Pappisvihkimyksen he olivat saaneet kymmenisen vuotta aiemmin, lähes välittömästi teologian maisteriksi valmistuttuaan.

Johdannossa kuvatulla tavalla olimme aiemmissä tutkimuksissamme haastatelleet erikseen Lassea ja Lindaa. Tämän tutkimuksen yhteishaastattelua varten olimme informoineet Lassea ja Lindaa aihealueista (muun muassa työuran käännteet, työn sisällöt), joita haastatteluissa käsiteltäisiin. Emme sen sijaan tarkasti tienneet haastattelukutsua esittäessämme, mikä haastateltavien työmarkkina- tai elämäntilanne olisi. Oletimme heidän toimivan teologien perinteisesti suurimman työnantajan, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, palveluksessa ja siellä suurimman teologiryhmän eli seurakuntapapiston tehtävissä.¹⁴ Kuten jäljempänä huomataan, tämä piti paikkansa vain osin, sillä Linda oli haastatteluhetkellä työpummuksen vuoksi sairauslomalla työstään. Lasse puolestaan oli siirtynyt papin työtehtävistä konsultointiin, mutta kylläkin säilyttänyt edelleen pappeuskirjansa¹⁵.

Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu, että tutkimuksen näkökulma voi muovautua sen mukaan mitä aineisto tuottaa. Haastatteluidemme näkökulma laajeni haastattelun aikana työuralla etenemisestä ja kouluttautumisesta kattamaan haastateltavien kertomuksia papin työn kuormittavuudesta ja työssäjaksamisesta. Tämä näkyy myös jäljempänä elämänkaarikuvioissa 1 ja 2, jotka haastateltavat piirsivät osana haastattelua.

Olimme valmistautuneet aineiston keräämiseen tekemällä esihaastatteluja, joiden osana käytimme elämänkaarikuvion piirtämistä. Näin menettelimme myös

---

11 Salomaa 2013, 201–202.

12 Tuominen & Salomaa 2015.

13 Salomaa & Tuominen 2015.

14 Pappina toimimisen odotetaan jatkossakin säilyvän suurimpana teologiprofessiona, vaikka generalististen urien määrä kasvaa koko ajan (Buchert ym. 2015).

15 Papeuskirja on pappisvihkimyksessä vihittävälle annettu dokumentti, joka oikeuttaa hoitamaan kirkollisia tehtäviä papin valtuuksilla, vaikka henkilöllä ei olisi virka- tai työsuhdetta kirkkoon tai seurakuntaan.

Lassen ja Lindan haastatteluissa. Kuvion piirtämiseen ja sen sanalliseen täydentämiseen haastateltavat käyttivät kymmenisen minuuttia, ja kaiken kaikkiaan haastattelut kestivät noin 75 minuuttia. Aineistot purettiin tekstimuotoon sanasta sanaan.¹⁶ Suorat haastattelukatkelmat on tutkimustekstissä erotettu muusta tekstistä lainausmerkein tai kursivoinnein. Kolme viivaa (---) tekstikatkelmissa merkitsevät poisjätettyjä sanoja, ja sulkujen sisällä olevat kursivoimattomat sanat selvennötämme asiayhteyteen. Kaikki tekstin ja kuvioden erisnimet on muutettu.

Haastateltavat ovat lukeneet tutkimuksemme sen viimeistelyvaiheessa ja antaneet marraskuussa 2016 puhelimitse hyväksynnän tutkimuseettisille ratkaisuille ja ylipäänsä tekstillemme, sen jälkeen kun joitakin yksityiskohtia oli yhteisymmärryksessä heidän kanssaan tarkennettu ja joitakin häivytetty.

Emme väitä, että tuloksiamme voitaisiin yleistää koskemaan kaikkia seurakunnissa työskenteleviä työuransa alkupuolella olevia pappeja. Sen sijaan olemme kiinnostuneita yksilöllisten työurien syvemmästä analyysistä. Johnstonin tavoin uskomme, että yksilötason tutkimukset auttavat ymmärtämään työurien haasteita ja ratkaisuja ja yleisemminkin sitä elämän mosaiikkia, jossa erityisesti työuran alkuvuosina ja perhe-elämän ruuhkavuosissa liikutaan.¹⁷

Tutkimuksemme voidaan määritellä olevan harkinnanvaraista aineistoa käyttävä laadullinen tutkimus, jossa tutkijaparina teimme haastattelut ja hyödynämme metodista moninaisuutta. Haastattelut teimme entisten Itä- ja Länsi-Suomen läänien alueilla. Sen tarkemmin emme sijoita Lassea ja Lindaa Suomen kartalle ja muistutamme lisäksi, että informanttiemme työpaikat eivät välttämättä sijaitse näiden entisten läänien alueilla.

---

16 Haastateltavien tunnistettavuuden välttämiseksi muutimme yksittäisiä, tietyillä alueilla esiintyviä murre sanoja niin sanotulle yleiskielelle.

17 Johnston 2003; Tuominen 2014.

3 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Työuratutkimus

Yksilön ammatillinen kehityskulku ja hänen kokemuksensa omasta elämäntoteutuksesta sidostuvat vahvasti toisiinsa. Ansiotyön tekeminen käsitetään lähes itsettään selvänä normaaliin aikuisuuteen kuuluvana asiana, jonka avulla varmistetaan toimeentulo ja määritetään henkilön sosiaalinen yhteiskunnallinen asema.¹⁸ Työssä toimiminen antaa ihmiselle myös merkittävää palautetta omasta onnistumisesta ja kyvystä saavuttaa hyväksytyt asema omassa yhteisössä. Papistoa koskevissa tutkimuksissa on toistuvasti havaittu, että ajatus työstä Jumalalta saatuna kutsumuksena on vähenemässä ja nuorempien pappien kohdalla sen tilalla on yhä useammin ajatus työstä itsensä toteuttamisena ja ihmisten auttamisena.¹⁹

Lasse ja Linda ovat seuranneet teologisen koulutusalan yleisintä urapolkua: yliopistosta siirrytään seurakuntapastoriksi. Molemmat aloittivat pappeina työkentelynsä evankelis-luterilaisen kirkon palveluksessa. Tarina on siis mitä tyypillisin, onhan kirkko ollut perinteisesti ja toistaiseksi edelleen on teologien tärkein työllistäjäsektori.²⁰

Tyypilliset tarinat ovat kuitenkin alkaneet murtua. Tutkimuksessa seurattavan kymmenen vuoden ajanjakson aikana työmarkkinat teologiselta koulutusalta valmistuneille ovat muuttuneet rajusti. Kun Lasse ja Linda valmistuivat 2000-luvun alkuvuosina, kirkossa koettiin vielä jonkinasteista pappispulaa. Niinpä he työllistyivät käytännössä suoraan maisteripubliikista. Sen sijaan 2010-luvun alkuvuosina teologien työttömyysprosentti nousi kaksinkertaiseksi, noin viiteen prosenttiin, mikä vastasi tuon ajankohdan akateemisten alojen keskimääräistä työttömyyttä.²¹ Tilanne on sittemmin heijastunut myös seurakunnallisiin työmarkkinoihin, kun sijaisuuksia ei tiukassa taloustilanteessa täytetä tai virkoja lakkautetaan eli työt tehdään aiempaa pienemmällä työntekijäjoukolla.²² Tämä suurempi kuva pappien työmarkkinatilanteen murroksesta muodostaa taustan, jota vasten tarkastelemme lähemmin kahden yksilön työuraa ja siinä tapahtuneita muutoksia.

Muutos on ollut yleisempikin akateemisilla työmarkkinoilla. Aiempien staabiilien, ennustettavissa olevien työurien sijaan nykyiset koulutus- ja työurat ovat muuttuneet vaihteleviksi, yksilöllisiksi prosesseiksi. Yksilötasolla tämä voi tarkoittaa

---

18 Kasvio 1994, 111.

19 Salmi 2001, 101; Niemelä 2012, 124–125; Niemelä 2014, 23.

20 Stenlund 2010. – Kirkon tehtäviin sijoittuvien osuus teologeista on laskenut, mutta on edelleen noin 40 %. Niemelä 2010, 19–20; Niemelä 2013, 9.

21 AKAVAn tilastot joulukuu 2015.

22 Esimerkiksi Tuominen & Salomaa 2015.

urakäännöksiä ja sopeutumista jatkuvaan muutokseen.²³ Jokisaaren mukaan yksilön työmarkkinoille siirtymisen onnistuminen ei ole pelkästään yksilön määrättävissä, vaan siihen vaikuttavat kontekstuaaliset tekijät, ja erityisesti työuran alkuaikoina yksilön kehitys on altis työelämän kokemuksille ja palautteelle. Ne puolestaan muokkaavat edelleen muun muassa yksilön tavoitteita ja itseohjautuvuutta.²⁴ Työelämän muutos vaatiikin työntekijöiltä monipuolisia taitoja ja muuntautumiskykyä, valmiutta riskinottoon ja äkillisiin siirtymisiin tehtävästä toiseen.²⁵ Elinikäisen oppimisen taidoista tulee yhä tärkeämpiä, sillä 2000-luvulla valmistuvat eivät voi odottaa työuran olevan enää elämänmittainen, vaan omaa ammattitaitoa on pidettävä yllä kouluttautumalla jatkuvasti.²⁶

Työurien alkuvaihetta tarkasteltaessa on muistettava, että monet ovat itse asiassa aloittaneet työuransa jo opiskeluaikana.²⁷ Tämä pätee myös Lasseen ja Lindaan, jotka olivat opintojensa ohessa ja loma-aikoina tehneet monipuolisesti erilaisia sijaisuuksia muun muassa seurakunnan leiritoiminnan puitteissa. He olivat hankkineet esiintymisvalmiuksia pitämällä hartauksia ja puheita, organisoineet toimintaa eri-ikäisille ja toimineet sielunhoitajana. Kaikki tämä toi heille työkokemusta ja rakennusaineita oman papin ammattikuvan rakentamiseen. Ratkaisevan rajoituksen muodosti pappisvihkimyksen puuttuminen. Ilman sitä työtehtävistä puuttuivat kaikki kirkolliset toimitukset ja sakramenttien hoitaminen, joihin valtuudet antaa vasta ordinaatio. Samalla kun seuraamme haasteltaviemme työurien kehitystä, pidämme yksilötasolla silmällä Richardsonin havaintoja, joiden mukaan työurien kehittyminen, työ- ja perhesuhteet, työuralla eteneminen ja vaikkapa lasten hankkiminen ovat usein yhteydessä toisiinsa.²⁸

3.2 Kertomusten tulkinta

Aineistomme perustuu kahteen kerrottuun tarinaan ja tutkimuksemme vääjäämättä liittyy narratiivisen tutkimuksemme perinteeseen. Connelly ja Clandinin määrittelevät narratiivisen tutkimuksen kokonaisvaltaiseksi laadulliseksi tutkimukseksi, joka kiinnittää huomion yksilön kokemukseen ja elämään sekä siihen, miten tämä kokee maailman.²⁹

Narratiivisuus tarkoittaa myös aineiston käsittelytapaa. Polkinghorne erottelee *narratiivien* analyysin *narratiivisesta* analyysistä. Jälkimmäisessä on tapana

23 Suikkanen ym. 2001, 26–27.

24 Jokisaari 2002.

25 Järvinen & Vanttaja 2003, 159.

26 Gedye 2004.

27 Kivinen ym. 2000, 174.

28 Richardson 2004, 2012.

29 Connelly & Clandinin 1990.

konstruoida uusia, osin fiktiivisiäkin tyyppikertomuksia aineiston antamien viitteiden pohjalta. Narratiivien analyysissä puolestaan luokitellaan kertomuksia niiden sisällön perusteella ja turvaututaan klassiseen paradigmaattiseen tiedonintressiin.³⁰ Kun haastateltavia on kaksi, emme rakenna kolmatta kertomusta tai yleistä papin ammatillisen kehityskulun tarinaa. Pysymme autenttisissa kertomuksissa, mutta samalla etsimme niiden sisältä rakenteita ja tapahtumakulkuja, joilla on yleisempää merkitystä. Näin lähestymme *narratologista* tutkimusotetta, jota tavallisesti sovelletaan valmiiden kulttuurituotteiden analyysissä. Sitä kiinnostavat kertomusten rakenteet, sisällöt, kognitiivinen prosessointi ja kulttuurinen konteksti.³¹

Pitäydymme siis näissä kahdessa kertomuksessa ja kunnioitamme niiden luonnetta kertojan tapana ymmärtää omaa suhdettaan maailmaan ja omaa historiaansa. Tutkijaa kiinnostaa silloin puheen funktiot ja diskurssit eikä hän luokittele aineistoa ennalta valittuihin kategorioihin. Burrin tapaan ymmärrämme kielen suhteelliseksi, käyttäjistään riippuvaiseksi, tilannesidonnaiseksi ja sosiaalista elämää merkityksellistäväksi tekijäksi. Diskurssien vaihteluun puolestaan liittyy aina käsitys vallasta ja yksilön oikeuksista määrittellä itsensä suhteessa toisiin.³²

Suullisten työura- ja elämäkertomusten rinnalla pyysimme haastateltavia tuotamaan myös piirroksen omasta kymmenen vuoden matkastaan. He saivat eteensä tyhjän, valkoisen A3-kokoisen paperiarkin, tusseja ja suullisen ohjeen:

Valmistumisesta on kulunut nyt 10 vuotta. Millainen polku se on ollut? Mitä vaiheita siihen kuului? Mieti ajatuksissasi sitä. Pyydän, että mietit, mitä vaiheita, käännekohtia, hyviä kokemuksia, vastoinkäymisiä siellä on ollut. Pyydän, että palautat mieleesi tätä matkaa.

Sitten kun olet valmis, ota kynä ja hiljaisuuden vallitessa piirrä viiva, joka kertoo, miten sinun kätesi intuitiivisesti kertoo sen kymmenen vuoden matkan. Kun viiva on syntynyt, voit merkitä siihen joitakin tarkennuksia, yksityiskohtia, vuosilukuja, sanoja tai henkilöiden nimiä. Olennaista tässä on, että ryhdymme puhumaan vasta sitten, kun kaikki piirtäminen on jo loppunut.

Haastateltavat piirsivät ohjeen saatuaan paperiarkille elämänviivapiirroksensa (ks. kuviot 1 ja 2 myöhemmin). Sen käyttämisessä ja tulkinnassa käytimme *visuaalisen työnohjauksen* taustateoriaa ja menetelmiä.³³ Sekä Williams että Blatner korostavat, että luovat tekniikat auttavat tietoista mieltä ymmärtämään tunteen ja kokemuksen syvempiä ulottuvuuksia, jotka pakenevat sanoja. Kun haastateltavat palasivat

30 Polkinghorne 1995, 6–8; Heikkinen 2000, 52–53.

31 Ks. Hägg 2010, 118–22.

32 Burr 1998, 120–123.

33 Virtaniemi korostaa luovien menetelmien käyttöä työnohjauksessa. Niiden katsotaan aktivoivan osanottajia tunnistamaan oman elämänsä tärkeitä kysymyksiä ja reflektoinnin avulla ottamaan niitä haltuun. Virtaniemi 1984, Virtaniemi 2001.

piirretyn elämänjanakuvionsa äärelle, he samalla jäsensivät elämänkulun kokonaisuutta pohdinnan ja kyselyn keinoin.³⁴ Useampaan kertaan tapahtui palaamista ydinkokemukseen ja käännekohtaan, koska se oli paperilla koko ajan silmien edessä ja sille oli jo annettu kuvallinen tulkinta. Nyt haastateltava jatkoi pohdintaansa sijoittamalla tapahtumasarjaan uusia mahdollisia merkityksiä ja testaamalla niiden ilmaisuvoimaa ja pätevyyttä.³⁵ Esimerkiksi Linda palasi kertomuksessaan useaan kertaan ydinkokemukseensa, jolloin hänet saatettiin kesken työpäivän sairaalaan uupumiskohtauksen vietyä kaikki voimat. Piirroksessa tuo päivä näkyy vahvana elämänkulun poikkiviivana pitkän alamäen päätteeksi.

3.3 Kieli ja ammatillinen identiteetti

Kun Lasse ja Linda kuvaavat ammatti-identiteettiään ja sen muutosprosessia, he jäsentävät suhdettaan ympäröivään todellisuuteen ja samalla myös omaan persoonaansa ja sen lainalaisuuksiin. Kielellisin keinoin he rakentavat paikkaansa suhteessa itseymmärrykseensä ja ammatilliseen toimintaympäristöön. Siksi tutkimme Lassen ja Lindan puhetta kielellisenä tuotteena ja liitymme siinä sosiaalisen konstruktio- nismien tutkimustraditioon.

Konstruktio- nistisen ajattelun virittäminä ymmärrämme kielen suhteelliseksi ja tilannesidonnaiseksi välineeksi, jonka avulla subjekti tuottaa erilaisia tulkintoja. Kun Linda arvelee olleensa aikaisemmin ”sellainen kävelevä palvelutoimisto”, hän määrittelee omaa osaamistaan ja sosiaalisia suhteitaan. Ilmaisuu osoittaa, että kertojalla on omasta mielestään runsaasti osaamista, mutta se on toisten käytössä. Riippumatta asian todellisesta laidasta tämä itsemäärittely on meille tutkimisen arvoinen signaali Lindan maailmasta. Semiootikot nimittäisivät sitä subjektiposition ottamiseksi.

Tulkintojensa avulla puhuja käyttää valtaa suhteessa ympäristöönsä ja merkityksellistää sosiaalista elämäänsä.³⁶ Niinpä ammatillista identiteettiä on johdonmukaista tulkita harrélaisittain identiteetin julkistamisena ja konventionalisoitumisena, jota teoriaa Suomessa ovat hyödyntäneet muun muassa Ylijoki, Huhtanen ja Salomaa.³⁷ Identiteetti kehkeytyy silloin muuttuvissa tilanteissa ja puhutun reflektion avulla. Lasse ja Linda saavat otteen elämäntilanteestaan (*life-as-lived*) ja tuottavat uusia

34 Tähän argumenttiin vedoten Williams ja Blatner perustelevat tietoisin ajattelun taustalta nousevien tiedostamattomien aineksien hyödyntämistä visuaalisissa työnohjauksessa (Williams) ja sosiodraamassa (Blatner). Williams 1995, 167–168, 180–182; Blatner 1997, 168.

35 Samasta ilmiöstä on kysymys monissa terapeuttisissa ja ohjauksellisissa tekniikoissa, mm. psyko- ja sosiodraamassa. Ks. Blatner 1997, 27–32. Huhtanen lainaa tähän tarkoitukseen Denzinin ”epifany”-käsitettä. Huhtanen 2004, 118–119; Huhtanen 2013, 192.

36 Burr 1998, 120–123.

37 Ylijoki 1998, Huhtanen 2004, Salomaa 2007.

tulkintoja identiteetistään ja työssä selviytymisen ehdoistaan (*life-as-told*).³⁸ Näin Lassen ja Lindan tulkinnat uran eri vaiheiden tapahtumista ovat relativistisia ja kontekstuaalisia matkan teon apuvälineitä, kuin pitkospuun kappaleita, joita he laskevat matkan edistyessä eteensä luodakseen tarinastaan sosiaalisesti suotavan selviytymiskertomuksen. Juuri tätä ilmiötä Harré kutsuu identiteetin rakentamisen konventionalisoitumisvaiheeksi (*conventionalization*) ja Hoikkala *vaikutelman teoksi*.³⁹

Kun tunnistamme tämän konstruktionistisen lähtökohdan, kysymyksemme muuttaa muotoaan. On pohdittava, millä tavalla tuottamamme analyysi ja tulkinta ovat luotettavaa tutkimustietoa. Luku 4 *Peruskertomukset* on paradigmaattista tietoa klassisessa mielessä. Se on oikeastaan laajennettu versio matrikkeliedoista tai tuomiokapitulissa ylläpidetystä papiston nimikirjasta. *Tunteiden ja merkitysten tarina* (luku 5) siirtyy subjektiivisen kokemusmaailman tulkintaan. Sellaisena se kuvaa situationaalista ja kontekstuaalista tietämistä. *Velvollisuuksien ja pätemisen tarina* (luku 6) puolestaan porautuu puhemaailman rakenteisiin, kun tutkimme Lassen ja Lindan tuottamaa identiteettiä heidän puheensa modaliteettien vaihtelussa. Siinä astumme semiotiikan metodimaailmaan.

3.4 Modaliteettien vaihtelu

Postmodernissa konstruktivismissa ajatellaan, että minuus ja identiteetti ovat tuloista yksilön sosiaalisista sitoutumisista ja niistä kielellisistä tavoista, joilla hän jäsentää itseään alituisesti muovautuvassa tapahtumien virrassa.⁴⁰ Testaamme tätä näkökulmaa liittämällä siihen semioottisesta sosiologiasta lainatun teorian modaliteettien vaihtelusta erilaisissa puhetilanteissa. *Modalisointi* tarkoittaa sananmukaisesti muuntelua ja muodon vaihtelua. Semioottisessa sosiologiassa tätä vaihtelua ja muuntelua tutkitaan puheen diskurssien maailmassa.⁴¹ Puhe on vääjäämätön apuväline niin elämän murrosvaiheissa kuin keskellä kaikkein tavanomaisinta arkea. Sanojen avulla ihminen pyrkii rakentamaan elämän vaihtuvista aineksista jotain merkityksellistä ja elämän eri vaiheita koossapitävää. Tutkijat muistuttavat, että annetut ja pakottaviksi koetut identiteetin osat muovautuvat uusiksi uuden kykenemisen kautta. Kykenemisen kokemista voidaan tutkia tutkimalla puheen erilaisia rakenteita ja muotoja.⁴²

---

38 Strukturalistista identiteetin rakentamista näillä käsitteillä tulkitsee muun muassa Huotelin 1996, 30–31. Hoikkala (1993, 30–31) kutsuu tätä ilmiötä vaikutelman teoksi. Samoin myös Berger & Luckmann 1994, 173; Hall 1999, 21–22; Heikkinen 2000, 50.

39 Harré 1983, 257; Hoikkala 1993, 30.

40 Hall 1999.

41 Kangasniemi 1992; Pikkarainen 2004, 172.

42 Wahlström 2001, 2–3; Brah 2003, 618; Niemi 2001, 18–19.

Niinpä identiteettipuheessa erityisen merkittäviä ovat lausumat, joissa informantit käyttävät *osaamiseen, voimiseen, täytymiseen, tahtomiseen ja tietämiseen* liittyviä ilmauksia. Juuri niitä semiotiikassa kutsutaan modaaliteeteiksi. Kun Linda ja Lasse kävivät läpi ammatillista muutosprosessiaan, he muokkasivat suhdettaan työhön ja omaan itseymmärrykseensä uudelleen näiden modaalisten diskurssien avulla. Hyvä esimerkki tästä on Lindan pohdinta oman sukunsa kuolemantapauksista: ”Ennen uhrasin itseni sen takia, että toiset pysyivät. Ja nyt saa suvussa kuolla ihan kuka vaan ja en mene (siunaamaan).”

Tämän muutoksen analysoimiseksi hyödynnämme semioottisen sosiologian piiristä *Greimasin* modaliteettiteoriaa.⁴³ Sen avulla päästään lähilukemaan Lassen ja Lindan puheen rakenteita eli diskursseja. Analysoimme heidän puheessaan esiintyvää modaalisuutta, joka sisältää puhujan arvion käsillä olevan ilmiön velvoittavuudesta, varmuusasteesta, sen todennäköisyydestä ja ennustettavuudesta. Modaalisuudella on aina kiinteä suhde lausuman sisältöön, sillä se paljastaa puhujan asenteen omaan rooliinsa asioiden hallitsijana, osajana ja toimijana. Puhujan ilmaisema varmuus kertoo myös hänen valtasuhteestaan kuulijoiden kanssa. Vastaavasti epäröinti taas antaa kuulijallekin mahdollisuuksia arvioida, mistä tilanteesta on kysymys.⁴⁴

Kun papin työssä keskeisenä tehtävänä on tulkita arvolausumia ja uskonnollisia väitelauseita, on perusteltua analysoida papin omassa puheessa ilmeneviä tapoja puhua arvoista ja varmuuden olemassaolosta. Haastateltavien puhettavan vaihtelut paljastivat heidän piileviäkin riippuvuussuhteitaan ja näkemyksiään osaamisensa rajoista. Näin postmodernista lainattu käsitys *identiteetin alituisesta uudelleenrakentumisesta*⁴⁵ tarkentuu tutkimuksessamme yksittäisiin ilmaisutapoihin pureutuvaksi analyysiksi. Kiinnostavaa on, miten Lasse ja Linda perustelevat muutoksensa.

Miten tällainen analyysi tapahtuu? Greimasilla *modaliteetteja* ovat puheessa vaihtelevat ilmaisut, jotka ilmentävät haluamista, kykenemistä, osaamista, tahtomista ja olemista. *Haluaminen* ja *velvollisuus* ovat virtuaalisia modaliteetteja. Niissä *oleminen* määrää identiteettiä. *Kykeneminen* ja *osaaminen* ovat puolestaan aktuaalisia modaliteetteja. Niissä subjektin toiminta tulee ymmärrettäväksi toimintaan reagoimisen ja usein vastuksen (eli vastasubjektin) kohtaamisen kautta. Siten kykenemistä ja osaamista koskevassa puheessa *tekeminen* määrää identiteettiä.⁴⁶ Sulkunen ja Törrönen jakavat modaliteetit sen perusteella, viittaavatko ne luonteeltaan yksilön sisäisiin vai ulkoapäin jäsenyviin prosesseihin. Ulkoohjautuvat eli eksotaktiset modaliteetit (kykeneminen ja velvollisuus) heijastavat ulkopuolisen aikaansaamaa

43 Greimas ja Courtés 1982. Greimas (1917–1992) oli kielitieteilijä ja semiootikko, jota pidetään niin sanotun semiootikkojen Pariisin koulukunnan perustajana. Pikkarainen 2004, 101. – Suomessa tätä semanttista teoriaa ovat soveltaneet mediatutkijat Sulkunen ja Törrönen ja kasvatustieteen filosofiaa analysoinut Pikkarainen. Sulkunen 1997; Sulkunen & Törrönen 1997; Pikkarainen 2004. – Salomaa (2007) on aikaisemmin soveltanut tätä teoriaa teologioiden identiteettien tutkimukseen.

44 Sulkunen 1997, 45; Pikkarainen 2004, 172–173.

45 Hall 1999.

46 Greimas & Courtés 1982, 23–24, 192–194.

tai antamaa motiivia tai voimavaraa. Sisäsyntyiset eli endotaktiset modaliteetit (osaaminen ja tahtominen) viittaavat puhujan omaan merkityksenantoon.⁴⁷ Modaliteettien erilaiset esiintymismuodot puheessa on tiivistetty taulukkoon 1.

Taulukko 1. Modaliteettien erilaiset lajit ja niiden vaihtelu identiteetti-puheessa.⁴⁸

Modaalisuuden lajit	Virtuaalinen	Aktuaalinen	Realisoitu
	TILASUUNTAUTUNUT: olemista luonnehtivat modaalisuudet	TOIMINTASUUNTAUTUNUT: toimintavalmiuksia ja tekemistä luonnehtivat modaalisuudet	
Eksotaktiset (ulkoajautuvat)	täytyminen, velvollisuus "Olen taipunut ihan mihin asentoon vaan."	kykeneminen "Kelpaan tällaisena pappina."	tietäminen "Kunniotan ennakkoluulottomuutta."
Endotaktiset (sisäsyntyiset)	tahtominen, haluaminen "En enää haikaile muualle töihin."	osaaminen "Voin nyt toimia kumppanina autettaville."	uskominen (itsetunnistaminen) "Käänän uupumukseni vahvaksi voimavaraksi."

Voiko tällaisella kielellisellä analyysillä tavoittaa jonkin syvärakenteen haastateltavien identiteetistä? Ratkaisuna on hermeneuttinen rajaus. Lähtökohtanamme on näkemys sosiaalisten suhteiden rakentumisesta modaalisina verkostoina: arvoja, varmuuksia, velvollisuuksia ja pyrkimyksiä ilmaistessaan yksilöt rakentavat ja kuvaavat oman identiteettinsä ydinsisältöä.⁴⁹

Molempien haastateltaviemme työuralla tapahtui muutaman työvuoden jälkeen voimakas murros, joka muutti heidän työorientaationsa, käsityksensä itsestä ja omasta osaamisestaan. Sekä Lasse että Linda kokivat eri syistä uupumisilmiön ja saivat sen seurauksena diagnoosin keskivaikeasta masennustilasta. Kriisin seurauksena molempien pappien motivaatio ja suuntautuminen työhön saivat uuden käänteen. Haastateltavien tapa käyttää modaliteetteja tekee nämä muutokset silmiinpistäviksi. Samalla se herättää kysymyksen, muuttuiko ammatillisen identiteetin perusrakenne sittenkään.

47 Sulkunen ja Törrönen 1997, 83.

48 Taulukon ovat alun perin esittäneet Greimas ja Courtés. Ks. tarkemmin Greimas & Courtés 1982, 194–195; Sulkunen & Törrönen 1997, 84.

49 Näin myös Sulkunen & Törrönen 1997, 93.

4 PERUSKERTOMUKSET

4.1 Lasse

Lasse rekrytoitui alle viikossa maisteripubliikistaan perinteiseen evankelis-luterilaisen seurakunnan sisääntulovirkaan, seurakuntapastoriksi. *Björnholmenin* seurakunta (kaikkien seurakuntien ja muut erisnimet on muutettu) valitsi hänet toistaiseksi täytettyyn lapsityön papin tehtävään. Kuten aiemmin todettiin, vielä 2000-luvun puolivälissä papiston kysyntä ja tarjonta kohtasivat hyvin ja odotusajat maisteriksi valmistumisesta työn alkuun olivat lyhimmillään vain muutamia vuorokausia.⁵⁰

Lassella ei Björnholmeniin muuttaessaan ollut mitään seutukuntaan liittyviä kiinnekohtia tai siteitä, mutta sinne hän asettui asumaan perheensä kanssa, johon pian kuului vaimon lisäksi kaksi peräjälkeen syntynyttä lasta. Björnholmen oli keskisuuri kaupunkiseurakunta, jossa tuohon aikaan oli eri työaloja varten omat nimikkopapit. Lasse oli työyhteisön nuorin työntekijä ja sai vastuulleen lapsityön. Lasse ordinoitiin hiippakunnan seuraavassa pappisvihkimyksessä muutamaa kuukautta myöhemmin. Sen jälkeen työ sisälsi paljon papille kuuluvia kirkollisia toimituksia: kasteita, hautajaisia ja vihkimisiä.

Lasse kuvasi olleensa erittäin innostunut ja motivoitunut työhön, joka tarjosi jatkuvasti uusia kosketuskohtia paikallisten ihmisten elämään ja erityisesti lapsiin ja kouluihin. Työnsä Lasse hoiti hyvin ja sai seurakuntalaisilta toiminnastaan hyvää palautetta. Hänet opittiinkin tuntemaan kodikkaasti Lasse-pappina. Tämä taas johti lisääntyneeseen kysyntään: seurakuntalaiset toivoivat juuri häntä perhejuhliinsa tekemään niistä kodikkaat, onnistuneet ja ”ikimuistoiset”. Lasse huomasi olevansa työssään ylikuormitettu.

Työ Björnholmenissa seurasi vuodenaikojen ja kirkkovuoden kiertoa, ja seurakuntatyön rutiinit tulivat Lasselle tutuiksi. Juhlat, arkityö ja loma-ajat seurasivat toisiaan. Vajaan viiden työssäolovuoden jälkeen Lasse huomasi, että työ toisti itseään eikä tarjonnut enää mitään uutta. Niinpä nuori pappi alkoi katsella ympärilleen ja etsiä uutta työtehtävää.

Lasse pohti mahdollisuutta päteväityä luokanopettajaksi, siirtyä kouluun uskonnon aineenopettajaksi tai ylipäänsä siirtyä pois seurakuntapapin työstä. Ehti kulua lähes vuosi, ja yllättäen uusi kiinnostava työpaikka tuli hakuun. Koulutus- ja konsulttipalveluita tarjoava yritys *Oxvik* etsi uutta työntekijää. Lasse tuli valituksi työhön, jossa hänen pappiskokemuksensa, tietotekninen harrastuneisuutensa,

---

50 2000-luvun alun hyvä työllisyystilanne heikkeni sittemmin nopeasti taloudellisen niukkuuskauten myötä. Salomaan (2013, 198–199) mukaan Joensuusta vuosina 2003–2011 valmistuneiden teologian maistereiden pappisvihkimyksen odotusaika vaihteli yhdestä päivästä 676 päivään ja mediaani oli vain 40 päivää. Niemelä (2010, 18) laski pappismatrikkelin tiedoista, että vuosina 2007–2009 teologit vihittiin papiksi keskimäärin vasta 2,5 vuotta valmistumisen jälkeen. 2010-luvulla valmistuvien pappien työsuhteet ovat muuttuneet lähes poikkeuksetta määräaikaisiksi. Niin sanotuista *pätkäpapeista* ks. lisää Tuominen & Salomaa 2015.

viestintäosaamisensa ja opettajapätevyytensä nähtiin vahvuutena. Uudessa työyhteisössä Lasse oli parinkymmenen työntekijän yhteisössä jälleen nuorin. *Oxvik* kuitenkin perehdytti ja koulutti Lassea uuteen työhön monipuolisesti, ja haastattelun aikoihin hän oli saamassa vaativan erikoistumiskoulutuksensa valmiiksi.

Haastattelun aikaan Lasse oli työskennellyt viitisen vuotta *Oxvikissa*. Hänen tehtävänkuvansa on vuosien varrella monipuolistunut ja hän on päässyt kehittämään yrityksen palvelukonseptia. Tehtävänkuvaan kuuluu monenlaisia viestintä-, koulutus-, kehittämis- ja konsultointitehtäviä asiakasrajapinnassa. Yritys myy palveluja myös seurakunnille ja suoraan kirkon työntekijöille. Niinpä Lasse tässä tehtävässä tapaa seurakuntien työntekijöitä ja on edelleen kiinnostunut evankelisluterilaisen kirkon asioista.

4.2 Linda

Linda sai maisteriopintojensa viimeisenä keväänä työtarjouksen. Entisen kotikaupungin suurimmassa seurakunnassa, *Högbackanissa*, tarvittiin seurakuntapapin sijaista. Tätä tehtävää tarjottiin suoraan hänelle. Muodollisena ehtona oli puristaa teologian maisterin tutkinto ajoissa valmiiksi, jotta Linda ehtisi kevään pappisvihkimykseen. Opiskelemalla tauotta pari viimeistä kuukautta hän pääsi tavoitteeseensa.

Tutkintotodistuksen saamisesta ehti kulua kaksi viikkoa, kun Linda sai pappisvihkimyksen. Samanaikaisesti hän muutti avopuolionsa kanssa takaisin kotikaupunkiinsa, ja seurakuntapastorin sijaisuus alkoi tiiviillä tahdilla. Ensimmäiset kymmenen viikkoa Linda teki töitä *Högbackanissa* ilman vapaita viikonloppuja, eikä muutenkaan ensimmäisenä työvuotena juuri pitänyt työehtosopimuksen mukaisia vapaita viikonloppuja. Päinvastoin: Linda suorastaan keräsi työtehtäviä viikonloppuihinsa, sillä hän nautti kesäviikkimisistä ja muista toimituksista. Työn imu oli kova, ja oma asema työyhteisössä oli ansaittava, jotta seuraava sijaisuus löytyisi. Lintaan oltiin *Högbackanissa* tyytyväisiä.

Vuoden kuluttua ensimmäinen sijaisuus päättyi, ja hyvin tehtyä työtä seurasi välittömästi uusi sijaisuus samalla seutukunnalla, mutta nyt pienemmässä *Sommarbyn* naapuriseurakunnassa. Tämä Lindan toinen virkamääräys, määräaikainen pesti Sommarbyssä umpeutui seuraavan kalenterivuoden vaihteessa, mutta juuri silloin seurakunnalla ei vastoin Lindan odotuksia ollut tarjota mitään jatkoa. Myöskään lähiseurakunnissa ei ollut papin sijaisuuksia tiedossa, ja niinpä hän oli jäämässä työttömäksi. Koska Lindalla oli kelpoisuus uskonnonopettajaksi, hän päätti etsiä opettajansijaisuuksia ja saikin uskonnon aineenopettajan sijaisuuden läheisen, suuremman kaupungin *Rävholmenin* yläkoulusta puoleksi vuodeksi.

Tuona keväänä, opettajan sijaisuuden aikana *Juurikkalan* suomenkielisessä seurakunnassa vapautui lapsi- ja nuorisotyön papin virka. Linda haki sitä ja tuli valituksi. Nyt hänellä viimeinkin oli vakinainen virka. Valinnasta oli kuitenkin äänestetty, ja Linda voitti vaalissa äärimmäisen tiukalla äänierolla. Työn alkuasetelma

Juurikkalassa oli siten haastava. Linda työskenteli seurakunnassa viitisen vuotta nuorisopappina ja oli sinä aikana kahdesti äitiysvapaalla.

Toisen äitiyslomansa jälkeen Linda haki jälleen uutta työtehtävää, lapsityön kappalaisen virkaa jo aiemmin tutusta Sommarbyn seurakunnasta. Tähän virkaan hänet valittiin, ja Sommarbyssä Linda työskenteli edelleen, kun tapasimme hänet, vaikka olikin haastatteluhetkellä sairauslomalla työuupumuksen vuoksi.

4.3 Kymmenen vuotta pappina

Lasse ja Linda valmistuivat teologian maistereiksi aikana, jolloin kirkossa koettiin vielä jonkinasteista pappispulaa. Niinpä molemmat työllistyivät käytännössä suoraan maisteripubliikista. Ensimmäinen työpaikka avautui ilman suurta etsintää, ja ura pääsi käyntiin. Lukuisissa 2000-luvulla tehdyissä koti- ja ulkomaisissa työuratuutkimuksissa on todennettu työuran muovautumisen prosessiluonne: muutamassa vuodessa valmistumisesta ura löytää uomansa ja vakiintuu.⁵¹ Näin tapahtui myös haastateltavillamme. Jos pysähdytään viisivuotispysäkillä kummankin valmistumisesta, molemmat hoitivat silloin vakinaista virkaa. Perhe oli kasvanut. Tilanne näytti turvalliselta ja vakiintuneelta⁵², mutta monta muutosta oli vielä tulossa.

Lassen ja Lindan työurat sisälsivät samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Molemmilla oli kelpoisuus sekä uskonnon aineenopettajaksi että papiksi. Kumpikin halusi sijoittua Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papin tehtävään ja oli saanut tiedon tulevasta työpaikasta jo ennen valmistumista. Molemmat aloittivat seurakuntapastorin tehtävässä, mutta vaihtoivat vakinaisesta papin virasta myöhemmin toiseen tehtävään, jonka katsoivat vastaavan paremmin omaa osaamista, kutsu- musta ja myöhemmin hankittua koulutusta. He tulivat valituksi usean hakijan joukosta toivomaansa työhön; toinen konsultiksi ja toinen kappalaiseksi. Kumpikin on toiminut koko työuransa sen maakunnan sisällä, johon valmistumisen jälkeen oli asettunut asumaan.⁵³ Taulukkoon 2 on koottu ansioluettelonomaiset tiedot kummankin työuran alkuvuosikymmenestä.

51 Esimerkiksi Woodley & Brennan 2000; Suutari 2003. Kokonaan oma kysymyksensä on se, tavoittelevatko kaikki työuransa vakiintumista, ks. esimerkiksi Tuominen 2014.

52 Sen sijaan 2010-luvulla valmistuneiden teologioiden työmarkkinat ovat taloudellisen niukkuuden myötä kokeneet muutoksen, kun sijaisuuksia ei täytetä, virkoja lakkautetaan ja samat työt tehdään aiempaa pienemmällä työntekijäjoukolla. Ks. lisää Tuominen & Salomaa 2015.

53 On yleinen ilmiö, että ensimmäinen valmistumisen jälkeinen rekrytointi antaa vahvoja viitteitä myöhemmän työuran asuinalueesta. Tuominen 2011, 101.

Taulukko 2. Lassen ja Lindan elämäntilanne ja työsuhteet työuran alkuvuosikymmenellä.

	Lasse	Linda
Valmistumisesta työn alkuun	Alle viikko	Kaksi viikkoa
Ensimmäinen työtehtävä	Seurakuntapastori (virka)	Seurakuntapastori (vuoden sijaisuus)
Työsuhteet	Kaksi: Björnholmen, srk-pastori Oxvik (konsulttipalvelut)	Viisi: Högbackan, srk-pastori Sommarby, srk-pastori Rävholmen, uskonnonopettaja Juurikkala, srk-pastori Sommarby, kappalainen
Eri työnantaja	Kaksi	Neljä
Työttömyysjaksoja	Ei	Ei
Perhetilanne	Avioliitossa	Avioliitossa
Lapset	Kaksi lasta	Kaksi lasta
Virkavapaudet, pitemmät sairauslomot	Ei tietoa	Useita
Työmarkkinatilanne haastatteluhetkellä	Töissä, vakituinen työsuhde	Sairauslomalla, vakituinen työsuhde

Linda joutui työuransa alkuvaiheessa tekemään useita sijaisuuksia ja etsimään aina uutta tehtävää entisen määräaikaisen sijaisuuden päättyessä. Perheellisenä hän ei halunnut vaihtaa asuinseutua ja oli siksi riippuvainen siitä, millaista työtä alueen seurakunnilla oli kulloinkin tarjota. Kolmen sijaisuuden jälkeen Linda sai vakinaisen virkamääräyksen. Lasse vältti tämän pätkäpappeuden välivaiheen, kun jo ensimmäinen työpaikka oli vakinainen.

Millaisen kirkon ja seurakunnan palvelukseen Lasse ja Linda valmistuttuaan pääsivät? Kirkon nelivuotiskertomusten tilastot kuvaavat monipuolisesti seurakuntapapin toimintaympäristöä vuosituhaten alkuvuosikymmenellä: vuonna 2007 kastettiin Suomessa yhteensä 49 325 lasta kirkon jäseneksi. Samana vuonna kirkollisia vihkimisiä oli 17 600 ja kuolleita oli 42 170. Kun papistoa oli työsuhteessa 2 036 henkilötyövuoden verran, yhtä pappia kohden kertyi noin 53 kirkollista toimitusta vuodessa. Näistä toimituksista oli kasteita keskimäärin 24, vihkimisiä yhdeksän ja hautajaisia 20.⁵⁴ Nämä luvut antavat vertailupohjaa kahden nuoren pappimme urakoinnille työelämässä. On tosin muistettava, että papistosta vain osa työskentelee seurakuntatyössä ja seurakuntakohtaiset erot ovat suuria.

54 Monikasvoinen kirkko 2008, 60, 92, 266.

Vuonna 2007 seurakunnissa järjestettiin yhteensä 69 700 jumalanpalvelusta.⁵⁵ Niitä kertyi yhdelle papille 34 kappaletta vuodessa edellyttäen, että kukin pappi olisi aina ollut yksin messua toimittamassa. Kun usein messun toteutuksessa oli paikalla enemmän kuin yksi pappi, jumalanpalvelustehtävien määrä kasvoi huomattavasti. Kaikkiin kirkollisiin toimituksiin liittyy valmistautuminen ennalta ja useimmiten omaisten tapaamista, mikä vie huomattavasti aikaa. Lisäksi seurakunnat järjestivät tuolloinkin moninaista muuta toimintaa lapsille, nuorille, perheille, aikuisille ja ikääntyneille, ja sekin osaltaan lisäsi työtehtävien määrää. Rippikouluja järjestettiin vuonna 2007 yhteensä noin 2 500 eli siis keskimäärin yksi kutakin pappia kohden.⁵⁶ Lapsityön ja nuorisotyön papeilla niitä saattoi olla selvästi muita enemmän vastuullaan. Kirkon yhteensä 517 seurakuntaa johti kussakin tehtävään valittu ja asetettu kirkkoherra, jolla oli itsenäinen valta ja vastuu yhdessä luottamuselinten kanssa päättää paikallisseurakunnan toiminnasta.⁵⁷

Kolme neljästä (73 %) kirkon työntekijästä ilmoitti vuonna 2007 tekevänsä hyödyllistä ja merkityksellistä työtä, mutta samalla joka neljäs työntekijä ilmoitti tekevänsä ylipitkiä työpäiviä joka viikko. Kaksi kolmesta työntekijästä koki työnsä henkisesti raskaaksi.⁵⁸ Näiden numeroiden takaa avautuu toinen maailma, kun tarkastellaan, miten Lasse ja Linda työnsä kokivat ja mitä heille sen keskellä tapahtui.

---

55 Monikasvoinen kirkko 2008, 76.

56 Monikasvoinen kirkko 2008, 136.

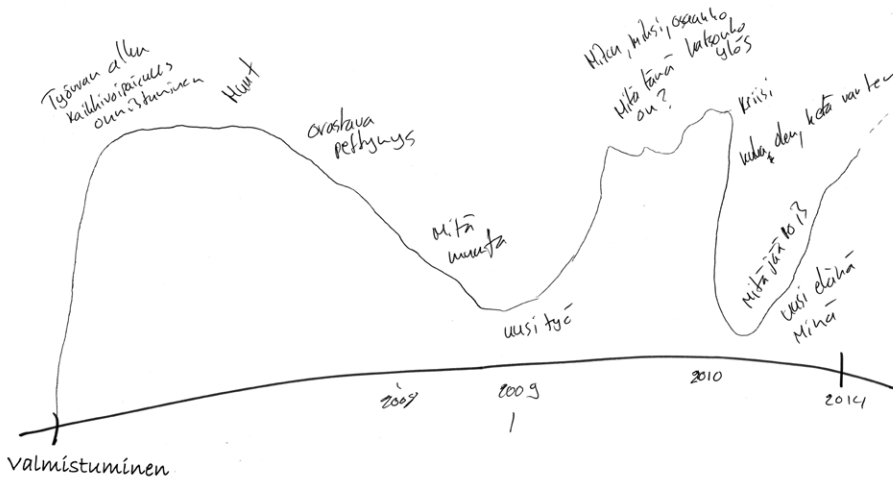
57 Monikasvoinen kirkko 2008, 296.

58 Monikasvoinen kirkko 2008, 301.

5 TUNTEIDEN JA MERKITYSTEN TARINAT

5.1 "Kuusi vuotta pellenä"

Oli ehtinyt kulua kymmenisen vuotta pappisvihkimyksestä haastatteluhetkeen (kesä 2014), kun Lasse sai tehtäväkseen piirtää kuvion elämänpolustaan ja työuran kokemuksista. Ohjeen mukaisesti hän täydensi sitä muutamilla kommenteilla ja havainnoilla (kuvio 1). Lassen piirtämä kuvio on luonteeltaan pelkistetty ja sille ovat leimallisia voimakkaat käännteet, nousut ja laskut. Niillä kaikilla on vastavuutensa Lassen kuvalle antamissa merkityksissä.

Kuvio 1. Lassen työuran kymmenen ensimmäistä vuotta.

Lasse kuvaa työuransa alkua erittäin vahvoilla innostumisen ja onnistumisen ilmaisilla. Lassen into muuttaa tuntemattomalle seutukunnalle ja lähteä töihin Björnholmenin seurakuntaan oli uskomattoman kova: "Se oli jotenkin loistava, satumainen juttu."

Hän koki olevansa juuri oikea työntekijä lapsityön papiksi. Työuran alkua leimasi onnistumisen kokemus toisensa jälkeen. Lasse-pappi teki monista ristiäisistä muistorikkaat. Reippaanrennolla tyyllillään ja komealla äänellään hän lauloi ja samalla laulatti seurakuntalaisia kulkiessaan seurakunnan tilaisuuksissa ja perhejuhliissa.

Se oli tavallaan hienoa. Tiedän, että olin pappina työssäni hyvä ja olen sitä edelleenkin. --- Ja varmaan niille ihmisille, joiden kanssa olin, se oli merkityksellistä. Mutta mitä se teki minulle itselleni, se oli jotakin jälkepäin ajateltuna tosi järkyttävää.

Huomattavaa on, että työn alussa ei Lasse kokenut mitään vaikeuksia. Hän näki nyt jälkikäteen osanneensa kaiken tarpeellisen työn alkaessa. Kun virkamääräyskin oli pysyvä, hän pääsi saman tien arvioimaan ja kehittämään työmuotoa ja luomaan pitkäjänteisesti sen rakenteita. ”Nyt tämä maailma on auki ja nyt tätä seurakuntaa muutetaan.”

Nuorena ja pidettynä pappina Lasselle tarjoutui sankarinviitta, mutta sen alla tapahtui jotain odottamatonta. Lasse tajusi vähitellen olevansa ”irti itsestään”. Tuo viitta osoittautuikin sankaruuden sijaan petolliseksi ja vaaralliseksi. Urapiirroksessa tässä kohdassa on yksi pieni sana, ”muut”. Lasse katsoo piirtämäänsä kuvaa ja selostaa, mitä tuo sana tarkoittaa.

Siihen peittyi oma minuus ja oma perhe-elämä ja siinä sekoittuu sellaiseen harhaiseen maailmaan, jossa lauantaina ja sunnuntaina pukee yllensä mustan viitan ja kuvittelee olevansa teräsmies ja maanantaina ne samat ihmiset tulee kaupassa vastaan, joiden ristiäisissä olet ollut. Ja sinä et tiedä, mitä sä puhut niille. Sä et tiedä, kuka sä olet noille ihmisille. En minä muistanut enää niiden ihmisten nimiäkään.

”Muut” eli toiset ihmiset määrittivät Lassen ja hänen roolinsa. Työstä pappina tuli muutamassa vuodessa muiden ihmisten, seurakuntalaisten odotusten varjolla rakennettua roolin näyttelemistä. Siinä näytelmässä Lasse ei enää ollut itse läsnä. Tehtävästä alkoi kadota ilo, ja siihen vähitellen hivututtui uuvuttavia kokemuksia. Hän kertoo oivaltaneensa vasta paljon myöhemmin työnohjauksessa tuolloisen turhautumisensa syyt.

Mulla oli aika hatara käsitys siitä, kuka minä itse olen. --- Ja papin työhän on sellainen, jossa sä joudut niin valtaviin fantasioiden kohteeksi. Tarkoitin tässä fantasiailla sellaisia odotuksia, että tuo ihminen tietää, tuo ihminen korjaa, ja tuo ihminen osaa kuljettaa meidät jonkun vaikean elämäntilanteen läpi tai se osaa tehdä meille juhlat, jotka ovat ikimuistoisen hienot.

Lasse ei aluksi ymmärtänyt, mitä oli tapahtumassa. Hän kertoo, että oli taas kerran menossa johonkin kastekotiin tai hautajaisiin huonosti valmistautuneena. Hän ei ollut ehtinyt eikä aina jaksanut keskittyä kaikkiin työtilanteisiin eikä suorittaa niitä tavoitetasonsa mukaisesti. Jälkikäteen Lasse sanoittaa pettymyksen tunteensa, ettei ollut kyennyt muuttamaan kirkkoa mitenkään. Hänen ajatuksensa eivät ”räjäyttäneetkään pankkia missään”. Tilannetta kuvaa urapolun ilmaisu ”orastava pettymys” (kuvio 1). Omaa työtä koskevan kriisiytymisen rinnalla Lasse nostaa esiin toisenkin teeman: häntä alkoi vaivata Björnholmenin seurakunnan työyhteisön epäselvä tilanne.

Puhun vain siitä seurakunnasta. Se oli merkillinen. Siellä oli paljon puhumattomia asioita. Siellä seurasi koko ajan sellainen kummallinen varjo, joka koko ajan seurasi, kun siellä oli, siitä ei päässyt käsiksi, siitä ei puhuttu. Se oli sellaista kummallista teatteria, vaikkapa pappeinkokoukset, joista ei saanut pirukaan selvää, mitä täällä tapahtuu.

Tässä tilanteessa Lasse piirsi urapolkuunsa syvän notkon ja nimesi kohdan sanoilla ”Mitä muuta”. Siinä tilanteessa Lasse alkoi katsella uskonnon aineenopettajan paikkoja, mutta keskisuudessa Björnholmenin kaupungissa niitä ei tullut tarjolle. Hän alkoi pohtia täydennyskoulutautumista luokanopettajaksi. Lasse kertoi läpikäyneensä seurakuntapapin työvuodet juurta jaksain läpi myöhemmin käynnistyneessä työnohjauksessa. Jälkikäteen tuota ristiriitaista ajanjaksoa oli helppo lähestyä kriittisesti ja oivaltavasti.

Silloin perkasin läpi koko sen ajan ja vasta silloin minä tajusin sen. Silloin käytin kielikuvaa pelle. Että minä olin pellenä kuusi vuotta.

Siirtyminen erilaisia konsulttipalveluja laajasti tarjoavaan Oxvikiin oli pelastus Lasselle. ”Uusi työ” avasi tarinassa vahvan nousun. Motivaatio ja mielekkyys palasivat hänen elämäänsä. Viitisen vuotta konsulttityhtiössä työskenneltyään hän määritteli suhdetta työhönsä Oxvikissa kahtalaisesti. Oman työnsä hän näki edelleen ongelmattomana ja antoisana. Toisaalta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, joka on Oxvikin asiakas, tilanteen sivusta seuraaminen huolestutti:

Koen olevani satumaisen onnekas, että olen päässyt tällaiseen työyhteisöön tekemään työtä, jossa voi kehittyä todella paljon ja fiksujen ihmisten kanssa tehdä työtä. Että on saanut oppia tosi paljon. Työ tuntuu tällä hetkellä mielekkäältä ja merkitykselliseltä. Tietysti, jos tämän työn vetää laajempaan kontekstiin, tähän kirkkokontekstiin, niin siitä näkökulmasta katsottuna kirkon ja seurakuntien tilanne --- tuo tähän työhön sen, mitä suree ja huomaa sillä tavalla kantavansa koko ajan mukanaan.

Työuran alku Oxvikissa sisälsi kuitenkin Lassen kohdalla kaksi kriisiä. Ensimmäinen oli positiivinen ja sitä hän kuvaa sanoilla: ”Miten, miksi, osaanko, katsonko ylös?” Uusien mahdollisuuksien, odotusten ja roolien haltuunotto vei miettimään omaa identiteettiään ja riippuvaisuuttaan auktoriteeteista. Hän arvioi saaneensa tässä kriisissä apua perehdytyksestä ja työpaikan ilmapiiristä. Samanaikaisesti työpaikan vaihdoksen kanssa tapahtui toinenkin asia. Kohdalle tuli äkillinen perhekriisi ja se laukaisi keskivaikean masennuksen: ”Se oli sellainen puoli vuotta, josta en muista paljon mitään.” Perhekriisi pakotti Lassen kysymään: Kuka olen? Ketä varten? Kriisin merkitystä Lasse luonnehtii kuitenkin jälkikäteen ratkaisevaksi:

Mitä olin pappivuosina kantanut mukana. Se putosi aika äkkiä pois. Sellainen, että tuota... (tauko)... Mun on vaikea sitä selittää muulla tavalla kuin että jotain sellaista perustavaa laatua olevaa turhaa putosi minusta yhtäkkiä pois.

Yhtäkkiä tajusin, että munhan pitää olla sellainen ihminen, jollainen minä olen. Mulla on nykyään tällainen parta. Siksi. Jotenkin mulla on sellainen, koska minä olen sellainen. Sitä ennen kuljin täällä Oxvikissa ja pidin pikkutakkia. Ja sitten --- ajattelin, että paskat. Aloin miettiä, että kenen ihmisten kanssa oikeasti haluan olla. Ja kenen ihmisten kanssa en halua olla, että mitä minä elämästä oikein haluan.

Kriisistä selviämiseen Lasse sai terapeutista tukea ja kertoo työnohjauksessa saaneensa ymmärrystä useisiin identiteettinsä epäselviin palasiin. Jyrkkä romahdus taittui uuteen toivorikkaaseen vaiheeseen (kuvio 1). Niinpä urakuvan viimeisiä kolmea vuotta kuvaa lähes pystysuora nousu, ja sinne on merkitty sekä luopumisen että löytämisen käsitteet: ”Mitä jää pois, uusi elämä, minä”.

Elämän tarkoitus, työn merkitys ja persoonallinen identiteetti lomittuivat Lassen kertomuksessa toisiinsa. Lasse näkee sen vahvojen tunteiden prosessina. Se kohta elämässä ”muutti minut ja muutti minun tavan suhtautua elämään, töihin ja toisiin ihmisiin”. Kunnioitus muodollista asemaa ja valtaa kohtaan mureni. Hän kuvasi vihaavansa kaikkea sitä tärkeyttä ja ”pönötystä”, jotka liitetään valtarakenteisiin. Tilalle tuli uudenlainen isetoteutus ja missio.

Tämän hetken työnäkyään Lasse kuvaa *kumppanuuden* käsitteellä. Lassen työpaikan vaihdos vei hänet entisestä seurakuntatyön auktoriteettien, vallan ja arvostuksien verkostosta uuteen instituutioon, jossa arvot ja tavoitteet olivat toisenlaisia. Pappina hän oli mennyt uskonnon osaajana ja tietäjänä viemään ihmisille apua ja ratkonut heidän ongelmiaan. Nyt kaikki kääntyi ympäri ja tilalle astui ei-tietäminen, kuunteleminen ja kyseleminen. Lassen käyttämä ei-tietämisen terminologia on tuttua konsulttipuheen, sosiaalisen konstruktionismin ja ratkaisukeskeisen terapian sanastosta.⁵⁹ Olennainen ero suhteessa vanhoihin yhteiskunnallisiin instituutioihin on postmodernista ajattelusta nouseva kriittinen suhde tietoon ja valtaan:

Kuvittelin, kun tulin töihin (Oxvikiin), että nyt pääsen kertomaan tyhmille työntekijöille, että miten teidän työnne pitäisi tehdä, niin tänään (konsulttina) menen työpaikalle ja kysyn, miten voisin teitä auttaa. --- auttaa ottamaan ite vastuuta omasta tekemisestä, se on se mitä minä voin tehdä. Kenenkään puolesta en voi mitään muutosta saada aikaan. --- Jos joku kaipaa tukea, me ollaan valmiita vierellä kulkemaan, mutta ei kertomaan, mitä ihmisten pitäisi tehdä.

59 Ei-tietämisen asenne (”not knowing position”) siirtyi sosiaalisesta konstruktionismista terapeutin auttamisen työotteeksi erityisesti perheterapian kautta 1980-luvulla. Ks. McNamee & Gergen 1992; Hoffman 1992; Brown 2007.

Työnäyn ja ammatti-identiteetin kehittyminen kumppanuuspuheeksi liittyi Oxvikissa muutamaa vuotta aikaisemmin käynnistyneeseen rakenteelliseen uudistukseen, jossa vuoden 2008 finanssikriisin jälkiseurauksena Oxvikin kaikki rakenteet, tavoitteet ja työnkuvat uudistettiin: ”Tämä meidän konttori (lähti) tällaiseen valtavaan muutokseen, jossa myllätettiin kaikki uusiksi, kaikki meidän prosessit uusiksi. Kysyttiin tosi tiukkaan, että miksi ollaan olemassa ja mitä ollaan kaiken kaikkiaan tekemässä.” Oma olemassaolon oikeutus piti konsulttiyhtiössä määritellä ja ansaita aina uudelleen ja uudelleen. Kun *Oxvik* organisaationa kyseenalaisti itsensä, tavoitteensa ja prosessinsa ja etsi uutta muotoa toimintoilleen, myös Lassessa tapahtui murros, josta seurasi Lassen kohdalla arvomaailmaa koskevan puheen hajautuminen. Toisaalta hänellä on vahvoja arvovaroja ja periaatteita, toisaalta hän kyseenalaisti lukuisia aikaisempaan työhönsä liittyneitä arvostuksia ja totuuksia. Vanhat totuudet voivat murentua, elleivät ne ole aidosti totta. Lassella on siis relativismissaankin mittapuu: koeteltu kokemus ja oivallus siitä, mikä omalla kohdalla toimii ja tuottaa tuloksia.

Kun syntyy se kokemus, että pystyy aidosti auttamaan (yhtiön nimi poistettu) työntekijöitä, niin se on varmaan se. Se selkein juttu. Sitten vähän haen tätä sanaa, mutta sellainen totuuden hakeminen. Totuuskin on väärä sana. Siis sellaisten asioiden hakeminen, jotka ovat totta. Kirkkomaailma on täynnä sellaista paskapuhetta, sellaista jonninjoutavuutta ja minua kiehtoo sellaisten asioiden etsiminen, jotka ovat aidosti totta. Mitään ei sanota vain sen vuoksi, että niin kuuluu sanoa tai niin on aina sanottu. Että upeimpia hetkiä tässä työssä on vaikka, kun joku ihminen oivaltaa jotakin omasta työstään, että aivan, minuahan vievät itse asiassa tässä tällaiset asiat. Tai kun työyhteisössä joku ensimmäisen kerran sanoo ääneen sen asian, josta ei olisi saanut puhua. Se on jotenkin se hetki, jonka takia tätä työtä teen.

Lassen ammatillisen prosessin murrosta voitaisiin kutsua pappeuden uudelleenmäärittelyksi, mutta ehkä vielä osuvammin ihanteiden uudelleenmäärittelyksi. Yhteistä kaikille vaiheille on merkityksen etsiminen: ”Mitä tämä merkitsee minulle?” Prosessiin rakentui useita vastakkainasetteluja, joissa aikaisempi vaihe näyttäytyi pettymyksen, turhautumisen ja väärin valintojen maisemana ja uusi vaihe innostavana ja uusien mahdollisuuksien tarjoavana seikkailuna.

Urakuvionsa (kuviokuva 1) Lasse piirsi hiljaisuuden vallitessa. Tekstiä selostavat sanat hän kirjoitti muutamaa täsmennystä lukuun ottamatta ilman haastattelijoiden tarkentavia kysymyksiä ja ennen oman tarinansa aukipurkamista. Siksi tulkitsevat sanat painavat erityisen paljon. Millä ehdoilla noin nelikymppinen mies on valmis tunnistamaan epäonnistumisensa ja osaamisensa puutteet? Mitä kykeneminen, täytyminen, velvollisuus ja osaaminen merkitsevät Lasselle? Siihen palataan modaaliteettianalyysissä.

Lassen kymmenen ensimmäisen työvuoden vaiheet ja vastakkainasettelut voidaan koota taulukkoon, jossa jokaisessa murroskohdassa entinen ja uusi ovat jännitteessä keskenään (taulukko 3).

Taulukko 3. Lassen ammatillisen prosessin vaiheet ja merkitykset.

vaihe	tehtävä	kokemus	jälkikäetulkinta
<i>vasta-alkajana lapsityön pappi Björnholmenissa</i>	toimituksia ja jumalanpalveluksia, seurakuntatyötä, tapahtumia, vierailuja, kokouksia	innostus, halu auttaa ihmisiä, tietää ja viedä tietoa ja olla avuksi, vastata tarpeisiin, muuttaa kirkkoa	”kuusi vuotta pel-lenä”, epärealistinen käsitys itsestä
<i>vuosia työkokemusta kerännyt lapsityön pappi</i>	toimituksia ja jumalanpalveluksia, seurakuntatyötä, tapahtumia, vierailuja, kokouksia	halu auttaa, väsymys, turhautuminen, ristiriita, pettymys	”ajatukseni eivät räjäyttäneet pankkia”, turhautuminen luo motivaation muutokselle
<i>Oxvikin aloitteleva työntekijä</i>	opetusta, organisoi-mista, viestintätehtäviä, projektityötä, kokouksia	innostus, hämmennys, osaamattomuus, auktoriteettien kunnioitus rapautuu, elämänkriisi ja sen työstäminen samassa vaiheessa, ei-tietämi-sen opettelu	auktoiteettikunnioituk-sen toinen vaihe, halu sopeutua, kriisistä selviytyminen, uusien näkemysten valloittaminen
<i>Oxvikin kokemusta kerännyt asiantuntija</i>	viestintätehtäviä, organisoi-mista, projektityötä, työnohja-usta, konsultointia, kokouksia	innostus, uusi työote motivoi, luottamus sen varassa työskentelemiseen	kriisistä selviytynyt ja itsensä löytänyt työntekijä, joka osaa erottaa työn ja vapaa-ajan toisistaan, olla oma itsensä, edelleen rohkeus kyseenalaistaa

Lassen kasvuprosessissa murrokset seurasivat toisiaan ja olivat välttämättömiä kehityksen kannalta. Lassen narraatio jäsentyy klassiseksi selviytymiskertomukseksi, jossa alkuvaihetta seuraa kriisi, kamppailu sen kanssa ja lopulta kriisin voittaminen ja uusi elämänvaihe. Tarinasta kuoriutuu kuitenkin toisenlainen ulottuvuus, kun sitä syvennetään Lassen omien jälkikäetulkintojen tasolla (taulukko 4).

Taulukko 4. Lassen kokemus omista rooleistaan työuralla ennen ja nyt.

ennen	nyt
<ul style="list-style-type: none"> • papin työroolin rakentaminen ja toteuttaminen • ihmisten fantasioiden armoilla työskentely, pellen osa • toisten tarpeiden mukaan joustaminen • sopeutuminen ja alistuminen seurakuntatyön • rakenteisiin • perinteisen tietäminen tavan ja arvoasetelmien hyväksyminen • vallankäytön kohteeksi suostuminen • kirkon opin mukainen opetus	<ul style="list-style-type: none"> • itsensä löytäminen "kuka haluan olla?" • uudenlainen ammattitaito ja asiantuntemus • vapaus kyseenalaistaa • relativismi • seurakuntatyön todellisuudesta vieraantuminen • irtautuminen perinteisistä opillisista ilmaisuista • vierellä kulkeminen • ei-tietäminen • kumppanuus

Haastatteluhetkellä Lassen tulkinta nykyisestä työstä ja elämäntodellisuudesta sisälsi paljon ihannoivaa kuvausta. Sen sijaan aikaisemmat vaiheet näyttäytyivät haastattelussa ennemminkin virheinä ja väärinymmärryksenä, josta oli ollut helpottavaa ja ehkä välttämätöntä päästä pois. Lindan tarinassa vastaava kahtalaisuus saa vielä dramaattisemman muodon.

5.2 "Kävelevä palvelutoimisto"

Kymmenen vuotta papiksi valmistumisen jälkeen Linda oli pisteessä, jossa työuupumus oli kolkutellut kannoilla jo vuosien ajan. Lopulta monesta eri suunnasta tullut paine sai tilanteen kärjistymään, ja Lindalle tilattiin kesken työpäivän kyyti sairaalaan. Haastatteluumme Linda saapui pitkältä sairauslomalta, jonka oli pian määrä päättyä. Hän ei haastattelussa yrittänyt peitellä tai selitellä uupumustaan vaan kertoi avoimesti, miten helpottavaa oli antaa periksi väsymykselle ja kävellä autoon, joka vei hänet sairaalaan. Enää ei tarvinnut yrittää jaksaa, vaan sairauslomalla oli lupa levätä ja palautua.

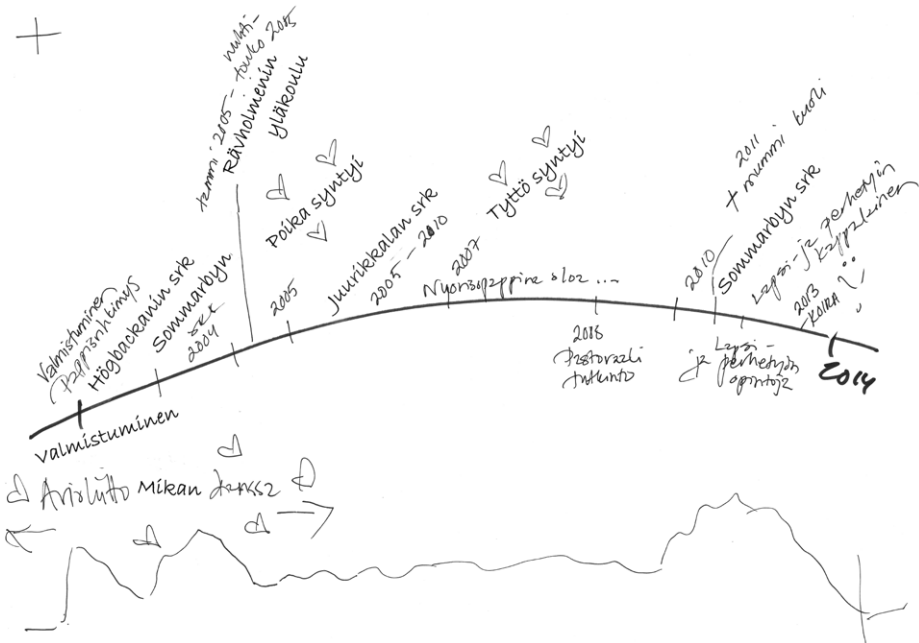
Olin sillon jo kesän jälkeen tosi väsähtänyt ja sit vaan jatkoin. Loppupeleissä kun (kyyti) tuli, niin olin helpottunut siitä, että mun ei tarvinnut enää kertoa kellekään, et oon niin väsynyt. --- Siitä sit alko tervehtyminen.

Piirtäessään elämänpolkuun ja työuraansa Linda poikkesi Lassen valitsemasta tyylistä. Hän listasi tapahtumia aikajanalle ansioluettelon tyyliin. Tunneviittaukset liittyivät perhe-elämän tapahtumiin, avioliittoon, lasten syntymään ja viimeisimmäksi koiran ottamiseen (kuvio 2).⁶⁰ Niiden kohdalla kuvaan ilmestyi spontaanisti sydämiä ja hymyilevä hymiö.

60 Kaikki henkilön- ja paikannimet kuviossa on vaihdettu.

Vasta erikseen pyydettyä Linda lisäsi kuvaansa mielialakäyrän, jonka hän sijoitti erillisenä viivana paperiarkin alareunaan. Samalla Linda merkitsi piirroksensa vasempaan yläreunaan plus-merkin ja vasempaan alareunaan miinuksen. Kuviota 2 tutkittaessa on siis syytä tarkastella samanaikaisesti kaarelle tehtyjä aikajanamerkintöjä ja paperin alalaitaan lisättyä ”hyvinvointikäyrää”.

Lindan työuran alkuvaihetta leimasi kaksi kukkulaa, joita kumpaakin seurasi selkeä notko. Sitten keskellä on vuorossa pitkäkö, laaja tasanko, jonka takana on nousu kukkulalle. Lopuksi kuviossa on rankka lasku ja pystysuora poikkiviiva, jolle Lindan antoi merkityksen: työuupumuksen tunnustaminen itselle. Poikkiviivan jälkeen polku jatkuu hitaalla nousulla.

Kuvio 2. Lindan kymmenen vuotta pappina.

Hyvinvointikäyrän kaikki nousut liittyvät ajallisesti uuden työn aloittamiseen. Ensin Höbbackanin seurakunnassa, sitten Sommarbyssä ja viimeisenä nousuna on paluu Sommarbyhyn. Poikkeus on Juurikkalan seurakunta, jossa kynän piirtämä jälki on kuin autiomaan hiekkadyynien tasaista aallokkoa. Haastattelussa Linda eritteli eri vaiheita suhteessa uupumiskokemuksensa. Tarina saa kaksi kantavaa teemaa, joista toinen on itsensä toteuttaminen pappina ja toinen pitkä kamppailu väsähtämistä vastaan.

Ensimmäisessä tarinaversiossa Linda nimeää itsensä ”kävleväksi palvelutoimistoksi”, jolla oli aina pyrkimys miellyttää muita ihmisiä ja tottumus järjestää toisten asioita. Etusijalla olivat niin työyhteisön ja seurakuntalaisten kuin puolison ja perheenkin toiveet – ylipäänsä kaikkien muiden paitsi omat.

Linda halusi oppia tuntemaan ja muistamaan kaikki kohtaamansa seurakuntalaiset. Hän halusi uudistaa Sommarbyn seurakunnan kirkollisten toimitusten käytänteitä. Aivan erityisesti Lindaa ilahduttivat hyvästä työstä saadut seurakuntalaisten kiitokset, jotka saivat hänet ponnistelemaan aina vain kovemmin. Tämän papin isetoteutuksen teeman rinnalla kulki käsi kädessä orastava työuupumus. Aikaa palautumiselle ei ollut riittävästi, kun työn ja perhe-elämän vastuiden lisäksi Linda hankki lisäpätevyyttä ja suoritti samanaikaisesti useita kirkon ja seurakunnan täydennyskoulutuksia. Tavoite oli paitsi turvata seuraavakin työpaikka myös edetä työuralla, kenties jopa kirkkoherraksi.

Linda pohti haastattelussa tilannettaan: papin työ oli heti valmistumisen jälkeen ollut etusijalla elämässä. Hän oli ollut erittäin työorientoitunut, iloitsi työtehtävistään ja tiesi olevansa hyvä työssään. Tavoitteena oli hoitaa kaikki työtehtävät viimeisen päälle, pelkkä hyvä saavutus ei riittänyt. Syntyi erikoinen kierre, joka muistutti Lassen jo aiemmin kertomaa. Mitä enemmän Linda oppi tuntemaan ihmisiä ja mitä luovempia kirkollisia toimituksia hän toteutti, sitä enemmän häntä pyydettiin kastamaan lapsia, siunaamaan vainajia ja vihkimään hääpareja.

Kierre alkoi kuitenkin käydä kognitiivisesti raskaaksi. Sommarbyn seurakunnassa oli jo tuolloin niukalti työntekijöitä, mutta kirkollisia toimituksia lapsirikkaassa seurakunnassa todella riitti. Ennen iloa tuottaneet toimitukset alkoivat muuttua kuormittaviksi suorituksiksi. Uusia nimiä riitti opeteltavaksi päivittäin, viikoittain ja kuukausi toisensa perään. Lisäksi Linda alkoi saada yllättäviä kutsuja jopa oman seurakuntansa ulkopuolelle kastamaan, vihkimään ja siunaamaan hänelle täysin tuntemattomia ihmisiä.

Aloin jo kieltäytyä, jos tuli kutsu muualle (kuin oman seurakunnan alueelle), et muualle menemästä. Mut sit ne alko ollakin niitä omia. Ja edellisenä vuonna kävi vielä niin, et olin ykkössiunaajakin. Et mulla oli eniten hautajaisiakin. Ja mulla oli eniten kastejuhlia.

Kollegat alkoivat huomata Lindan jaksamisen oleva koetuksella, mutta pienellä työporukalla oli vain venyttävä. Linda ei halunnut näyttää töissä tunteitaan saati väsymystään, sillä häneltä odotettiin aina huippusuoritusta. Orastavaan työuupumukseen tuli kuitenkin katkos yllättävällä tavalla, kun seurakunnalla ei ollut tarjota Lindalle Sommarbyssä jatkopestiä. Lähiseurakunnissakaan ei ollut papin työtä tarjolla, ei edes lyhyttä sijaisuutta. Työttömäksi jäämisen sijaan hän päätti siirtyä Rävholmenin lääkokouluun, tarjolla olleeseen uskonnon aineenopettajan sijaisuuteen.

Opettajan työt tuntuivat papin työhön verrattuina ”sata-nolla” helpommilta. Samaa oppituntia saattoi eri variaatioilla pitää moneen kertaan suuren koulun

eri rinnakkaisluokille. Työuupumus alkoi väistyä opettajan säännöllisen työrytmin aikana, ja Linda huomasi ilokseen odottavansa jo pitkään kaivattua perheenlisäystä.

Linda nautti opettajan työstä, mutta kyseessä oli vain sijaisuus, ja kaipaus oman kutsumuksen mukaiseen seurakuntatyöhön oli kova. Tilaisuus papiksi takaisin siirtymiseen aukeni yllättäen, kun erään papin siirtyminen uusiin työtehtäviin pyöräytti alueen seurakunnissa käyntiin monivaiheisen pappien kierron. Tässä kuviossa kaikki henkilöt tunnettiin etunimillä, eikä tuntemattomilla hakijoilla ollut käytännössä mahdollisuuksia tulla valituiksi: ”Mats (nimet muutettu) jäi pois yhteiseen seurakuntatyöhön ja --- Mikael lähti ja Benny meni Ullan paikalle.”

Linda haki avautunutta virkaa, vaikka oli juuri huomannut olevansa raskaana. Hän kävi itsensä kanssa pitkään henkistä painia miettien, voiko jättää hakemuksensa. ”Mutta en ite ollut tietosesti viittä vuotta ajoittanut tätä asiaa (raskaus) tähän hetkeen.” Vaikka Linda oli tunnettu alueella hyvästä työstään, valinta ei suinkaan sujunut ongelmitta. Osa päättäjistä olisi Lindan mukaan mieluummin halunnut Juurikkalan naisvaltaiseen työyhteisöön juuri valmistuneen miespapin, vaikka Linda oli selvästi meritoituneempi ja omasi enemmän työkokemusta. Vaaliprosessi ja vaalikokous oli Lindasta painostava ja riitainen, ja lopulta äänestettiin kahden ehdokkaan välillä. Vaaka kallistui yhden äänen erolla Lindan hyväksi.

Linda sai itselleen vakinaisen viran ja palasi seurakuntatyöhön. Yksi Lindan ensimmäistä työtehtävistä oli ilmoittaa uudelle esimiehelle, että hän jäisi ennen pitkää äitiysvapaalle. Esimies ilmaisi kehonkielellään täysin päinvastaista tunnetilaa, mutta onnistui kakistelemaan väkinäiset onnittelut Lindalle.

Piirien pienuus heijastui nyt toisella tavalla. Pienessä seurakunnassa välit kärjistyivät. Osa jännitteistä kumpusi vuosien takaa ja osa äskettäisestä papin vaalista. Käytännössä tämä ilmeni esimerkiksi niin, että häntä iäkkäämpi kollega, joka oli avoimesti kannattanut Lindan vastaehdokasta, omavaltaisesti piti itsellään työtehtäviä, jotka olisivat kuuluneet Lindalle.

Mietin, että on se perkele (naurahtaa) kun ei saa lapsityön hommia tehdä --- et miten tää voi olla näin vaikeeta. Rukoilin ja ajattelin, että palautan pappiskirjani, jos tää on näin kamalan hankalaa, et ei tää oo tän arvoista, et jos näin menee.

Esimiesten avulla välit ja työnjaot saatiin seurakunnassa jotenkin kuntoon. Linda pääsi tekemään hänelle suunniteltuja töitä ja jäi ensimmäiselle äitiyslomalleen. Kun Linda palasi töihin, kanssakäyminen vanhemman kollegan kanssa muuttui koko ajan huonommaksi. Lopulta kollegan käyttäytyminen ylitti tyystin soveliaisuuden rajat. Väliaikaisena ratkaisuna tilanteeseen Linda hakeutui tuolloin ensimmäistä kertaa sairauslomalle. Näitä sairauslomia tuli tulehtuneen työpaikkatilanteen ja

suoranaisen työpaikkakiusaamisen vuoksi vielä muutamia lisää. Ehkä juuri hankalasta työsuhteen alusta ja tuolloin ristiriitaisesta työyhteisöstä kumpuaa se, että aika Juurikkalan seurakunnassa näyttäytyy Lindan kuviossa (kuvio 2) tasapaksuna matkantekona.

Työpaikan vaihtaminen alkoi tuntua Lindasta parhaalta ratkaisulta. Yhtälö ei ylipäänsä toiminut, kun työyhteisön sisäisiin kahnauksiin vielä yhdistettiin perheen ja työn jännite. Linda oli yhden pienen lapsen äiti ja toinen oli tulossa. Samanaikaisesti häneltä odotettiin täyttä panosta lapsi- ja nuorisotyön pastorina. Nuoren äidin olisi pitänyt lapsi- ja nuorisotyön pappina olla poissa kotoa viikko rippileireillä ulkosaaristossa tai seurakuntanuorten kanssa retkellä Pohjois-Ruotsissa ja Norjassa. Toisaalta Linda ei halunnut tehdä työtään huonosti tai jättää joitain osa-alueita tekemättä, kun oli taistelun jälkeen päässyt niitä tekemään. Tilanne näyttäytyi ristiriitaisena ja repivänä.

Lindan terveydentilassa tapahtui ikävä, raju ja äkillinen käänne, joka vei hänet sairaalaan. Lepoa ei ollut kuitenkaan luvassa, sillä perjantaina sairaalasta kotiuduttua oli puhelinvastaajassa odottamassa muistutusviesti, että Linda oli viikonlopun ajan seurakunnan päivystävä pappi ja lisäksi ”kaikkea muuta pikkukekkeriä, olin lähdössä rippikoululeirille ja parit kokonaiset jumalanpalvelukset siinä kolmeen viikkoon”.

Esimies lempeästi ”aina muistutti, että työt voi tehdä vähän huonomminkin”. Tyyli ei sopinut Lindalle. Työpaikan vaihtaminen alkoi tuntua aina vain sopivammalta ratkaisulta. Kun tuttuun Sommarbyn seurakuntaan avautui papin paikka, Linda haki ja tuli valituksi saman tien. Työpaikan vaihdos näyttäytyy kuviossa selkeänä nousuna pitkän tasapaksun kauden jälkeen (kuvio 2).

Työpaikan vaihto tarjosi kuitenkin vain hetkellisen levähdyksen. Sommarbyn tutut seurakuntalaiset kysyivät palannutta luottopappiaan heti uutusterästi kirkollisiin toimituksiin. Linda suoritti vuoden mittaan muiden kirkollisten toimitusten lisäksi muun muassa 50 kastetta.⁶¹ Tämän päälle kaatui etupäässä Lindan pyörittämänä kotityöt, kahden pienen lapsen ”perherumba ja sen ziljoonaa asiaa”. Lisäkuormitusta tuli myös siitä, että Linda ei osannut eikä halunnut kieltäytyä ylimääräisistä tehtävistä, joihin häntä kysyttiin. Hän suostui kouluttamaan muun muassa pyhäkoulunopettajia ja entisiä opettajakollegoita heidän täydennyskoulutuspäivillään.

Kaiken lisäksi omassa suvussa sattui lyhyessä ajassa kolme kuolemantapausta. Sukulaiset ajattelivat, että kun kerran suvussa on pappi, niin kaipa hän omat sukulaisensa siunaa. Niinpä Lindaa pyydettiin tehtävään. Kolmansien sukulaishautajaisten jälkeen Lindan voimat loppuivat ensimmäistä kertaa hälyttävästi. Hänen täytyi oppia rajaamaan sekä perustyötä että ylimääräisiä menojaan.

---

61 Määrää voidaan suhteuttaa kirkon yleisiin tilastoihin. Vuonna 2007 yhtä pappia kohden kirkollisia toimituksia oli keskimäärin 53 vuodessa. Niistä kastetoimituksia oli 24, vihkimisiä yhdeksän ja hautajaisia 20. Ks. Monikasvoinen kirkko 2008, 60, 92, 266.

Se oli itse asiassa aika dramaattinen kokemus --- en pystynyt sitä surua suremaan ja --- uhrasin tavallaan itteni sen takia. Mut edelleenkin oon tyytyväinen, että kuitenkin hautasin mumminikin, joka oli mulle niin kaubeen tärkeä. Mutta siinä täytyi jo jokin. Ja nyt saa suvussa kuolla ihan kuka vaan ja en mene.

Linda kiistää jyrkästi sen, että uupumiskriisi olisi suistanut hänet hengelliseen kriisiin: ”No ei! Ei oo!” Kun papin työn mielekkyys, omat voimavarat ja työn realiteetit jauhautuvat selvittämättömän tuntuiseen ristiriitaan, monen papin on todettu joutuneen kriisiin hengellisten näkemystensä kanssa. Kun entisenlainen uskominen ei tunnu mahdolliselta ja mielekkäältä, kokemus Jumalasta muuttuu.⁶² Tätä Linda ei tunnista itsessään. Hän rakentaa teologiastaan edelleen kuvan luottamuksen varassa elämisenä:

Mulla on aina ollut sellanen, että oon ollut vähän sellanen kirkkokahviteologi. --- Edelleenkin uskon Suureen Jumalaan ja pieneen ihmiseen, et sen takiahan musta on oikeen hyvä olla tällä sairauslomalla. Et tää ei musta silleesti hirveesti horjuta. Et mietinkin, et miks tää ei oo hengellinen kriisi. Että tässä ei oo nyt kysymys siitä. Mulla on se sama lapsenusko ku ennenkin ja musta se on hirmu hyvä. Joka on, totta kai, myös aikuismainen, mutta sellanen, syvä luottamus.

Lindan kymmenen ensimmäisen työvuoden vaiheet, kokemukset ja niiden tulokset voidaan koota taulukkoon, joka tiivistää työuran kehitystä ja siinä olleita vaihteluja (taulukko 5).

62 Belfrage 2009, 41, 129, 185–186; Niemelä 2003, 238–248.

Taulukko 5. Lindan ammatillisen prosessin vaiheet ja merkitykset.

vaihe	tehtävä	kokemus	jälkikäetulkinta
<i>vasta-alkaja, seurakuntapastori Högbäckan</i>	toimituksia ja jumalanpalveluksia, seurakuntatyötä, tapahtumia, vierailuja, kokouksia	innostus, halu auttaa ihmisiä, viedä tietoa ja olla avuksi, vastata tarpeisiin, muokata kirkon käytänteitä	työuran naiivi alkunostus, epärealistinen käsitys itsestä ja jaksamisesta, mitä paremmin työssään onnistuu, sen enemmän odotetaan
<i>jo hieman kokemusta kerännyt seurakuntapastori, Sommarby</i>	toimituksia ja jumalanpalveluksia, seurakuntatyötä, tapahtumia, vierailuja, kokouksia	väsytys alkaa kertaantua, silti on tehtävä työt hyvin, että saa jatkoa sijaisuuksille	närkästys putoamisesta tyhjään päälle – työsuhde ei saakaan jatkoa, vaikka työnsä olisi tehnyt miten hyvin
<i>uskonnon aineenopettaja, Rävholmen</i>	opetusta, oppituntien valmistamista, kokouksia	helpompaa työtä seurakuntapastorin työhön verrattuna, säännöllinen työaika mahdollistaa lepäämisen, työ nuorten kanssa kivaa ja mielenkiintoista, mutta...	...koko ajan halu palata seurakuntatyöhön, Lindaa kysytään kesken opettajasijaisuuden useampaan eri papin sijaisuuteen, tyytyväisyys siitä, että hänet muistetaan. Oma kutsumus on lopulta seurakuntatyössä: ”Minä kuitenkin aina palaisin takaisin.”
<i>seurakuntapastori Juurikkala</i>	toimituksia ja jumalanpalveluksia, seurakuntatyötä, tapahtumia, vierailuja, kokouksia	riitaisa valintaprosessi, torainen työyhteisö, halu päästä tekemään sitä työtä, johon oli valittu, oivallus siitä, ettei pysty nuorena perheenäitinä yhdistämään lapsi- ja nuorisotyön pappetta ja perheyttä	työyhteisön näkyvät jännitteet vaikeuttavat työnteekoa, raskasta aikaa töissä, aika vaihtaa seurakuntaa
<i>Sommarby, kappalainen</i>	seurakuntatyötä, tapahtumia, vierailuja, kokouksia, aina vaan joustamista yhä uudelleen	loppuun palaminen on liian kova hinta siitä, että saa olla suosittu työntekijä maineessa uuden pappismiehen rakentaminen käynnissä	halu selvittää kriisistä vahvempana työntekijänä, prosessi vielä kesken. Kutsumus säilyy, mutta suhde työhön on täysin muuttunut – työ ei ole enää elämänsisältö. Työnsä voi tehdä hyvin ilman, että uhraa itsensä.

Lindan kasvuprosessissa tunteet ja niiden murros kiteytyvät jatkuvaan, monivuotiseen taisteluun työuupumusta vastaan. Lassen tarinan tavoin Lindan tarinasta kuoriutuu *ennen–nyt*-ulottuvuus, kun sitä syvennetään Lindan omien jälkikäteis-tulkintojen tasolla (taulukko 6).

Taulukko 6. Lindan kokemus omista rooleistaan työuralla ennen ja nyt.

ennen	nyt
<ul style="list-style-type: none"> • papin työroolin rakentaminen, sen uudelleenrakentaminen ja toteuttaminen • taistelu seuraavan työpaikan löytämiseksi • jatkuva toisten tarpeiden mukaan joustaminen • sopeutuminen seurakuntatyön rakenteisiin • ”työ on täyttä kaaosta ja ihan järjetöntä ja räjäyttää sinut” • kävelevä palvelutoimisto, niin töissä kuin kotonakin, suostuminen lähes kaikkiin pyyntöihin • oma vaatimustaso jatkuvasti korkeimmalla mahdollisella tasolla 	<ul style="list-style-type: none"> • itsensä löytäminen ”tyhmä, nuori pappi” vs. nykyinen loppuunpalanut ja siitä oppinut • viran suoma tuki työn jatkuvuudelle ja kehittämislle • yksi henkilö ei ehkä kykenekään muuttamaan kovin paljo seurakunnan käytänteitä • työn jakaminen kollegoiden kanssa • perheellisen on pakko jaksamisen vuoksi oppia rajaamaan työ työksi eikä koko elämänsisällöksi • on opeteltava sanomaan ”ei” • oman vaatimustason osittainen laskeminen

Lindan tulkinta haastatteluhetkellä nykyisestä työstä ja elämäntilanteesta näyttätyy pitkälti Lassen tapaan helpotuksena. Hän koki huojennusta siitä, että oli päässyt pois jostain aiemmasta uuvuttavasta kierteestä. Murros oli ollut välttämättömyys. Oli ollut välttämätöntä löytää uudet toimintatavat ja osin uudet ihanteet, joiden mukaan omaa työtä ja elämää oli suunnattava.

5.3 Kamppailu ”hyvän pappuden” kanssa

Lassen ja Lindan merkitysten ja tunteiden tarinoilla on eräs erityispiirre. Ne ovat puhumisen ammattilaiseksi kouluttautuneiden pappien puhetta – ja muutamia viivoja paperilla. Ne ovat kielellisiä yrityksiä oman subjektuuden ymmärtämiseksi ja määrittelemiseksi elämän tarjoamissa kaoottisissa käännteissä. Rakentaessaan näitä pohdintojaan ja niihin liittyviä subjektipositioitaan asettivat Lasse ja Linda samalla itsensä arvioitaviksi ja kuulijan tulkittaviksi. Kun tässä tutkimuksessa olemme uskollisia sosiaalisen konstruktionismin traditiolle, meillä ei ole Lassesta ja Lindasta ja heidän kokemastaan ihanteiden murroksesta muuta todennettavaa kuin heidän puheensa ja niiden diskurssit.⁶³

Kun näitä diskursseja ja positioita arvioidaan, niistä löytyy useita kiinnostavia näköalapaikkoja. Käydessämme käsiksi tarinoiden jäsentelyyn seuraamme *nar-*

63 Burr 2003, 105–107.

ratiivien analyysin pyrkimystä struktuurien rakentamiseen ja kategorioiden hahmotteluun. Nostamme esiin neljä näköalaa: *uran käännekohtat, eettiset valinnat, kiinnittymisen auktoriteettiin ja teologiset näkemykset*. Kaikissa näissä Lasse ja Linda käyvät rajanvetoa hyvän papin ihannekuvaston ja siihen liittyvien usein myyttistenkin oletusten kanssa.

Uran käännekohta

Sekä Lindalla että Lassella on urallaan selvä käännekohta, jossa kulkee vedenjakaja vanhan ja uuden välillä. Lindalla käännekohta oli yksi dramaattinen hetki, jolloin hän autettuna siirtyi auton kyytiin ja lähti kohti sairaalaa. Ponnistelu työssä jaksamisessa päättyi väsymyksen purkautumiseen ja pitkälle sairauslomalle jäämiseen. Kuormitusta oli kertynyt liikaa sekä töissä että yksityiselämän puolella.

Lassella tuo raja ei tiivisty yhtä selkeään hetkeen, vaan oli ajallisesti toisiaan lähellä olevien hetkien kasauma. Siitä kertoessaan Lasse kuvaa turhautumistaan ihmisten toiveiden täyttämiseen, perusseurakuntapapin työhön, osin pettymystä omaan itseen ja muutoksen kaipaustaan. Arvot, aikaisemmat auktoriteetit ja käsitys itsestä kuohuivat, vaikka ulkonaisesti kaikki näytti olevan hallinnassa. Lassella ei myöskään ollut vielä käsitteitä oman tilanteensa tulkitsemiseen. Käännekohtassa Lasse etsi ja sai uuden työtehtävän ja ehti aloittaa siinä, mutta juuri samanaikaisesti käynnistyi perheen sisäinen kriisi, joka vei voimat ja lamaannutti uudistumisprosessin joksikin aikaa. Hänellekin kuormitusta tuli yhtäaikaisesti sekä töistä että yksityiselämän puolelta.

Tapahtuiko sittenkin niin, että kriisi pakotti sekä Lindaa että Lassea etenemään uudelle valitulle reitille? Arvojen ja näkemysten uudelleen muovaamista ei voinut jättää kesken, kun aikaisempi merkitysjärjestelmän tukirakenne oli sulanut pois ja jäänyt taakse. Tukevaa maata jalkojen alle ei ollut vielä näkyvissä, kun kriisi iski. Se tuli mahdolliseksi löytää vasta, kun Lasse palasi työohjauksessa ja terapiassa analysoimaan menneisyyttään ja sen valintoja ja arvostuksia. Lindalla toipumisprosessi ja terapia olivat haastattelun aikaan vielä kesken. Hän itse myöntää sen, mutta korostaa:

Kun palaan töihin, niin palaan erilaisena ihmisenä. Palaan ihmisenä, jolle se työ ei ole enää koko elämä ja ihan hirvittää varmaan ne mun kommentit (työinnostuksesta), mitkä on ollut vastavalmistuneena.

Enää ei tarvitse täyttää toisten mittaa hyvästä tai jopa erinomaisesta papista. Oman prosessin kautta syntynyt mitta riittää. Modaliteettianalyysissä palaamme teemaan uudestaan.

Eettiset valinnat

Lindan suurin eettinen kriisi liittyi työpaikanhakutilanteeseen, jossa hän jätti haastattelussa kertomatta olevansa raskaana ja jäävänsä siten vielä saman vuoden puolella äitiyslomalle. Mikä sai hänet pohtimaan toimintaansa? Eikö yhteiskunnassa pidetä itsestään selvänä yksilön oikeutena toimia rekrytointitilanteessa vain omien etujensa mukaisesti?

Lindaa askarrutti hakutilanteessa suuresti, miten klassinen kultaisen säännön ideaali olisi tässä kohden sovellettavissa yksilöetiikkaan. Hän kuvasi olleensa asiansa tiimoilta yhteydessä lukuisiin ystäviin ja neuvonantajiin. Kaikilta Linda sai yhdenmukaisen vastauksen: et kerro. Niinpä hän ei maininnut raskauttaan valitsijoilleen. Oli hänen oikeutensa olla kertomatta. Hinta menettelystä oli kuitenkin maksettava: uuden esimiehen sanaton reaktio, kun tämä sai tietää raskaudesta Lindalta itseltään. Esimiehen pidätelty suuttumus ja närkästys oli kuitenkin Lindalle niin raskas vastaanotettavaksi, että sensitiivisenä ihmisenä hän ahdistui aiheuttaessaan pettymyksen esimiehelle, ylipäätään toiselle henkilölle. Kuorma tuntui raskaalta, varsinkin, kun perehdytys uuteen työhön ja siinä aloittaminen ei tuntunut muutenkaan helpolta.

Vasta yhteydenotto piispaan ja keskustelu hänen kanssaan auttoi Lindaa asiassa. Keskustelu tuotti helpotuksen, koska piispa kuunteli, otti vastaan Lindan tunteet, pettymyksen ja reaktiot sekä rohkaisi jatkamaan eteenpäin. Sen enempää Linda ei kerro piispan asiassa tehneen. Todettakoon, että meillä on tiedossa vain Lindan itsensä kuvaus tapahtumaketjusta.

Olennainen havainto tiivistyy kysymykseen: mikä auttoi Lindaa ratkaisemaan vaikean eettisen ristiriidan? Vastaus on: tuki ja opastus ihmisiltä, joihin hän luotti ja joita hän arvosti. ”Kyllähän minä olisin raskaudesta voinut kertoakin, mutta kun kaikki sanoivat, että älä kerro.”

Linda arveli jälkikäteen olevansa sovussa menettelynsä kanssa ja katsoi toimineensa moraalisen ihanteensa mukaisesti.⁶⁴ Tulkitsemme, että Linda olisi ilmeisestikin tullut valituksi, vaikka tieto olisi ollut päättäjillä käytettävissä. Mihin perustamme väitteen? Valinnasta äänestettiin ja tulos oli tiukka. Linda tuli valituksi yhden äänen enemmistöllä. Kysymys oli Lindan tulkinnan mukaan linjavaalista, ei vain henkilöstä. Haluttiinko seurakuntaan nuorisopapiksi konservatiivisemmän teologian edustajana tunnettu nuori mieshenkilö vai sosiaalisesti avoin ja taitava, jo työkokemusta omaava nuori nainen, joka edusti avarampaa kirkollista linjaa?

Linda kuvaa, että autettuna – ja vasta autettuna – hän saattoi hyväksyä raskauden salaamisen osaksi reaali kuvaansa hyvästä ammattilaisesta ja papista. Lindan ihannekuvan mukaiselle papille ei koskaan olisi tullut eteen samaa tilannetta, jossa intressit joutuvat ristiriitaan. Linda on oikeassa, entisinä aikoina

⁶⁴ Hänninen huomauttaa samansuuntaisesti, että moraalinen identiteetti ei synny pelkästään omien sosialisatiokokemusten vaan myös tarinoista ammennettujen mallien työstämisen tuloksena. Hänninen 2000, 61.

miespapille ei sellaista tilannetta koskaan olisi tullut vastaan eikä tule tänäkään päivänä. Perheellisen ja äitiyteen astuneen naispuolisen papin itselleen rakentama eettinen koodi näyttää siten olevan monimuotoisempi ja ulottuvan syvemmälle arkitodellisuuteen kuin miehen, joka ei joudu vastaaviin ristiriitoihin. Miehet eivät synnytä.

Lassen tarinassa ei esiinny vastaavaa oman työ- tai elämäntilanteen synnyttämää eettisen probleeman työstämistä. Sellaiseksi voisi ehkä tulkita tilanteen, jossa Lasse perhekriisin käynnistyttyä koki voimavarojensa ehtyneen. Kriisin keskellä esimies neuvoo: älä jää sairauslomalle, käy vaan täällä töissä. Vaikka et jaksaisikaan tehdä juuri mitään töitä, pysyt kuitenkin kiinni työyhteisössä. Hyväksyikö Lasse esimiehen neuvon vai jättäytyikö hän kriisinsä keskellä sairauslomalle? Tätä teemaa tulkitsemme lähemmin seuraavassa, kun arvioimme informanttien kiinnittymistä auktoriteetteihin ja teologisiin näkemyksiin.

Teologia ja kiinnittyminen auktoriteetteihin

Linda suoritti teologian maisterin tutkintonsa loppuun äärimmäisen kireällä aika-
taululla ja jätti pro gradu -työnsä tarkastettavaksi tietoisesti heikosti viimeisteltyinä. Jopa alin arvosana tutkielmasta riittäisi hänelle, kunhan vain muodollinen pätevyys valmistuisi ajoissa. Kymmenen vuotta myöhemmin Linda ei ylpeile suorituksellaan, mutta toteaa sen olleen sen hetken realiteettien mukaista toimintaa. Hän halusi nopeasti töihin ja vain näin hän pääsi tavoitteeseensa. Olisi kiinnostavaa tietää, millainen vaikutus teologian syventävien opintojen ohuella suorittamisella oli hänen teologiseen ajatteluunsa. Haastattelupuheesta ilmenee, että koettelemusten keskelläkin Linda ohittaa kärsimyksen teologian klassisen kysymyksen syy-yhteydestä asioiden välillä.⁶⁵ Hän tyytyy siihen, että asianlaita nyt vain on näin. Hänelle näyttää riittävän usko hyvään Jumalaan. Linda ei kyseenalaista auktoriteettejaan ja miksi hänen pitäisikään, kun elämä näyttää pysyvän kasassa näinkin.

Et mietinkin, et miks tää ei oo hengellinen kriisi. Että tässä ei oo nyt kysymys siitä. Mulla on se sama lapsenusko ku ennenkin ja musta se on hirmu hyvä. Joka on, totta kai, myös aikuismainen, mutta sellanen, syvä luottamus.

Pyysimme Lindaa nimeämään jonkun papin, joka voisi olla hänelle toimiva esikuva ja malli hyvästä papista. Hetken mietittyään hän halusi nimetä esikuvakseen naapuriseurakunnan kokeneen naispapin:

---

65 Huovinen korostaa "tentation" eli koettelemuksen merkitystä teologiksi kasvamisessa, mutta sitoo sen teologiseen lukeneisuuteen ja tutkisteluun. Huovinen 2001, 80–86.

Jotenkin mulle tuli kuitenkin mieleen Helena (nimi muutettu). Hän on jotenkin säilyttänyt sen raikkauden ja vapauden. En oo häntä työssä nähnyt, mutta muuten. Jotenkin hänestä huokuu se ilo ja raikkaus. Aitous niin ja sellanen niinku välittäminen ja sydämellisyys ja ei yritä olla mitään.

Lindan kuvaus on ihannoivaa puhetta Helenan vuorovaikutustilanteissa ympärilleen luomasta vaikutelmasta. Epäilemättä Linda on oikeassa havainnoissaan siitä, miten Helena käyttäytyy kohdatessaan kollegoitaan. Näkemyksellisyyteen liittyvät asiat tulevat kuitenkin ohitetuksi.

Lasse kulkee toisenlaisia polkuja. Hänen auktoriteettinsa vaihtuvat kriisin keskellä. Näyttää siltä, että hän on kriisinsä seurauksena luopunut auktoriteettisidonnaisuudesta vai oliko sellaista hänessä alun perinkään? Katoaako ylöspäin katsominen vai vaihtuuko vain sen kohde? Kysymyksessä on erotettava kaksi ulottuvuutta: sitoutuminen periaatteellisella tasolla ja sen saamat käytännön muodot.

Minustako papiksi? -tutkimuksessa ilmeni, että Lasse erkani jo opiskeluaikanaan muusta tutkittavasta ryhmästä selvästi ennakkoluulottomampana käsitysten ja uskonkappaleiden kyseenalaistajana. Hän arveli jo opiskelun loppuvaiheessa, että ”mulla ei ole mitään sellaisia omassa elämässä peruuttamattomia uskonnollisia dogmeja, joita mitä en voisi ajatella uudelleen”.⁶⁶

Nyt kymmenen vuotta myöhemmin kehitys hänen teologiassaan näyttää seuraavan jo tuolloin sanoitettua polkua. Lasse arvioi suhdettaan kirkkoon pettymyksen kokeneen positioista käsin:

Kirkkomaailma on täynnä sellaista paskapuhetta, sellaista jonninjoutavuutta ja minua kiehtoo sellaisten asioiden etsiminen, jotka ovat aidosti totta.

Kahtiajakoisuus leimaa Lassen ajattelua, kun hänen merkityksenannostaan erotellaan kirkkoa ja sen tilannetta koskevat ilmaukset. Toisaalta hänen näkemyksensä kirkon hallinnollisista rakenteista ja jähmeistä toimintatavoista on synkkä. Toisaalta hän innostuu kuvaamaan takavuosien kohtaamisiaan kirkon uusien työntekijöiden kanssa.

Että sitä jotenkin toivoisin, että nämä uudet nuoret työntekijät eivät tullessaan (kirkkoon) töihin menettäisi sitä halua, intoa ja paloa, joka minullakin silloin oli. Että siinä on mielettömästi sellaista hyvää, joka sitten kääntyi sellaiseen omaan pettymykseen, mutta siitäkin huolimatta. Mitä muuta neuvoisin? Neuvoisin kaikkia menemään heti työnohjaukseen, kun ne tulee töihin. Kiinnostumaan siitä, keitä he oikeasti ovat. Tekemään sellaisia asioita, joista he tulee onnelliseksi. --- Ei suostua epäasialliseen kohteluun.

66 Salomaa 2007.

Kirkon elämän seuraaminen uuden työn kautta saa Lassessa aikaan ”toistuvasti epätoivon parahduksia”, eivätkä kirkon opinkappaleet enää kiinnosta häntä uskomisen kohteena. Lasse näkee murroksensa seuraukset opillisena ja seurakuntatyön todellisuuteen kohdistuneena muutoksena. Uskonkokemuksesta on tullut niin yksityinen, että sen sanoittaminen perinteisillä ilmauksilla tuntui mahdottomalta. Jumalanpalvelus seurakunnan ydintoimintona oli muuttunut vieraaksi ja epätarkoituksenmukaiseksi.⁶⁷ Jumalasuhteen kannalta elämänkriisi ja terapiaprosessi olivat ”valtava uskonnollinen tällainen herätys”, mutta jumalasuhteestaan Lasse ei halunnut haastattelussa puhua.

*Teologinen muutos on tapahtunut siten, että --- tietämisen teologiasta olen kulkenut enemmän sellaiseen hämmästelyn teologiaan. Että mulle ei enää oikeastaan tänä päivänä joku liturgia merkkää yhtään mitään. Tällaiset ulkokoh-
taiset jutut, joka tietysti sinällään on pikkuisen haaste, kun sitä ei oikein viitti
ääneen sanoa tässä, että minua ei tuo jumalanpalvelus oikeastaan muotoineen
kauheasti kiinnosta. Mutta tota, mua enemmän kiinnostaa ihmisten hengelliset
kokemukset, että mitä joku yksilö on kokenut, miten hän selittää itselleen ne,
mikä merkitys niillä on hänelle itselleen.*

Lasse on edelleen säilyttänyt pappautensa ja pitää uskonnollista kokemusta tärkeänä elämän voimavarana. Sen sisällöstä ei kuitenkaan ole mahdollista puhua haastattelussamme, koska se vaatisi uskonnollisten käsitteiden käyttämistä äärimmäisen yksityisestä kokemuksesta. Opilliset fraasit puolestaan on lastattu sellaisella väärinymmärtämisen painolastilla, että Lassen mielestä on parempi jättää yrittämättä. Hän ei halunnut käyttää sanoja, jotka ovat latteita loppuun kaluttuja ilmauksia, mutta muutakaan kieltä ei ole tarjolla.⁶⁸

Onko Lasse siis vapaa auktoriteeteista? Todennäköisesti ei. Niitä hän kuljettaa mukanaan joka tapauksessa, tahtomattaankin. Ne saattavat vaihtua ja vaihtuvatkin kriisiin yhteydessä. Kun aikaisemmin auktoriteetiksi jäsenyivät perinteiset uskonnolliset arvot ja instituutiot, kriisikokemuksen jälkeisiä vaiheita Lasse sanoittaa nostamalla ihailun ja arvostuksen kohteiksi uudet hahmot. Esikuvakseen hän vällillisesti nimeää esimiehensä konsulttifirmassa: ”Tom Nilsson (nimi muutettu) on arvostettu konsultti täällä alueella. Että ihailin sitä hänen työtään ja ajattelin, että haluan sellaiseen työpaikkaan, jossa on mahdollista noin paljon oppia.” Hänen

67 Saraneva tulkitsee, että monet uskonnustuksen kirjaimellisuudesta luopuneet voivat kirkossa kuitenkin yhtyä tunnustukseen, koska se symboloi tärkeitä perusfantasioita heidän psyykkisessä elämässään. Ajatus turvallisesta Jumalasta palvelee yksilön sisäistä kasvua ja henkistä kypsymistä. Saraneva 2012.

68 Niemelä löysi saman ilmiön tutkimuksessaan *Uskonko niin kuin opetan?* Pappien ja muidenkin työnteekijöiden uskonnäkemykset muuttuivat iän myötä valmiista vastauksista ja varmuudesta kohti epävarmuutta, yksityisyyttä ja moninaisuuden hyväksyntää. Niemelä 2004, 251, 259–261. Niemelän tutkimus ei määrällisen tutkimuksen metodiikasta johtuen tavoittanut uskonnollisen ja teologisen näkemyksen muuttumisen takana olevaa persoonallista elämänprosessia ja siihen liittyvän kielipelin muuttumisen syy-yhteyksiä.

lisäkseen arvostusta saavat osakseen asiantuntijat työtovereina ja terapeutti, joka auttoi Lassea sanoittamaan käsittelemistä vaativan turhautumiskokemuksensa.

Lassen ja Lindan puheessa esiintyy toistuvasti henkilöitä, joiden kannanottoihin he viittaavat ja joihin he vetoavat. Mikä merkitys näillä hahmoilla on?⁶⁹ Nuoret papit näyttävät tarvinneen *merkittävää toista*, ulkopuolista peiliä, asiantuntijaa, kanssapohtijaa, auktoriteettia (taulukko 7). Terapeutti, työnohjaaja ja hengellinen ohjaaja muistuttavat toisiaan vastapäätä asettumisen ja peilaamisen funktiossa.⁷⁰

Taulukko 7. Merkittävä *toinen* eli auktoriteettihahmot Lassen ja Lindan tarinoissa.

Lasse	Linda
<ul style="list-style-type: none"> • Esimies, joka antoi esikuvan ja säteili asian-tuntemusta ja näkyä 	<ul style="list-style-type: none"> • Esimies, joka jarrutti vauhtia
<ul style="list-style-type: none"> • Esimies, joka kriisin keskellä rohkaisi ja tarjosi tukea 	<ul style="list-style-type: none"> • Piispa, joka kuunteli ongelmatilanteessa
<ul style="list-style-type: none"> • Psykoterapeutti, joka auttoi oivallukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Psykoterapeutti, joka auttoi oivallukseen
	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutuslääkäri, joka tarjosi tulkinnan uupumisen syille

Tunteet

Lassen ja Lindan välille syntyy vahva ero tavoissa käyttää tunneilmaisuja. Molemmat puhuvat vihasta ja sen ilmaisemisesta, mutta kovin eri tavoin. Lasse kertoo vihaavansa kaikkea sitä tärkeyttä ja pönötystä, mikä liitetään valtarakenteisiin. Niinpä kirkko ja sen hallinto näyttäytyvät hänelle muinaisjäanteenä, joka vanhakantaisine strategioineen ja kiertokirjekulttuureineen sietäisi räjäyttää. Tilalle Lassella on tarjota uudenlainen itsetoteutus ja missio.

Yhtäkkiä tajusin, että munhan pitää olla sellainen ihminen jollainen olen. Mulla on nykyään tällainen parta. Siksi. Jotenkin mulla on sellainen, koska minä olen sellainen.

Lassen itsetoteutuksena on oma roolinotto ja uusi, erottuva olemus ja ulkoasu. On halu vapautua entisistä auktoriteeteista ja rakentaa oma performanssi. Kyseenalais-tamisessa puhemaailmaa leimaa asioiden ja tilanteiden kyseenalaistaminen, asettu-minen asiakasrajapintaan hallintoroolien sijaan ja mahdollisuus kumppanuuteen

69 Aikuiskasvatuksen tutkijat käyttävät tällaisesta kertomuksissa esiintyvistä hahmosta käsitettä ”merkittävä toinen”. Antikainen 1996, 265.

70 Holopainen 2004, 118–120.

asiakkaiden kanssa. Peittelemättömän aggressiivinen subjektipositio edustaa Lassen uutta ammattiympäystä.

Linda puolestaan arvelee tottuneensa peittämään todellisia tunteitaan lapsuudesta saakka. Turhautumisen, pettymyksen, surun tai epäilyksen tunteille ei Lindan maailmassa ollut tilaa, vaikka tilausta olisi ollut. Uupumisen jälkeisen psykoterapiaprosessin aikana on kuitenkin tapahtunut muutos. Nyt hän oli ilahtunut unista, joissa on tilaa vihan tunteille niitä ihmisiä kohtaan, joiden hän koki sortaneen ja kiusanneen häntä.

Oon nähnyt valtavasti unia ja muun muassa (unissa) iskenyt kakkuja tän kiusaajan naamaan. --- Ett mielessäni voin niitä kakkuja iskee, ett en tiedä valikoituuko tähän työhön sit sellaiset ihmiset, sellaiset kauheen korrektit ihmiset, mut en koskaan pystynyt näyttämään edes vihaa. Epäoikeudenmukaisuutta. Et jotenkin aina aattelen sitä ihmistä, että en voi lyödä lyötyä tai et jonkun elämä on kurjaa. Et ei hänelle voi olla vihainen.

Sekä Lasse että Linda ilmaisivat tietyssä haastattelun hetkessä voimakasta tyytyväisyyden ja kiittollisuuden kokemusta. Tuo hetki oli keskustelumme lopulla, kun pohdinta piirretyn ja tulkitun urakertomuksen ääressä oli tullut päätökseen.

Mutta kun katselen tätä kuviota, jonka piirsin tähän, niin huomaan kuinka minä olen tosi kiittollinen kaikista näistä vuosista. Niistä vuosista, kun ehkä teki jotakin sellaista, joka oli täysin vastoin omia periaatteita. Teki jotain sellaista, mitä ei olisi pitänyt tehdä. Kulki muitten, kerjäten jotenkin muitten hyväksyntää, niin siittäkin minä olen kiittollinen. Tämä ei ole mikään tällainen uskonnollinen ”olen kiittollinen”-puhe vaan tosiaan arvostan sitä matkaa, jonka ite olen kulkenut. (Lasse)

Lassen puheesta kuultaa oman itsen hyväksyminen, tyytyväisyys omaan itsetoteutukseen ja oman olemisen perustaan. Sama aines löytyy Lindalta.

Oon aina ajatellut, että se on ensinnäkin suuri ihme, että oon pappi. Et pääsin opiskelemaan ja oon pappi. Ja tämäkin on sama, että ajattelen, että tuota tän piti mennä näin ja oon jotenkin kokenut, että kaikessa mua on johdettu. Niinkun on myös johdettu. Että tää on ollut hirmu hyvä. Tämä kaikki antaa paljon toivoa. Tottakai mullakin on ollut hankalia hetkiä ja näin, mutta tämän minä käännän vahvaksi voimavaraksi, että minä olen kokenut tällasen. (Linda)

Kummankin piirroksista löytyy vielä yksi yhteinen tunneilmaisuun liittyvä piirre. Elämää ja työn kokemuksia tulkitseva viiva lähtee lopuksi nousevalle uralle. Tulkitsemme sen merkittävän toivorikkautta ja myönteistä odotusta tulevien työuran ja elämänvaiheiden suhteen.

6 VELVOLLISUUKSIEN JA PÄTEMISEN TARINAT

Sosiaalisessa konstruktionismissa korostetaan, että yksilöt tuottavat ja uusintavat koko ajan omaa identiteettiään vaihtelevilla kielellisillä ratkaisuilla. Erityisen kiinnostavia ovat silloin teksteissä esiintyvät modaalisuudet eli täytymistä, tahtomista, kykenemistä ja osaamista koskevat ilmaisut ja niiden käyttötavat. Niitä kannattaa tutkia, sillä ne sisältävät puhujan arvion tarkasteltavana olevan ilmiön varmuusasteesta, sen todennäköisyydestä ja ennustettavuudesta.⁷¹

Nuorten pappien puheessa ilmenevät modaliteetit paljastavat informanttien omakohtaisia tulkintoja arvoista, uskomuksista ja osaamisesta ja niitä koskevan varmuuden kokemuksen olemassaolosta. Analysoimme seuraavassa heidän puheesaan lausetasolla muodostuvia kokonaismerkityksiä. Annamme pari esimerkkiä. Kun Lasse sanoo ”en haikaile yhtään minnekään muualle töihin”, hän puhuu sisäsyntyisestä olemiskuvauksestaan. Haikaileminen on helppo tunnistaa ihmisen sisäistä maailmaa koskevaksi kuvaukseksi. Linda puolestaan tiivistää: ”Olen taipunut ihan mihin asentoon vain.” Tuon ymmärrämme velvollisuuspuheeksi, joka kuvaa ulkoahoajautuvaa olemisen tapaa. Taipuminen on ollut Lindalle suostumista toisten vaatimuksiin ja vallankäyttöön.

Sekä Lasse että Linda näyttivät työuransa alkuvaiheessa hallitsevan sujuvasti papin työn konventiot ja roolit. Molemmilla oli nuoruusvuosiltaan kerättyä kokemusta aktiivisen seurakuntanuoren elämänpiiristä ja useista kesätyöpesteistä seurakunnassa, jolloin oli päässyt harjoittamaan monia niistä käytännön taidoista, joita pappina toimiessa tarvittiin. Salomaa luokitteli heidät tutkimuksessaan *nuoruudessa sitoutuneiden* ryhmään.⁷² Ura alkoi molemmilla sekä ulkopuolisten arvioiden että omien mittareiden mukaan suotuisasti. Monta olemisen, tekemisen ja modaalisuuden vaihetta oli kuitenkin edessä. Kumpikin kertoo oman tarinansa kuvauksena matkasta kriisiin ja kriisin jälkeen eteenpäin.

6.1 Lassen uudet näköalat

Osaaminen, kykeneminen ja tahtominen linjassa

Lasse valitsee haastattelussa ankaria ja lähes inhorealistisia tyylejä kertoessaan muutosprosessistaan. Sosiaalinen suotavuus ja pyrkimys rakentaa kymmenen vuoden kokemuksista onnistumiskertomusta puuttuvat hänen puheestaan.⁷³ Kun Lassen

71 Sulkunen 1997, 45.

72 Salomaa 2007, 105–108.

73 Tarinallisen kertomisen sovinnaisuuspaineesta ks. Hänninen 2000, 31.

kertomusta tulkitaan modaliteettien näkökulmasta, siitä aukeaa neljä toistaan seuraavaa vaihetta: 1) alkuinnostus, 2) pettymys, 3) muutos ja siihen liittyvä kriisi sekä 4) kriisistä selviytyminen ja uusi kykenevyys. Vaiheet seuraavat aivan kriisikertomuksen peruskaavaa ja selviytymistarinoiden klassista rakennetta.⁷⁴ Tarinan sankari kohtaa suuria vaikeuksia ja selviää niistä, mutta ruotii itseään ja ympäristöään säälimättömästi.

Kun Lasse kuvaa uran alkua, ilmaisu on täynnä innostusta, onnistumista, kykenemistä ja varmuutta.

Se työuran alkuan oli sellainen uskomattoman vahva kaikkivoipaisuuden tunne. Nyt tämä maailma on auki ja nyt tätä seurakuntaa muutetaan. Ja kirkkoa muutetaan ja tullaan näillä omilla ajatuksilla tähän mukaan.

Alkuinnostusta kesti kohtalaisen kauan, muutaman vuoden. Sekä ulkoa ohjautuvat modaliteetit (annettu työtehtävä ja sen velvoitteet sekä ulkopuolelta mitattu kykenevyys toimia pappina) että sisäsyntyiset modaliteetit (oma tahto ja kokemus osaamisesta) olivat tiiviisti sidoksissa ja osoittivat samaan suuntaan. Lasse-pappi oli todella mies paikallaan. Tällaisessa tilanteessa työntekijä kokee optimaalista imua jatkaa sellaista toimintaa, josta saadaan positiivista palautetta näin katkeamattomana virtana. Yhtälö olisikin ollut toimiva, ellei se olisi houkutelut Lassea ponnistelemaan yhä enemmän näyttämään osaamistaan ja kykenevyyttään. Odotus oli, että Lasse-pappi ”kuljettaa meidät vaikean elämäntilanteen läpi tai se osaa tehdä meille juhlat, jotka ovat ikimuistoisen hienot”. Lasse teki kaikkensa täyttääkseen odotukset ja pitääkseen tahtomisen, osaamisen ja täytymisen modaliteetit samassa nipussa.

Ansa laukeaa

Kaikki tämä osaaminen, kykeneminen ja seurakuntalaisten suosio rakensivat Lasselle ansan. Nuorena ja pidettynä pappina hänelle tarjoutui sankarinviihtä, joka oli kaukana oman elämän realiteeteista. Kuvio alkoi murtua orastavaan pettymykseen ja turhautumiseen. Lasse ei suoranaisesti uupunut työkuorman alle, mutta tunnisti ristiriidan ihmisten ja omien odotusten välillä ja pettyi kirkkoon. Eräänä kesäisenä viikonloppuna hän kykeni hoitamaan 13 kirkollista toimitusta, niin tehokas ja osaava hän oli. Tahtomattaan hän teki työtään huonosti valmistautuneena, kun ei työpaineen ja annettujen resurssien takia parempaan pystynyt. Samalla hän alkoi vieraantua itsestään, mutta ei vielä tuolloin kyennyt tunnistamaan ilmiötä itsessään.

Parhaimpana viikonloppuna tein 13 toimitusta, no, siksi, että minä halusin kokeilla, mutta se kuvasti sitä, miten valtava miellyttämisen tarve minulla oli.

---

⁷⁴ Hännisen mukaan selviytymistarinasta voidaan aina erottaa alkutila, muutos ja lopputila. Hänninen 2000, 95–96.

Lasse alkoi pohtia, eikö hän osaa vai eikö hän halua tehdä työtään enää hyvin. Työyhteisökokemuksenkin Lasse tulkitsi osaamisensa puutteena: hän ei kyennyt tarttumaan eikä osannut päästä käsiksi yhteisön vuorovaikutuksen puutteisiin eikä niiden syihin. Lassen mielestä papin työtä kehysti mahdoton yhtälö. Jos pappi haluaa tehdä työnsä kunnolla, hän kyllä pystyy siihen, mutta samalla ajaa itsensä sellaiseen väsymystilaan, ettei enää pysty tekemään työtään kunnolla. Havainto tästä umpikujasta johti Lassen vieraantumisen kokemuksiin ja kykenemisen kriisiin. Vaihtoehtoiksi tulivat Lassen mukaan laadun laskeminen ja heikompi valmistautuminen työtilanteisiin tai työtehtävien tai ainakin seurakunnan vaihtaminen. Ulkoa mitattavissa oleva toimintavalmiuksien vaje laukaisi sisäsyntyisen, olemista koskevan tulkinnan ja pyrkimyksen muutokseen. Tuloksena oli tilanne, jossa hän ensimmäisen kerran huomasi sanovansa ääneen: ”En oikeastaan halua olla täällä kirkossa töissä.” Modaliteetit olivat ajautuneet ristiriitaan: Hän hallitsi erinomaisesti yksittäisiä tehtäviä, mutta ei kokonaisuutta. Sen seurauksena tahdominen ja velvollisuudentunne joutuivat kriisiin. Kriisi oli kuitenkin piilevä, latentti. Lasse ei tuolloin tunnistanut ongelmansa syntymekanismeja vaan ratkaisi sen vaihtamalla työpaikkaa.

Elämänkriisi uuden työn alkaessa

Kun Lasse käsitteli työelämäkertomustaan, hänen puhettaan leimasi pyrkimys asioiden hallintaan ja merkitykselliseen työntekoon. Kun tähän tarpeeseen tuli särö, hän oli valmis vaihtamaan työpaikkaansa. Ratkaisuksi ei kelvannut siirtyminen toiseen seurakuntaan vastaavanlaiseen tehtävään. Hän halusi uuden ja erilaisen tehtävän, jossa voisi taas löytää tahtomisen ja osaamisen.

Niinpä hän uudessa työssään *Oxvikin* konsulttina oli valmis suureen muutosprosessiin omaksuakseen yhteisön työtavat ja jaetut tavoitteet. Jälleen Lasse ammensi mielekkyyttä tilanteista, joissa hän huomasi kykenevänsä ja osaavansa. Työuran alussa sellaisia olivat onnistuneet perhejuhlat ja muut seurakunnan työtehtävät, joissa hän sai käyttää sanavalmiuttaan, musikaalisuuttaan ja huumorintajuun. Nyt sellaisia olivat muun muassa tiedotustehtävät, taitava tietotekniikan käyttö ja koulutustapahtumien organisointi.

Perheen sisäinen kriisi kuitenkin romutti Lassen uuden tehtävän haltuunottoon liittyvän prosessin.

Mutta sitten sellainen (käännö) mun työuran ja minuuden kannalta oli koko elämän, elämänkriisi vuonna 2010. Olen sen tähän paperille piirtänyt tällaisen aika loivana, mutta kyllä se oli selkeä sellainen kohta mun elämässä, jonka merkkaan sellaiseksi, joka muutti, muutti minut ja muutti minun tavan suhtautua elämään, töihin ja toisiin ihmisiin. Oikeastaan käänsi minut kokonaan ympäri.

Kriisin keskellä Lassen osaaminen, kykeneminen ja tahtominenkin murenivat. Lasse kertoo saaneensa säännöllisiä ahdistuskohtauksia ja diagnoosin keskivaikeasta masennuksesta. Nukkuakseen ja jaksakseen päivästä toiseen hän söi rauhoittavia lääkkeitä. Kyvyttömyys hallita omaa tilannetta tuotti epävarmuutta, häpeää ja alemmuutta. Kriisi koski siten sekä olemisen että toiminnan tasoa. Työpaikalla kukaan esimiehen lisäksi ei kuitenkaan tiennyt Lassen tilannetta. Esimiehelle Lasse oli kertonut tyynen pinnan alla vellovasta myrskystä, ja he olivat tehneet joitain työjärjestelyjä siltä varalta, että Lasse ei jaksakaan ilmestyä töihin vaan jäisi sairauslomalle. Esimiehen tuki oli tilanteessa merkittävää: ”Jos olet sairauslomalla, sinusta ei ole täällä mitään hyötyä. Käy täällä ja tee töitä sen verran, kuin jaksat.” Kriisin ratkaisemisesta Lasse kuitenkin kiittää esimiestään enemmän psykoterapiaa ja taitavaa terapeuttiaan. Ennen kuin osaaminen ja kykeneminen Lassen elämässä saattoivat elpyä, virkosi Lassen tahtominen ja tarpeiden ja tunteiden tunnistaminen.

Aloin miettiä, että kenen ihmisten kanssa oikeasti haluan olla. Ja kenen ihmisten kanssa en halua olla, että mitä minä elämästä oikein haluan. En ollut kahteenkymmeneen vuoteen itkenyt. --- mun on vaikea sitä selittää muulla tavalla kuin, että jotain sellaista perustavaa laatua olevaa turhaa putosi minusta yhtäkkiä pois.

Uusi näköalapaikka

Terapian myötä Lasse sai uuden näkökulman ja kyvyn tarkastella turhautumistaan papin työhön. Hän sanoittaa kokemuksensa dramaattisesti: pappina hän oli joutunut ihmisten valtaviin fantasioiden kohteeksi. ”Tuo ihminen korjaa, tuo ihminen kuljettaa meidät elämänkriisiin läpi tai järjestää meille ikimuistoiset juhlat.” Kun näihin odotuksiin liittyi nuoruus, oma innostus ja ”kaikkivoipaisuuden harha”, oli lopputuloksena umpikuja. ”Oli pelottavaa, miten aivan järkyttävän irti olin itsestäni.”

Tässä uudessa valossa Lasse kertoo pappeuden alkuvuosien tarinan osaamisvajeena ja kyvyttömyytenä, vaikka edelleenkin hän muistuttaa, että oli pappina hyvä ja on sitä tarvittaessa edelleenkin. Kyvyttömyyden kokemus kasautui neljästä elementistä:

- pappeuden rakentaminen suorituskeskeiseksi rooliksi,
- suostuminen ihmisten asettamiin odotuksiin,
- työpaineiden kasautuminen ja liian vähäinen palautumis- ja lepoaika,
- vieraantuminen omista tarpeista ja tunteista.

Ongelmat muodostivat kehän, josta ulosmurtautumisen Lasse kuvaa terapian ja työnohjauksen avulla tapahtuneena selviytymistarinaan. Pyrkimyksenä on uudenlainen elämänhallinta, kun ongelmat on viimein selätetty.

Osaaminen ja suoriutuminen ovat myös *Oxvikin* työssä merkittäviä mielekkyyden mittareita Lasselle. Uudessa identiteetissä Lasselle on edelleen merkittävää työn mielekkyys ja halu ja kyky auttaa ihmisiä heidän tilanteessaan. Kun auttaminen aikaisemmin perustui osaamiseen, taitamiseen ja tietämiseen, se nyt perustuu kumppanuuteen, kyselemiseen ja ei-tietämisen metodiseen hallintaan.

Uudessa työssä on Lasselle syntynyt uudenlainen näköalapaikka suhteessa kirkkoon, joka on yksi *Oxvikin* monista asiakkaista. Uudesta positiosta käsin Lasse antoi murskatuomion kirkon vanhoille rakenteille. Samalla oli syntynyt toivekuva ja koeteltukin kokemus siitä, miten työnhajauksen ja kuuntelevan tuen välineillä voitaisiin asettua apua kaipaavien kumppaniksi ja saada aikaan toivottuja muutoksia työyhteisössä tai ainakin yksittäisten työntekijöiden kyvyssä ymmärtää omaa työtään ja elämäntilannettaan.

Lassea siis näytti kaiken aikaa johtavan toimintasuuntautunut identiteettirakenne. Hänen elämänsä sai arvonsa kykenemisestä ja osaamisesta. Näistä *osaaminen* on sisäsyntyisen kokemuksen ilmaus (minä olen oppinut!). *Kykeneminen* taas kertoo ulkopuolisesta arvioinnista ja ulkoa ohjautuvasta mielen rakenteesta. Mitä muut Lassesta sanoivat ja ajattelivat, vaikutti suoraan myös identiteettiin ja sen eheyteen. Kykeneminen näytti asettuvan johtavaksi elementiksi, kun Lasse toistuvasti rakensi itsestään kuvan juuri suhteessa ulkopuolisiin arvioitsijoihin. Hänestä oli aikanaan tärkeää olla pidetty toimituspappi. Nyt *Oxvikissa* hän ilahtui voidessaan auttaa työyhteisöjä ja yksilöitä ymmärtämään ongelmiaan, kyseenalaistamaan ja löytämään ratkaisuja.

Ulkoa ohjautuvuus vaihtuu kuitenkin vahvaksi sisäsyntyisyydeksi, kun Lasse siirtyy puhumaan olemisestaan. Ulkonäön ja pukeutumisen hän haastattelumme aikaan ratkaisi itsestään käsin, muista välittämättä. Vielä merkittävämpää oli sama ilmiö suhteessa arvoihin, uskoon ja mielipiteisiin. Ne oli kamppailun kautta lunastettu, eikä Lasse ollut niistä tilivelvollinen kenellekään toiselle. Epäselväksi jäi kuitenkin, miten tietoinen Lasse oli tästä tavastaan rakentaa identiteettiään.

Lasse korosti olevansa herkkä sille, milloin nykyinen työ alkaisi tuottaa kokemuksia pakonomaisesta tekemisestä, joka vieraannutti hänet aikanaan seurakuntatyöstä. Hän ei välttämättä näe itseään *Oxvikin* työntekijänä koko loppuyöuraansa. Ratkaisevaa on kyky rehelliseen ja jatkuvaan itsearviointiin. Luokanopettajaksi pätevytyminen kestäisi ehkä vain reilun vuoden ja sekini tuntui yhdeltä realistiselta tulevaisuuden varasuunnitelmalta, jos taas olisi tehtävä uran uudelleensuuntaaminen.

Ajattelen, että tämä työmaailma on muutenkin niin, että nyt mun on kiva olla tässä ja tämä on hyvä näin, mutta joku päivä mun täytyy itseni ymmärtää väistyä tästä pois. Sitten kun tajuan, että löydän itseni sellaisena kuin olin niinä viimeisinä pappivuosina. Niin siellä on sitten tavallaan se seuraava, seuraava kohta. Että jos se olisi sitten tällainen. Niin se voisi olla sitten sellainen kolmas elämä.

6.2 Lindan jännite ratkeaa

Tahtomisen ja kykenemisen loukku

Kun Lindan tarinaa tulkitaan modaliteettien näkökulmasta, siitäkin paljastuu uusia tasoja. Lindan viimeinen opiskelukevät yliopistolla oli ollut täynnä ponnistelua puuttuvien opintosuoritusten keräämiseksi ennen viimeistä mahdollista tutkinnon suorituspäivää ja ennen tuomiokapitulin asettamaa aikarajaa. Työt alkaisivat heti, kun hän valmistuisi. Häntä jo odotettiin entisen kotikaupungin tutussa seurakunnassa. Tässä Lindan pappeuden alkuasetelmassa yhdistyivät ulkoa ohjautuva ja sisäsyntyinen modaliteetti tavalla, joka sittemmin leimasi koko Lindan ensimmäisen kymmenen vuoden työuraa. *Täytymis-* ja *velvollisuuspuhe* solmiutuivat erottamattomasti Lindan omaa sisäistä tilaa kuvaaviin *tahtomisen* ja *haluamisen* diskursseihin.

Halu päästä papiksi ja palvelemaan ihmisiä oli voimakas. Ulkoista painetta loi alkava kesäkausi, seurakunnan työntekijävajaus lomien aikana, kirkollisten toimistusten sesonkiaika ja leirikesä, jonka pyörittäjäksi uutta tuoretta pappia polttavasti tarvittiin. Tähän kaikkeen Linda myös kaipasi päästä, ja hän suoriutui tarjotuista tehtävistä ilman sen suurempaa perehdytystä työhön.

Oli paljon töitä ja tyhmä nuori pappi. Et muistaakseni tein varmaan 10 viikkoa niin, ettei mulla ollut viikonloppuvapaita, kun siirsin niitä, et voisin ottaa mukavia viikimisiä ja näin. --- Muistan aina, kun vihittiin papiksi, niin Högbäckanin kirkkoherra sano, että me on aina vaan Linda heitetty Bottenvikeniin ja aina Linda on uinut sujuvasti.

Ulkoaohjautuva olemisen kokemus (täytyminen ja velvollisuus) saivat pian seurakseen sisäsyntyisen kokemuksen kykenemisestä ja osaamisesta. Linda asettuu toistuvasti tarkastelemaan uran alkuvuosia kykenemisen positiosta. ”Olin aina toisia varten.” Niinpä hän kertoo työssä kykenemisestään jaksamisen sankaritarinaa, jossa taustalla häilyvät katastrofin ainekset. Tarinan kaaoshuipuksi rakentuu edellisen kesän lomalta töihinpaluu, jolloin seurakuntas sihteeri oli täyttänyt Lindan kalenteria valmiiksi.

Viime vuonna töihin tullessa minua odotti neljät häät ja neljä kastejuhlaa ja kuudet hautajaiset. --- Siitäpä se varmaan sitten lähtikin (uupumus).

Kuvatessaan kulunutta kymmentä vuotta Linda kuvaa ristiriidan ratkaisemattomaksi. Ydinongelma näyttää olevan Lindan kyvyttömyydessä tuottaa pettymyksiä ympäristölle. Vaikka Linda oli sekä kykenevä että osaava suorittamaan papin roolia ja täyttämään ulkopuolelta tulevat odotukset, hän ei kyennyt kuuntelemaan omia tarpeitaan. Toisten tarpeiden ja odotusten suhteen hän kertoo olleensa sensitiivinen ja empaattinen:

Viimeseen asti on viety semmonen jotenkin, että pystyy asiat niinku työntämään pois. Sitähän tekee itse asiassa joka viikko hautajaisissa. Että itkettää, niin neliina hibaan ja ääni ei värähdäkään, mutta ainakin oon tunteva ihminen, niin kyllähän se sattuu, kun ihmisillä on paha olla. --- Että viimeisenä vuonna ennenkun tota uuvahdin, kuoli mun miehen kaksi läheistä. Ja minä heidät siunasin. Siunasin myös mumminikin ja se oli itse asiassa aika dramaattinen kokemus --- en pystynyt sitä surua suremaan ja --- uhrasin tavallaan itteni sen takia.

Lindan pappisihanteeseen kuului oletus tunteiden hallinnasta. Oman roolin oli pysyttävä koossa toisten surussa ja kriisissä, riippumatta siitä, mitä sisällä myllersi. Mikä saa aikaan tilanteen, jossa ulkoa rakentuva paine toistuvasti syrjäyttää ihmisen kyvyn tunnistaa oma sisäinen tilansa ja hyvinvointinsa ehdot?

Palautehalu

Kykeneminen ei sinänsä muodosta ansaa ihmisen voimavaroille. Loukku syntyy vasta sitten, kun kykenemiseen yhdistyy sammumaton halu ja tahto olla avuksi toisille ja kyvyttömyys tunnistaa omia tarpeita ja voimavaroja. Tällainen modali-teettien ristipaine on tyypitelty alkoholisperheissä puolison ja lasten ominaisuudeksi, ja siitä käytetään käsitettä läheisriippuvuus. Itäpuisto kuitenkin huomauttaa, että läheisriippuvuus käsitteen sijasta olisi perustellumpaa puhua ylivastuullisesta käyttäytymisestä.⁷⁵ Juuri sellaisena Lindan käytös näyttäytyy, kun hän kertoo pidättäytyneensä omien tunteiden tunnistamisesta ja omasta jaksamisestaan huolehtimisesta. Ylipäänsä Linda kertoi olleensa aivan liian tunnollinen työntekijä ja kiltti toisten toiveiden täyttämässä. Omasta lapsuudenperheestään Linda totesi haastattelussa oma-aloitteisesti, että hänellä oli alkoholistin tyttären osa. Linda kuvasi kamppailleensa toistuvasti sen kanssa, miten kestää pettymyksen tuottamista muille.⁷⁶ Samalla Linda nautti saamastaan hyvästä palautteesta ja kaipasi sitä yhä lisää. Kun hän oli pidetty, pyydetty ja suosittu, se tuki Lindan itsetuntoa, luottamusta omaan osaamiseen ja ammatillista varmuutta.

Tuliko tarpeesta saada hyvää palautetta jonkinlainen kierre? Tästä esimerkkinä Lindan kuvaus viimeisestä työpäivästään Rävholmenin yläkoulun uskonnon aineenopettajan sijaisena:

75 Itäpuisto 2001, 126, 135.

76 Linda kuvaa suhdetta aggressiiviseen ihmiseen: ”Et ehkä pelkään, et varmaan oon ihmisenä herkkä, et pelkään sen tyyppisiä ihmisiä, jotka niin vahvasti reagoi. Jos joku vaikka huutaa tai on selvästi, selvästi ei pysy nahoissaan, niin se on itelle aika kova pala. En itse osaa olla sellasten ihmisten lähellä.”

Olin pakkaamassa kamoja --- nuoret tuli hakemaan opettajanhuoneesta, ett he haluu mut juhlasaliin --- sit ne sano, ett meidän ihana uskonnonopettaja jää tänään pois täältä ja he haluis muistaa minuu sellasella lahjalla. Ja 600 ihmistä aplodeeras. Ett se tuntu hyvältä. --- Sain palautetta. Jopa sellaset jurrotkin pojat, ett katoin sen vielä.

Sama ilmiö toistui seurakunnassa. Aikaisemmin hän oli suostunut jopa muista seurakunnista tuleviin toimituspyyntöihin. Mutta sitten oman seurakunnan alueelta tulevat pyynnöt lisääntyivät ja työn paine voimistui. Siihen suosioon ja toivomuksiin Linda vastasi tavalla, jonka hän osasi, suostumalla. Osaaminen, tahtominen, velvollisuudentunto ja kykeneminen olivat samassa linjassa.

Mulle sitten alko käymään silleen, että kun tein niitä lapsi- ja perhetyön juttuja ja varmasti tein tosi hyvinkin. Ja meillä oli tosi hyviä juttuja ja ollaan saatu lähes poikkeuksetta hyvää palautetta lähes kaikesta mitä me ollaan tehty. --- Mut sit siinä alko käymään niin, että mulla oli jo ennen sairaslomaa --- niin mulla oli 50 kastetta, joka oli kaks kertaa enemmän, kun seuraavalla (papilla).

Työn rajaaminen oli osoittautunut pienehkössä seurakunnassa vaikeammaksi kuin lisätehtäviin suostuminen oli ollut. Toki papilla oli laskennallisesti kaksi vapaa-päivää viikossa, mutta niitä oli vaikeaa pitää arkiviikolla. Seurakuntayhteisössä oli työntekijöitä, jotka työskentelivät normaalissa työajassa maanantaista perjantaihin ja joiden työpanokseen papilla oli suora vaikutus. Joskus erilaisille työkokouksille ja -neuvotteluille oli vaikea löytää aikaa. Jos kukaan muu ei joutanut, oli totuttu siihen, että kyllä Linda jousti. Hän suostui tapaamisiin ja kokouksiin vapaapäivinä, tai ainakin oli yhteydessä puhelimella tai sähköpostilla muihin työntekijöihin ja järjesteli heidänkin asioitaan, olipa vapaalla tai ei.

Ihmisen kapasiteetti on kuitenkin rajallinen. Oliko väistämättömän romahduksen lähestyminen etukäteen nähtävissä? Linda vastaa kysymykseemme myöntävästi.

Varmaan, mut olin vaan tosi väsynyt, mut olin ehkä niin väsynyt, etten jaksanut enää. Ja (esimiehelle) sanoin siitä (väsymyksestä) pitkin syksyä, mut se vaan sit jatko. Et oon aina tottunut olemaan kauheen reipas, oonpa sitten kuollut tai ei, niin oon aina kauheen reipas ja mukava. Ett en koskaan näytä (väsymystä), etten oo sellanen valittajatyppi, ett valittasin koko ajan.

Vaikka todellinen kykeneminen oli jo haurastunut ja syöpynt, se ei vielä saanut muutosta aikaan Lindan toiminnassa. Vasta totaalinen romahdus kesken työpäivän sai hänet myöntämään tilanteensa.

Olin silloin jo kesän jälkeen tosi väsähtänyt ja sit vaan jatkoin. Loppupeleissä kun (kyyti) tuli, niin olin helpottunut siitä, että mun ei tarvinnut enää

kertoo kellekään, et oon niin väsynyt. Et sehän on sairas merkki. Siitä sit alko tervehtyminen.

Lindan uusi alku

Linda sai väsymykseensä monen kuukauden virkavapauden ja siihen myöhemmin vielä jatkoa. Kansaneläkelaitos myönsi hänelle tuen psykoterapiaan ja kuntoutukseen. Linda selosti, miten hän uupumisen keskellä tarmokkaasti järjesti itselleen terapiaa ja kuntoutusta. Taas oli äänessä kykenevä ja osaava Linda:

Oon saanut kaiken mahdollisen avun. Etsin tosi vahvasti. Menin yksityiselle ja sain kaiken. --- Et vuodeks on nyt myönnetty mut taitaa yleensä olla tollaset pari vuotta. Mulla on tosi hyvä terapeutti. Et tein kyllä hyvän pohjatyön ja löysin hyvän, just sopivan. Niin tuota, katotaan paljon se vie. Kyllä mulla siihen motivaatiota riittää, et (terapeutti) on oikein sellanen räväkkä, terävä, oikein mukava nainen.

Uusi alku ei kuitenkaan ollut helppo. Ensin on tunnistettava ja myönnettävä ongelmat. Linda puhui epätoivon hetkistä, jolloin hän harkitsi jopa pappeudesta luopumista. Suunnitelma ei kantanut pidemmälle kuin luokanopettajakoulutukseen hakupapereiden lähettämisen, mutta valintakokeeseen hän jätti menemättä, sillä: ”Minä kuitenkin aina palaisin takaisin.” Pappuus on Lindan kutsumus, kohtalo ja valinta, mutta miten sitä voisi toteuttaa toisella tavalla, että jaksaisi? Linda jäseni työn luonnetta lainaamalla lääkärin tulkintaa tilanteestaan ja papin työn luonteesta: kognitiivinen kapasiteetti oli Lindalla ollut aivan ylikuormitettu. Ulkopuolinen tulkinta loi selkeyttä, tarjosi sanoja ja avasi säikeen uudenlaisen osaamisen alkuun.

Kuntoutuslääkäri sanoi, että oonko tietonen siitä, kuinka vaativaa työtä teen? Että papin työtäkin vois verrata johonkin lentokonekapteenin, joka joutuu hallitsemaan hyvin montaa asiaa ja sit myös se, ett rupeet tekeen työtä niinkun normaalit ihmiset, vaikka sun työ on ihan täysin järjetöntä ja räjäyttää (sinut). Ja niinhän se on. Se on tavallaan niinku tietynlaista kaaosta.

Uudet arvot ja uusi kykeneminen

Lindan uusi osaaminen ja tahtominen eivät ole paluuta toimintaan vaan uudenlaista ymmärrystä ja uuden itseymmärryksen ja position ottamista ja sen vahvistamista.

Into on kova edelleenkin. Mut ett työssä sitten. Ett työtä pitää rajata. Siitä pitää tehdä tietyllä tavalla järkevää. Mut oon kuitenkin tavallaan saavuttanut ehkä sen mitä oon aina halunnut. Ja onhan mulla paljon unelmia vielä. Ja Jumala pitää huolen hulluistaan.

Toinen uusi kyky uupumisen jälkeen liittyy tunteiden käsittelyyn. Aikaisemmin Linda kuvasi vahvuutenaan kyvyn piilottaa omat tunteet hautajaissurun keskellä ja tarvittaessa siunata sukulaisensa haudan lepoon omista tunteista välittämättä. Nyt hän on ilahtunut unista, joissa on tilaa myös vihan tunteille häntä vahingoittaneita ihmisiä kohtaan. ”Oon nähnyt valtavasti unia ja muun muassa (unissa) iskenyt kakkuja tän kiusaajan naamaan.”

Sairauslomalta käsin Linda tarkasteli omaa elämäänsä, perhettään, suhdetta työhönsä ja omaan itseensä. Hän arvioi työuupumuksen vuoksi sairauslomalle jäämisensä rajalinjaksi, joka erotti vanhan ja uuden Lindan. Esimerkiksi työuran alussa ollut tavoite edetä mahdollisesti kirkkoherraksi oli tällä hetkellä täysin pois-lajettu ajatus, vaikka hän oli vuosia kouluttautunut kirkon omissa koulutuksissa päästäkseen etenemään kirkon organisaatiossa.⁷⁷

Lindalla oli voimakas halu jatkaa seurakuntatyössä, ja siihen hän tunsikin saaneensa hengellisen kutsun ja kutsumuksen. Nyt hän kertoi aloittavansa työuransa ikään kuin uudelleen. Suunnitelma oli, että hän tekee työnsä jatkossakin hyvin, mutta pitää työn työnä, ei elämänsisältönä, kuten hän kertoo tilanteensa olleen nuorena pappina. Haastattelumme aikaan hän määritteli itsensä järjestyksessä äiti, vaimo ja koiran emäntä. Sen jälkeen tuli pappuus. Jatkossa hän suunnitteli käyvänsä säännöllisesti työnohjauksessa sekä ottavansa aikaa itselleen ja jaksamiselleen. Tätä hän konkretisoi levittämällä haastattelussamme kädet ensin apposen auki ja siitä hetken kuluttua kaventamalla sylinsä avonaisuutta puoleen. Näin hän alleviivasi, ettei jatkossa ole menossa syli auki pelastamaan koko maailmaa, vaan vain osan siitä.

Lindan puheeseen ilmestyi kriittinen sävy, kun hän puhui kirkosta organisaationa. Kirkon johto oli Lindan näkemyksen mukaan enemmän kiinnostunut taloudellisista tunnusluvuista kuin ihmisten ja seurakunnan johtamisesta: ”Meillähän on varmaan hirveesti turhia virkoja ja kirkkohallituskin vois pikkasen keventää tota organisaatiotaan (naurattaa) ja muuta, mutta sitten se perustyö kuitenkin tulee aina säilymään.” Lindan näkemys oli useammassa eri seurakunnassa ja työyhteisössä toimineena, että suuremmissa seurakunnissa työtehtävät pilkottiin liian tarkasti. Sen sijaan töiden tasaisempi jakaminen ja yhdessä tekeminen voisivat olla lääke parempaan yhteistyöhön ja ylipäänsä töissä jaksamiseen seurakuntien sisällä.

Linda oli vakuuttunut, että työuupumuksen kokeminen ja siitä toipumisen prosessi olivat tekemässä hänestä jatkossa vahvemman työntekijän. Jos hän saisi neuvoa tällä hetkellä teologiaa opiskelevia, hän antaisi omasta työuupumuksestaan huolimatta heille neuvon, että opiskelijat lähtisivät mahdollisimman moneen toimintaan mukaan jo opiskelujensa ohessa; ainejärjestötoimintaan, kesäteologiksi ja erilaisiin yhteisöihin. Siten Lindan mukaan opinnoistakin saisi enemmän irti,

---

77 Jokisaaren havainnot ovat samansuuntaisia tämän Lindan tavoitteen kanssa. Erityisesti työuran alkuaikoina yksilön kehitys on altis työelämän kokemuksille ja palautteelle, ja ne puolestaan muokkaavat edelleen muun muassa yksilön tavoitteita ja itseohjautuvuutta. Jokisaari 2002.

mutta näin Linda taisi tulla kuvanneeksi itseään opiskelijana ja työvuosien alkuvuosien Lindaa, ennen väsymystään.

Kuka minä olen? Se on hyvä kysymys. Viime lauantaina mulle tuli sellanen, kun oli hyvä hetki ja olin kävellyt paljain varpain meidän asuinalueella, meidän koiran kanssa, nurmikolla ja muuta. Niin mulle tuli pitkästä aikaa sellanen syvä rakkauden tunne itseäni kohtaa, joka läikähti oikein rinnassa. Ja silloin ajattelin, että miten minä olen voinut tehdä itselleni kaiken tämän. Sitä rakkautta ei oo ollut pitkään aikaan, vaan oon aina ollut toisia ihmisiä varten. Mutta tällä hetkellä musta tuntuu, että alan taas tietää, kuka minä olen. Et oon aina varmaan ollut muita varten. Ehkä liiankin työorientoitunut.

7 KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Keskeiset tutkimustulokset

Tutkimuksemme lähti liikkeelle havainnosta, että koulutus- ja työurien siirtymät ovat muuttuneet yhä useammin yksilöllisiksi prosesseiksi, joille on luonteenomaista aiempaa suurempi limittäisyys ja vaihtelevuus.⁷⁸ Nämä yleiset huomiot täsmäävät suurelta osin tutkimuksemme tuloksiin kahden papin urakehityksestä, kun selvitimme, millaisia muutoksia heidän työ- ja elämänsä aikana tapahtui kymmenen ensimmäisen valmistumista seuranneen vuoden aikana ja miten heidän käsityksensä papin roolista, tehtävästä ja identiteetistä sinä aikana muovautui.

Työurakokemuksien tutkiminen monimetodisesti osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Haastattelun aluksi tehty elämänpolku- ja työurakuvion piirtäminen ja sen sanoittaminen virittivät haastateltavat dialogiin kanssamme. Haastatteluihin käyttämämme aikaa (noin 1 h 15 min) voi pitää jopa miniminä tämän kaltaiseen teemahaastatteluun. Metodi vei meidät tehokkaasti sen äärelle, miten haastateltavat itse selostivat työuransa tapahtumia ja ihanteidensa muuttumista. Tutkimuksen tuloksista nousee esiin muutamia keskeisiä näkökohtia.

Työuran alku oli molemmilla haastateltavilla samankaltainen. Tärkeintä oli ensin suorittaa teologian maisterin tutkinto ja saada muodollinen kelpoisuus pappisvihkimystä varten. Silloin oman osaamisen monipuolisesta laadusta huolehtiminen sivuutettiin eikä esimerkiksi pro gradu -työn arvosanalla juuri ollut väliä työllistymistä ajatellen.

Linda palasi opiskelupaikkakunnalta entiseen kotikaupunkiinsa tekemään vuodeksi papin sijaisuutta. Lasse aloitti suoraan vakinaisen viranhoidon paikkakunnalla, johon hänellä ei ollut ennestään mitään siteitä. Näillä seutukunnilla he ovat myös asuneet ja työskennelleet tästä eteenpäin. Kummankaan siirtymässä koulutuksesta työelämään ei ollut alkutyöttömyyttä, ei turhauttavia työnhakuprosesseja eikä muitakaan rakenteellisia hidasteita. Tältä osin teologien työllistymistilanne on muuttunut merkittävästi siirryttäessä 2010-luvulle.⁷⁹ Vallitsevasta tilanteesta nähdään häivähdys Lindan työuran alkuvaiheissa. Hän teki aluksi peräkkäisiä sijaisuuksia, jotka päättyivät ilman tietoa tulevasta. Koko seutukunnalla ei äkkiä ollutkaan tarjolla papin työtehtäviä, vaikka niitä etsi monien hyvin tuntema pappi, jonka tiedettiin hoitavan työnsä erinomaisesti.

---

78 Johnstonin 2003 mukaan yksilötason tutkimukset auttavat ymmärtämään työurien haasteita ja ratkaisuja. Tämä artikkeli on auttanut ymmärtämään muun muassa sitä problematiikkaa, joka on aiemmin havaittu laajoissa, tilastollisissa aineistoissa. Esimerkiksi työuraperusteisen tyytyväisyyden yhteyden mallintaminen suoritettuun tutkintoon on osoittautunut ristiriitaiseksi ja selityksasteeltaan heikoksi. Vaikka vastaajat olisivat olleet täysin koulutustaan vastaavissa tehtävissä, vakituudessa työsuhhteessa ja kohtuuhyvällä palkalla, he ovat voineet silti olla tyytymättömiä tutkintoonsa ja työuraansa, ks. Tuominen, Rautopuro & Puhakka 2008, 110–111. Lassen ja Lindan kokemukset (turhautuminen ja uupuminen työhön, työpaikkakiusaamisen kokemukset ja oman itsensä etsiminen) selittävät osaltaan tätä ilmiötä.

79 Niemelä 2010, 18; Buchert ym. 2015, 17–18.

Useita ilmiöitä nousi esiin Lassen ja Lindan haastatteluissa. Osa havainnoista on triviaaleja ja osa antaa aihetta jatkopohdintaan. Ilmiöt voidaan tiivistää seuraaviin väitelauseisiin:

- Elämänvaiheiden käsittely piirroskuvion avulla avaa haastattelussa tilaa elämäntulon tulkinnalle.
- Papin työn alkuvaiheen innostus taittuu rutinoitumisen ja työn kuormituksen seurauksena.
- Teologian maisterin koulutus ja ennalta hankittu taustaosaaminen voivat tuottaa papin työssä riittävän ammattitaidon ja pätevyyskokemuksen. Tällöin työuran alku sujuu ongelmitta. Työssä suoriutumista helpottavat paitsi opettajan pedagogisten opintojen tuottama osaaminen, myös työskentely kesäteologina ja muu vastaava opintojen aikana hankittu työkokemus.
- Nuoren papin yritys hallita häneen kohdistuvaa toiveiden, odotusten, velvollisuudentunnon ja täytymisen ristipainetta ei aina onnistu. Epäonnistuminen voi johtaa turhautumiskehitykseen tai uupumiskierteeseen.
- Hyvän pappeuden ihanne on fantasia, joka muuttuu helposti loukuksi. Fantasian myyttinen voima on kuitenkin purettavissa.
- Työyhteisöön kiinnittyminen ei tapahdu aina ongelmitta, ja työyhteisöissä esiintyy myös ristiriitoja. Uuden työntekijän on kuitenkin ristiriidoista huolimatta pystyttävä hoitamaan hänelle annetut työtehtävät.
- Uupumisesta ja masennusoireista selviämistä tukee kokemusten ja tunteiden selvittely psykoterapiassa tai työnohjauksessa.
- Kriisivaiheen purkautumisessa olennaista on lupa olla jaksamatta, suostuminen lepäämiseen ja luotettavien neuvonantajien apu ja tuki.
- Tunteiden käsittely tukee tasapainoista elämää ja papin tehtävässä toimimista.
- Kriisin läpikäymisen vaikutus uskonkokemuksen ilmaisuihin vaihtelee. Tulkinnat uskonopillisesta sisällöstä voivat muuttua tai pysyä lähes muuttumattomina kriisin seurauksena tai siitä huolimatta. Kriisi ei välttämättä horjuta uskonkäsityksiä.

Näistä teemoista tarkastelemme lähemmin papin työn erityispiirteitä ja työssä uupumisen mekanismeja ja näiden kahden välistä suhdetta. Kolmantena kysymyksenä pohdimme vielä pappisihannetta.

Papin työn erityispiirteet

2000-luvulla ei ole enää olemassa kanonisoitua tarinaa papin uran etenemisestä, ei edes useampaa rinnakkaista vaihtoehtotarinaa, joihin Lassea, Lindaa tai nuoria vihittäviä pappeja voisi sovittaa. Pikemminkin papin urapolku näyttää olevan dynaaminen, kulttuurinen prosessi, jossa on tilaa myös yllätyksellisille elämän käännteille. Tietynä hetkenä urasta ja elämästä kerrotaan tarinallinen versio,

jonka avulla perustellaan tehtyjä ratkaisuja, oman paikan valintaa ja motivoidaan elämäntilannetta. Juuri näin Lasse ja Linda toimivat.

Richardsonin mukaan työurien kehittyminen, työ- ja perhesuhteet, työuralla eteneminen ja vaikkapa lasten hankkiminen ovat usein yhteydessä toisiinsa.⁸⁰ Näin oli myös nuorilla papeillamme. He näyttivät rakentaneen aluksi ihannemielikuvan työ- ja perheidyllistä, jossa kaikki oli siististi omassa lokerossaan, ja he olivat pyrkineet tuota näkyään kohti. Todellisuus paljastui kuitenkin toisenlaisena. Elämän mosaiikissa jotkut palat eivät ongelmitta sopineet yhteen vaan törmäsivät toisiinsa.⁸¹ Vapaapäiviä, jolloin pitäisi levätä, täytyikin käyttää työntekoon. Työpäivät venyivät, ja papin työn rajattoman työajan yllätyksellisyys sotki aikatauluja.⁸² Perheenjäsenten väliset suhteet olivat koetuksella ja rajoittivat työn tekemisen vapautta. Lisäksi eteen saattoi tulla yllättäviä tilanteita töissä, omassa terveydessä tai perhepiirissä, ja näin myös tapahtui.

Työn imusta, kutsumustietoisuudesta ja hetkellisistä flow-kokemuksista huolimatta pelkkä pappeus ei lopulta näyttänyt riittävän elämänsisällöksi. Kävikin päinvastoin. Alkuvaiheen kaikkivoipaisuuskuvitelmat murenivat, kun työuralla oli päästy vauhtiin.⁸³ Nuorten pappien uusia ajatuksia ei haluttu tai pystytty kuulemaan työyhteisöissä. Halu uudistaa koko kirkkoa tai seurakuntaa kaatui omaan mahdottomuuteensa, mikä turhautti nuorta pappia. Niinpä uudistusten taso vaihtui koko kirkon uudistamisesta käytänteiden kehittämiseen oman seurakunnan toiminnoissa ja toimituksissa. Siltala onkin todennut, että kun työntekijältä puuttuu mahdollisuus työn sisäiseen hallintaan, stressi kasvaa. Ja päinvastoin, kun työntekijällä on mahdollisuus havaita oman työnsä vaikutuksia, hänen on helpompi motivoitua työorganisaation tavoitteisiin ja aikatauluihin.⁸⁴ Ehkä tästä kokemuksesta johtuen molemmille haastateltaville kirkko näyttäytyi organisaationa perin staattisena, vanhoillisena ja byrokraattisena. Siitä huolimatta kumpikaan haastateltava ei haastattelussa maininnut työuran alussa alkaneensa kyseenalaistaa tai nousseensa suoranaisesti vastustamaan vallinneita käytänteitä.⁸⁵

Kun papeillamme oli takanaan muutama vuosi työuraa, elämänsisällönsä siirryttiin pienten lasten perhevaiheeseen, jossa perhetilanne vaati oman osansa ajankäytöstä ja jaksamisesta. Perheellisyys rakentui tässä vaiheessa papin työtä selkeästi suuremmaksi kutsumukseksi. Perheellinen mies kertoi olevansa ensi sijassa isä ja

---

80 Richardson 2004; 2012.

81 Tuominen 2014.

82 Salomaa ja Tuominen 2015.

83 Saraneva liittää useiden psykoanalyttikkojen tapaan omnipotenssifantasian joko pienen vauvan kehitysvaiheisiin tai uskonnon desktruktiivisiin piirteisiin. Saraneva 2012. – Lasse ja Linda eivät käyttäneet ”kaikkivoipaisuuskuvitelmaa” diagnostisena terminä vaan sumeana apukäsitteenä oman rajattomuuden kokemuksen sanoittamisessa.

84 Siltala 2004, 260.

85 Diskurssi on jaettu: kirkon strategisissa dokumenteissa samaan ilmiöön on puututtu eri yhteyksissä. Ks. mm. Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014, 43–45.

puoliso. Kahden lapsen äiti kuvasi olevansa ensi sijassa äiti, vaimo, koiran omistaja ja sitten vasta pappi. Äitiys ohitti työn velvoitteet, vaikka lapsityön pappina Linda yritti suoriutua hyvin molemmista. Työ lapsi- ja nuorisotyön pappina osoittautui omien lasten saamisen ja perhe-elämän pyörittämisen myötä lähes ylivoimaiseksi. Huolimatta läpikäymistään kriiseistä tai juuri niiden tähden kumpikin asemoi maailmansa ja itsensä perhearvoista käsin. Niin sanotut elämän ruuhkavuodet näyttäytyivät haastateltavillamme kirjaimellisesti ruuhkavuosina. Kiinnostavaa olisi selvittää lisää, miten sukupuoleen liittyvät roolit ja papin työssä kuormittumisen kokemus lomittuvat toisiinsa.

Sukupuolestaan riippumatta nuoret papit turvautuivat turhautumisdiskurssiin: huolimatta huolellisesta yrittämisestä ihmisten moninaisia pappiin kohdistettuja odotuksia ei pysty täyttämään, ja mitä enemmän sitä yrittää, sitä enemmän väsyä. Seurauksena oli tunne itsestä vieraantumisesta ja pettymys työhön. Tätä haastateltavat luonnehtivat sarkastisilla ja vieraantumisen kokemusta hahmottavilla ilmauksilla ”kärelevä palvelutoimisto” ja ”kuusi vuotta pellenä”.

Työn perusasenteeksi ei siis sovellu yritys toteuttaa ihmisten toiveita ja odotuksia. Orientaation on löydettävä muualta, kuten työn mielekkyydestä, ja sen mukaisesti Linda ja Lasse olivat tehneet ratkaisujaan. Papin ammattitaidon omaksumisessa on kysymys ammatillisesta sosialisatiosta ja ammattikuvan vähittäisestä rakentumisesta – prosessista, joka ei ole nopea. Siihen kuuluu useita toisiaan seuraavia ja kertautuvia vaiheita: tiedollisen pääoman hankkiminen, työelämätaitojen hallinta, arvojen, ammatti-etiikan ja asenteiden omaksuminen, ammattikulttuuriin kiinnittyminen, roolien oppiminen ja näiden kaikkien lopputuloksena, ammatti-identiteetin muodostuminen.⁸⁶ Nuoret papit arvioivat olleensa valmiita heti pappisvihkimyksen saatuaan, mutta vuodet osoittivat aukon heidän ammattitaidossaan. Se ei ollut papin työtehtävien hallinnassa, vaan oman sisäisen tilanteen ymmärtämisessä ja ammatillisen sosialisatiion syvätasolla.

Samat haasteet ja erityispiirteet koskevat toki kaikkea ammatillista asiantuntijuutta. Papin työssä on kuitenkin muutamia kuormitusta lisääviä erityispiirteitä, joiden johdosta työ poikkeaa monesta muusta ammatista:

- intensiivinen kosketus jatkuvasti uusiin ihmisiin heidän muuttuvissa elämäntilanteissaan,
- työssä ei ole varsinaista työaikaa,
- rajoittunut kalenterin ennakoitavuus, osa työtehtävistä voi tulla kalenteriin viime tingassa ja ne on silti hoidettava,
- työn tulosta mitataan helposti yksilösuorituksena, jolloin vaarana on yksinäisyys,
- kokonaisvaltainen vastuu työstä,

86 Salomaa 2007, 130–141.

- työ tapahtuu hyvin moninaisissa eri toimintaympäristöissä eri vuorokauden aikoihin,
- kärsimyksen merkitystä koskevat kysymykset toistuvat työn sisällössä,
- seurakunnan henkilöstöllä on hyvin erilaiset koulutustaustat ja työajat,
- maallikot ovat mukana toiminnassa ja päättämässä, ja päätöksenteon hitaus leimaa toimintaa,
- katsomukselliset kysymykset ovat keskeisesti esillä, ja niistä esiintyy monenlaisia tulkintoja,
- vanhat traditiot määrittelevät hallintokäytäntöjä ja hidastavat ja estävät pieniäkin muutoksia,
- kannanoton vaatimukset: paine ottaa kantaa kirkkoa jakaviin kiistakysymyksiin ja haaste puolustaa omia näkemyksiä toisin uskovien ja ajattelevien suuntaan,
- vaarana on ihmisten miellyttämisen rakentuminen työn piiloiseksi tavoitteeksi ja sen seurauksena liiallisen sopeutumisen ja alistumisen kierre.⁸⁷

Edellä lueteltuja ilmiöitä esiintyy lukuisissa ihmissuhdeammateissa, vaikkapa opettajan, lääkärin, sairaanhoitajan ja poliisin työssä. Nuorille papeille työn erityiskuorma rakentuu tässä historiallisessa tilanteesta siitä, että heillä ei ole käytettävissään selvärajaista profession tuottamaa roolimallia eikä institutionaalista totuuskäsitystä tai menetelmätietoa. Poliisilla, lääkäriellä ja hoitajalla on selvärajainen instituution määrittelemä rooli, ja profession tukena on selvä tietämys: laki ja järjestys yhteiskunnan määrittelemänä tai lääketieteen tutkimustieto ja määritellyt hyvän hoitokäytännön puitteet. Kaikilla mainituilla on myös tarkkaan työajan seurantaan perustuva palkkaus. Papilta tämä professoriroolin taustatuki on postmodernissa toimintaympäristössä rapistunut pois, kun kaikista uskonnollisista näkemyksistä on tullut neuvottelunvaraisia ja usein jopa kyseenalaistettuja. Vielä edellisellä vuosisadalla pappia pidettiin instituutionsa valtuuttamana auktoriteettina – hyvässä ja pahassa. 2000-luvun myöhäismodernissa relativismissa hän edustaa uskonnollista perinnettä oman persoonansa valovoimaisuudella – tai pikemminkin nuori pappi erehtyy helposti luulemaan niin. Ja vielä jos nuori pappi joutuu tekemään peräkkäisiä, katkeavia sijaisuuksia eri seurakunnissa, hän jää myös ilman papin työn mielekkyyden kokemuksia, joita ovat pitkäkestoiset ihmissuhteet, omien seurakuntalaisten tunteminen ja mahdollisuus vaikuttaa työn sisältöihin ja päästä toteuttamaan niitä omalla tavalla.⁸⁸

87 Kokonaisuutena näitä ilmiöitä ei ole juurikaan tutkittu, mutta moniin luettelossa mainittuihin tekijöihin viitataan sekä seurakunnan työyhteisöjä koskevissa tutkimuksissa että myös perehdyttämisooppaissa ja ammattiyhdistysten työehtoja koskevissa oppaissa. Salmi 2001, 121–124; Belfrage 2009, 129; Kirkon perehdyttämisooppas 2010; Kirkon töissä 2010, 116–117; Niemelä 2014, 48–54, 81–84.

88 Salomaa & Tuominen 2015, 39.

Nuoren papin työuupumus

Miten Lassen ja Lindan eri syistä tapahtunutta turhautumis- ja uupumisilmiötä voidaan ymmärtää? Media nostaa toistuvasti esiin tarinoita pappien uupumisesta.⁸⁹ Uupuminen ei kuitenkaan vaikuta olevan ainakaan vielä erityisen yleistä.⁹⁰ Vuonna 2011 työssä käyvistä suomalaisista miehistä 2 prosenttia kärsi vakavasta ja 23 prosenttia lievästä työuupumuksesta. Vastaavasti 3 prosenttia naisista kärsi vakavasta ja 24 prosenttia lievästä työuupumuksesta.⁹¹

Työuupumus ei yleisen tulkinnan mukaan ole sairaus. Lääkärit määrittelevät sen pitkittyneen työstressin seurauksena kehittyväksi häiriötilaksi, jota luonnehtii uupumusasteinen väsymys, kyynistynyt asenne työtä kohtaan ja heikentynyt ammatillinen itsetunto. Tilaan liittyy riski sairastua masennukseen, unihäiriöihin, päihdehäiriöihin ja stressiperäisiin somaattisiin sairauksiin. Se lisää myös työkyvyttömyyden riskiä. Työuupumuksen esiintyvyys väestössä vaihtelee jossain määrin työelämän yleisen tilanteen mukaan.⁹²

On tunnettua, että pappien työajaton työ sekä suojelee että kuormittaa työssä jaksamista. Haavoittavaksi sen vaikutus muodostuu, kun työntekijä ottaa tavoitteekseen vastata itse kaikkiin häneen kohdistuviin odotuksiin ja toiveisiin. Papin työnkuvaan kuuluu usein korvauksettomia töitä hankalina vuorokauden aikoina ja kotiin kannettuja valmisteluja, eikä ylityön käsitettä pappeja koskevassa virkaehtosopimuksessa tunneta. Varsinkaan aikaisemmin papeilla ei ollut työnantajan osoittamaa työtilaa tai työhuonetta apuvälineineen.

Tilastollisten työolobarometrien perusteella pappien ja muidenkin seurakuntatyön ammattilaisten uupumisriskin on silti tulkittu pysyneen jatkuvasti melko pienenä.⁹³ Pohjoismaissa ilmiötä on tutkittu yksityiskohtaisemminkin.⁹⁴ Huse ja Hansen löysivät viisi mallia tutkiessaan seurakunnan papin työstä luopuneiden norjalaispappien rooleja. Yksi niistä oli loppuunpalanut (*den utbrente*). Nämä papit olivat usein kokeneet vakavia turhautumisen kokemuksia seurakuntien ja kokonaiskirkon hallinnon kanssa. He olivat uupuneet henkilökohtaisen pappisidentiteettinsä ja työn todellisuuden välisessä ristiriitatilanteessa. Seurauksena oli usein kyynisyyttä ja deillusioitumista. Monet näistä papeista olivat edelleen

89 Lehto 2015; Seppänen 2015.

90 Nähtäväksi jää, onko seurakuntien työntekijöiden vähenemisellä yhteyttä työuupumusten yleisyyteen. Esimerkiksi Siltalan mukaan työuupumisilmiöt levisivät 1990-luvun laman myötä sekä tekniselle, kaupalliselle että sosiaalityön sektoreille, kun entistä pienemmällä henkilöstömäärillä pyrittiin yhä tehokkaampaan tulokseen. Siltala 2004, 259.

91 Ahola ym. 2012.

92 Ahola ym. 2012.

93 Miespapeista 1,7 % ja naisista 2,3 % kertoi uupuvansa työtaakan alla. Määrät vastaavat suomalaista keskitasoa. Niemelä 2014, 66–69. Diakoniatyöntekijöiden uupumisriskiä tutkiessaan Kiiski erotteli kuormitustekijöiksi työn paljouden, asiakastyön kuormittavuuden, työyhteisöongelmat ja työhön turhautumisen. Kiiski 2015, 7–32.

94 Huse & Hansen 2001; Belfrage 2009; Nordeide ym. 2008.

työttöminä ja osa työskenteli erilaisissa humanitaarisissa järjestöissä.⁹⁵ Nordeide tutkijatovereineen havaitsi, että heikko johtamiskulttuuri ja työmäärän lisääntyminen kuormittivat erityisesti yksinäistä työtä tekeviä pappeja.⁹⁶ Belfrage eritteli papin työssä erityiseksi uupumisriskiksi kutsumuksellisen kriisin. Sen takana on papin vaikeus löytää mielekkäitä tulkintoja postmodernin toimintaympäristön eksistentiaaliin ongelmiin.⁹⁷ Lasse ja Linda ovat osa tätä pappeuden murresta, jossa nuori työntekijä ei enää itsestäänselvyytenä omaksu aikaisempien pappis-sukupolvien työeetosta tai ei muuttuneiden perheroolien takia halua sitoutua työkeskeiseen identiteettiin.

Nuorten pappien haasteena näyttäisi olevan vaikeus tunnistaa uskonnollisen viestinnän ja roolinoton erityisluonne. Pappeudessa ei ole kysymys pelastajanroolin ottamisesta tai ihmisten ongelmien ratkaisemisesta heidän elämäntilannekriiseis-sään.⁹⁸ Pikemminkin tehtävää voisi lähestyä Batesonin *nonkommunikaation* käsitteen kautta. Uskonnolliseen ja eksistentiaaliseen tarpeeseen liittyy sen mukaan suojaamisen ja sanoista luopumisen tarve. Tätä pyhyyden ulottuvuutta turvataan hiljaisuuden ja salaisuuksien kategorioilla. Kommunikaation paljous kuitenkin muuttaa tilanteen maalliseksi, kaupallistaa ja viihteellistää sen.⁹⁹ Juuri tähän ansaan sekä Lasse että Linda näyttävät astuneen. Voisi kärjistäen tulkita, että he toimeliaalla ja sydämiin käyvällä nuoren papin roolinotolla viihteellistivät ihmisten uskonnolliset tarpeet. Aluksi menetelmä näytti toimivalta ja suosio oli taattua. Heidän tarjoamalleen palvelutuotteelle oli kysyntää. Lasse ja Linda tahtoivat suorittaa ja osasivat ja kykenivät suorittamaan papin työtä erinomaisen hyvin, tuloksekkaasti ja aina vain venyen. Lopputulos oli kuitenkin ristiriitainen. Kumpikin joutui erilleen omista todellisista tarpeistaan eikä kyennyt enää kohtaamaan ihmisiä näiden elämäntilanteen edellyttämällä intensiivisyydellä.

Pappisihanteet ja -identiteetit

Kun tapasimme Lassen ja Lindan, kumpikin heistä vakuutti, ettei täytä eikä edes yritä täyttää pappisihannekuvaa tai sen tiukkaa tulkintaa.¹⁰⁰ Pappisvihkimyksessä kumpikin oli kuitenkin ilmaissut tahtovansa opettaa, kuten kirkko uskoo. Vakavin sanakääntein heitä tuossa rituaalissa kehoitettiin uskomaan ja elämään

---

95 Huse & Hansen 2001, 82–84.

96 Nordeide ym. 2008.

97 Belfrage 2009, 198–200.

98 Huovinen listaa papin kiusauksia, ja kolme niistä liittyy uupumisen taustatekijöihin: 1) kiitoksen kipeys, palauteriippuvuus ja niihin liittyvä toive olla ihmisten ihailun kohteena; 2) velvollisuudentunto, korkeat laatuvaatimukset ja täydellisyyden tavoittelu ja 3) vaikeus pitää ammatillista etäisyyttä ihmisiin, jotka tarvitsevat apua ja tukea. Huovinen 2001, 278.

99 Vesala 2009, 165.

100 Huovinen asettaa papin työlle ja esikuvallisuudelle korkeat laatuvaatimet, mutta ampuu ne sitten itsekin alas. Huovinen 2001, 255–286, 321–325.

esikuvallisesti antamansa opetuksen mukaan.¹⁰¹ Papiksi vihittävän osaksi jää sopeutuminen kirkkoon ja sen instituutioon. Kirkko tarjoaa oman uskomusjärjestelmänsä vihittävälle viitekehikseksi ja legitimoii sen rituaalisesti (vihkimys) ja juridisesti (pappislupaus). Papiksi vihkimisen rituaalisessa rakenteessa on läsnä runsaasti vakuuttavuutta, velvoittavuutta, arvovaltaa ja varmuutta.¹⁰² Niinpä kaikenlainen epäily ja kyseenalaistaminen puuttuvat ordinaatiotoimituksen riitistä, sen juhlallisista kaavoista ja perinteisestä kielenkäytöstä. Vahva kirkon uskoon sitoutuminen on normaalin mitta ja oletettu vakaumus. Sekä Lasse että Linda neuvottelivat itsensä kanssa työuransa ensimmäisten vuosien aikana osin uudelleen oman suhteensa tähän normiin ja sen sisältämään ihanteeseen.

Olisi kiinnostavaa selvittää, miten nuoret papit tällaisen normipaineen ja ihanneodotusten kulttuurissa määrittelevät oman paikkansa seurakuntatyössä? Salmi erottelee kirkon työntekijöiden työmotivaatiosta kuusi erilaista asennetta: Työ on 1) keikan heittämistä, 2) hommien hoitamista, 3) ammatissa toimimista, 4) uralla etenemistä, 5) kutsumuksen seuraamista tai 6) elämäntehtävän suorittamista.¹⁰³

Noin 500 papin aineistosta ilmeni, että alle 35-vuotiaat papit ovat sukupuolesta riippumatta selvästi vähemmän kutsumustietoisia¹⁰⁴ ja muita useammin auttamisorientoituneita.¹⁰⁵ Lassen ja Lindan tarinat sopivat yhteen tutkimustuloksen kanssa. Alkuvaiheessa molempia motivoi työhön ihannekuvasta ammentava seurakuntalaisten auttaminen ja heidän tarpeidensa kuunteleminen. Kriisin jälkeen sama auttamisen idea on molemmilla edelleen työtä kannatteleva rakenne, vaikkakin Lassen työ ja siihen liittyvä palvelutarjonta eroaakin voimakkaasti alkuperäisestä seurakuntapapin tehtävästä, ja molemmat joutuivat työstämään ihanteensa papin työstä osin uusiksi.

Niemelä päätyy tiivistämään papit ja kanttorit viiteen ryhmään työorientaation perusteella: laaja-alaisesti suuntautuneet, jumalanpalveluselämään suuntautuneet, auttamiseen ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen suuntautuneet, keskimääräistä passiivisempi orientaatio ja vahva orientaatio sanan julistamiseen.¹⁰⁶ Tässä jaotelussa Lasse voisi kuulua ryhmään *Auttamiseen ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen suuntautuneet* ja Linda ryhmään *Jumalanpalveluselämään suuntautuneet*. Samankaltainen erottelu voidaan havaintojemme mukaan tehdä spritualiteettia koskeissa näkemyksissä: Lassen uskon on privaattia ja redusoitua, Lindan yksinkertaistettua ja pelkistettyä.

101 Kirkkojärjestys 5:6; Huovinen 2001, 231–234.

102 Salomaa 2007, 27. – Vikströmille näiden elementtien läsnäolo korostaa pappisvihkimystä sitoutumisen aktina. Vikström 2002, 39–40.

103 Salmi 2001, 100–101.

104 Vuonna 2014 yhteensä 31 % alle 35-vuotiaista papeista ja 46 % yli 54-vuotiaista nimesi ensisijaiseen tehtävään ”Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä”. Niemelä 2014, 23.

105 37 % alle 35-vuotiaista papeista valitsi ensisijaiseksi asenteeseen väittämän ”Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni”. Niemelä 2014, 24.

106 Niemelä 2014, 97–98.

On huomattavaa, että Lasse ja Linda olisi voitu sijoittaa samankaltaiseen ryhmään jo opiskeluaikaisen orientaation perusteella.¹⁰⁷ Näyttää siis siltä, että vaikka työ ja elämä koettelivat ja muokkasivat haastateltavien asenteita, voimavaroja ja motiiveja, on perusorientaatio varsin pysyvä. Pintapuolisesti identiteetit näyttävät vaihtelevan tilanteen ja sosiaalisten roolien mukaan, kuten Hall antaa ymmärtää.¹⁰⁸ Syvemmällä tasolla ja erityisesti elämän suurten vastoinkäymisten keskellä identiteettirakenteet näyttävät kuitenkin pysyvän luonteensa. Muuttuvaa on tapa arvottaa itsensä ja valita elämän tärkeysjärjestyksiä. Haastateltaviemme kohdalla niissä tapahtunut oppiminen näyttää palvelevan motivoitumista työhön ja suoriutumista työssä sekä kummankin hyvää tulevaisuutta – vaikkakin nyt osin uusin ihantein, sillä sekä Lasse että Linda olivat pitäneet kokemusta työn mielekkyydestä ratkaisevan tärkeänä ja orientoituneet ratkaisuihinsa työurallaan sen mukaisesti.

---

107 Salomaa 2007, 192, 199, 204.

108 Hall 1999, 22–23.

8 LOPUKSI

Sosiaaliset konstruktiot tutkimuskohteena

Tutkimustuloksemme koskevat niitä sosiaalisia konstruktioita, joita haastateltavat tuottivat kuvatessaan papin työn toimintaympäristöä ja omia kokemuksiaan siinä. Havaitimme, että näissä vuorovaikutuksellisesti rakennetuissa ja neuvotelluissa narraatioissa oli useita toistuvia ilmiöitä ja rakenteita. Olemme Blumerin tavoin pyrkinneet nostamaan harson sosiaalisen ilmiön päältä, joka on tässä tapauksessa nuoren papin tapa tulkita oma ammatillista kehitystään.¹⁰⁹ Emme kuitenkaan pyri lausumaan mitään niiden yleistettävyydestä. Siirrettävyys tapahtuu pikemminkin lukijan toimesta.¹¹⁰

Informanttien valinta

Millainen vaikutus tuloksiin oli sillä, että molemmat informantit olivat meille tutkijoille ennestään tuttuja ja tietoisia aikaisemmista ura- ja identiteettitutkimuksistamme? Mitä ilmeisimmin haastattelussa syntyi tämän yhteisen historian ansiosta luottamuksellinen tila ja diskurssi, jossa haastateltavat rakensivat kuvausta nykyisestä elämäntilanteestaan ja matkastaan. Sekä Salomaan että Tuomisen aikaisemmissa haastatteluissa ja muussa aineistonkeruussa metodina oli ollut subjekti-position tarjoaminen informantille teemahaastattelun keinoin. Myös nyt sekä Lasse että Linda näyttivät virittäytyneen sen tarjoamaan suopeaan, luottamukselliseen diskursiiviseen tilaan. Molemmat haastateltavat kertoivat haastattelun yhteydessä tietäneensä, mitä on tulossa ja jo etukäteen pohtineensa, mitä aikoivat haastattelussa kertoa. Syvemmän ulottuvuuden avasi kuitenkin piirtämistehtävä.

Urakokemuksen piirtäminen

Piirtämistehtävän toimivuuden olimme jo esihaastatteluissa todenneet. Lassen ja Lindan kymmenen vuoden uraperspektiivissä metodi toimi erittäin hyvin. Haastateltavat olivat oman elämänsä asiantuntijoita ja etnografisen tutkimuksen informanttien tavoin ottivat roolin oman todellisuusversionsa neuvottelijoina ja esillepanijoina. He loivat myös rajat sille, mihin asti halusivat sanallistaa tarinaansa.¹¹¹ Useampaan kertaan ilmeni, että omaa uran ja elämän kokonaisuukaarta hahmottava piirros silmien edessä tuotti narraatioon uudenlaisia kerroksia.

---

109 Blumer 1986, 39.

110 Eskola ja Suoranta 2001, 67–68.

111 Järviluoma problematisoi tätä etäisyys–läheisyysuhdetta, mutta näkee sen tutkijan erityisenä vahvuutena, kun tutkija tiedostaa sen tuottamat valtasuhteet ja niistä vapautumisen mahdottomuuden. Järviluoma 2010, 236–239.

Se houkutteli sykliseen ja kerros kerrokselta syvenevään reflektioon ja palaamaan ja täydentämään kuvioita. Tässä suhteessa diskursiivinen tila lähestyi työnohjauksellisen konsultaation funktioita, joissa ohjaaja yhdessä ohjattavan kanssa tutkii tapahtumakulkuja ja hämmästelee ja kyselee niiden eri ulottuvuuksia.¹¹²

Tutkijoiden erilaiset positiot

Monessa kohden Lasse ja Linda viittasivat oletuksiinsa, että tutkijat jakoivat heidän kanssaan taustatietämystä kirkon ja seurakuntien tilasta. Haastatteluisia ilmeni, että tässä läheisyysaspektissa vallitsi selvästi aste-ero. Salomaa oli itsekkin teologina selvästi enemmän sisäpiiriin kuuluva ja perillä moninaisista hallinnollisista proseduureista, joita seurakuntatyössä toimiva joutuu kohtaamaan. Tuomisen kriittinen distanssi tutkimuskohteeseen ja toimintaympäristöihin oli näitä tilanteita analysoitaessa erityinen vahvuus.

Lassen ja Lindan kommentit tutkimuksesta ja sen tuloksista

Lasse ja Linda ovat hyväksyneet yksityisyyden suojan turvaamiseen liittyvät ratkaisumme. Artikkelin ollessa viimeistelyvaiheessa marraskuussa 2016 he tutustuivat tulkintoihimme ja antoivat puhelinneuvotteluissa omat kommenttinsa. Niiden seurauksena joitakin artikkelin yksityiskohtia täsmennettiin ja joitakin taustatietoja häivyttiin.

Linda oli kesän 2014 jälkeen palannut sairauslomalta töihin. Hän kertoi hyväksyvänsä artikkelin sisällön ja olevansa iloinen siitä, että nuorten pappien uupumisesta keskustellaan yleisemminkin. Lasse oli kesän 2014 jälkeen jatkanut tehtävissään Oxvikissa. Hän sanoi hyväksyvänsä artikkelin sisällön ja lähetti vielä sähköpostitse toiveen, että tutkimuksen lukisivat erityisesti ne, joilla on mahdollisuus vaikuttaa nuorten pappien uran ensimmäisiin vuosiin.

Artikkelin tuloksia on esitelty Työelämän tutkimuspäivillä marraskuussa 2016 Tampereella nimellä Ihanteet uusiksi – Ensimmäiset kymmenen vuotta pappina.

---

112 Vasko 2001; Virtaniemi 2001.

LÄHTEET

Haastattelut, teemahaastattelijoina Heikki Salomaa ja Visa Tuominen.

Lassen haastattelu 19.5.2014. Kesto noin 75 minuuttia.

Lindan haastattelu 21.5.2014. Kesto noin 75 minuuttia.

KIRJALLISUUS

Ahola, Kirsi & Tuisku, Katinka & Rossi, Helena

2012 Työuupumus (burnout) – Terveyskirjasto. Duodecim. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00681 (viitattu 14.12.2014).

Ahteenmäki-Pelkonen, Leena

2006 Mikä ohjaa kirkon työntekijää? Haastattelututkimus työnohjaajien teoreettisista lähestymistavoista. Diss. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/teo/kayta/vk/ahteenmaki-pelkonen/mikaohja.pdf> (viitattu 3.6.2016).

AKAVAn työttömyystilastot

2015 AKAVAn työttömyystilastot. http://www.akava.fi/tyoelama/akavalaiset_tyoelamassa/tyottomyystilastot/1._korkeasti_koulutettujen_tyottomyys (Joulukuun 2015 tilastot haettu 16.2.2016).

Antikainen, Ari

1996 Merkittävät oppimiskokemukset ja valtautuminen. – Oppiminen ja elämänhistoria. Aikuiskasvatuksen 37. vuosikirja. Toim. Ari Antikainen & Hannu Huotelin. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy. 251–296.

Belfrage, Lennart

2009 Clergy Existence Challenged: An Existential Psychological Exploration of Meaning-Making and Burnout Related to the Church of Sweden. *Psychologia et sociologia religionum*, 22. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas

1994 Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma. Suom. ja toim. Vesa Raiskila. Helsinki: Gaudeamus.

- Blatner, Adam
 1997 Toiminnalliset menetelmät terapiassa ja koulutuksessa. Psykodraaman ja sosiodraaman tekniikat käytäntöön sovellettuina. Suom. Riitta Virkkunen. Suomen Moreno-instituutin julkaisuja nro 2. Naantali: Resurssi.
- Blumer, Herbert
 1986 Symbolic Interactionism. Perspective and Method. Berkeley, California: University of California Press.
- Brah, Avtar
 2003 Diaspora, Border and Transnational Identities. – Feminist Postcolonial Theory: A Reader. Ed. by Reina Lewis & Sara Mills. Routledge: New York. 613–334.
- Brown, Catrina
 2007 Situating Knowledge and Power in the Therapeutic Alliance. – Narrative Therapy: Making Meaning, Making Lives. Ed. by Catrina Brown & Tod Augusta-Scott. Thousand Oaks: SAGE Publications. 3–22.
- Buchert, Maria
 2010 Rakkauden välittäjä vai moraalin vartija? Narratiivinen tutkimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeista perhe- ja seksuaalikäytännön äärellä. Diss. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.
 2013 Aloitti Hengessä, päätti Helsingissä. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 238–267.
- Buchert, Maria & Sainio, Juha & Salomaa, Heikki & Tuominen, Visa
 2015 Tulevaisuuden teologi. Teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportti. Helsinki: Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta, Itä-Suomen yliopiston teologian osasto & Åbo Akademin humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunta.
- Burr, Vivian
 1998 Gender and Social Psychology. Psychology Focus. London and New York: Routledge.
 2003 Social Constructionism. 2nd ed. London and New York: Routledge.
- Connelly, F. Michael & Clandinin, D. Jean
 1990 Stories of experience and narrative inquiry. Educational Researcher 19 (5), 2–14.

Erilaistuva kirkko

2016 Erilaistuva kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: Katsaus kirkon työhön. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 47. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha

2001 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. p. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Gedye, Sharon & Fender, Elizabeth & Chalkley, Brian

2004 Student's Undergraduate Expectations and Post-graduation Experiences of the Value of a Degree. – *Journal of Geography in Higher Education*, 28 (3), 381–396.

Greimas, Algirdas Julien & Courtés, Joseph

1982 *Semiotics and Language. An Analytical Dictionary*. Transl. by Larry Crist, Daniel Patte, James Lee, Edward McMahon II, Gary Phillips & Michael Rengstorf. Bloomington: Indiana University Press.

Haastettu kirkko

2012 Haastettu kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Hall, Stuart

1999 Identiteetti. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

Harré, Rom

1983 *Personal Being: a Theory for Individual Psychology*. Oxford: Blackwell.

Heikkinen, Hannu L. T.

2000 Tarinan mahti – Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. – *Tiedepolitiikka* 25 (4), 47–58.

Hoffman, Lynn

1992 *A Reflexive Stance. – Therapy as Social Construction*. Ed. by Sheila McNamee & Kenneth J. Gergen. London: SAGE Publications. 7–24.

Hoikkala, Tommi

1993 Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Diss. Helsinki: Gaudeamus.

Holopainen, Jussi

2004 Ohjauksesta matkakumppanuuteen – hengellisen ohjauksen suuntaviivoja. – *Matkalla. Hengellisestä ohjauksesta ja matkakumppanuudesta*. Tampereen hiippakunnan vuosikirja LV. Tampere: Tammer-paino Oy.

Huhtanen, Kaija

- 2004 Pianistista soitonopettajaksi. Tarinat naisten kokemuksen merkityksellistäjänä. Diss. *Studia musica* 22. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- 2013 Kanttorin ammatillinen identiteetti. ”Täytyykö ensin olla taiteilija, ennenkun voi mennä seurakuntaan töihin?” Kirkkomusiikin tutkielma. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Huotelin, Hannu

- 1996 Menetelmällisiä lähtökohtia elämäkertatutkimukseen. – Oppiminen ja elämänhistoria. *Aikuiskasvatuksen* 37. vuosikirja. Toim. Ari Antikainen & Hannu Huotelin. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Helsinki: Avain. BTJ Finland Oy. 7–42.

Huovinen, Eero

- 2001 Pappi? Helsinki: WSOY.

Huse, Morten & Hansen, Cathrine

- 2001 Lærdommer utenfra. En studie av prester som ikke er i menighetstjeneste. KIFO rapport 13. Trondheim: Tapir.

Hägg, Samuli

- 2010 Narratologisten käsitteiden soveltaminen kulttuurintutkimuksessa. – Vaeltavat metodit. Toim. Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo. *Kultaneito VIII*. Joensuu: Kansantietouden Tutkijain Seura. 117–137.

Hänninen, Vilma

- 2000 Sisäinen tarina, elämä ja muutos. *Acta Universitatis Tamperensis* 696. Diss. Tampere: University Press.

Itäpuisto, Maritta

- 2001 Pullon varjosta valoon. Vanhempiensa alkoholikäytöstä kärsineiden selviytymistarinoita. Sosiaalitieteiden laitos. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Johnston, Brenda

- 2003 The Shape of Research in the Field of Higher Education and Graduate Employment: Some Issues. *Studies in Higher Education* 28 (4). 413–426.

Jokisaari, Markku

- 2002 Työelämään siirtyminen. Vuorovaikutusta tavoitteellisen toiminnan, sosiaalisen pääoman ja työelämän välillä. – Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatioteorian perusteet. Toim. Katariina Salmela-Aro & Jari-Erik Nurmi. PS-kustannus: Jyväskylä. 67–83.

Järviluoma, Helmi

- 2010 Podetko ystävyyttä? Etnografian ja biofilian haaste. – Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina. – Vaeltavat metodit. Toim. Jyrki Pöytä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo. Kultaneito VIII. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. 234–257.

Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku

- 2003 Aikuistumisen riskit ja koulutus. – Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Toim. Pekka Sallila. Aikuiskasvatuksen 44. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. 152–168.

Kangasniemi, Heikki

- 1992 Modal Expressions in Finnish. *Studia Fennica* 2. Diss. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kasvio, Antti

- 1994 Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet. Jyväskylä: Gummerus.

Kiiski, Jouko

- 2015 Diakoniatyöntekijöiden työssään kokema kuormitus. – Diakonian tutkimus. – *Journal for the Study of Diaconia* 1/2015, 7–32.

Kirkkolaki, kirkkojärjestys, kirkon vaalijärjestys, kirkon säädöskokoelma

- 2016 Kirkkolaki, Kirkkojärjestys, Kirkon vaalijärjestys, Kirkon säädöskokoelma 2016. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 6. Kirkko ja päätöksenteko. Helsinki: Kirkkohallitus

Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa

- 2014 Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 16. Kirkko ja toiminta. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkon perehdyttämisosas

- 2010 Kirkon perehdyttämisosas. Aineistoa seurakuntien johdolle, esimiehille ja muille perehdyttäjille. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 2010: 6. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D0EC4FFFAF96FF5CC22577BD003A9726/\\$FILE/Perehdytysopas_fin.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D0EC4FFFAF96FF5CC22577BD003A9726/$FILE/Perehdytysopas_fin.pdf). (viitattu 9.10.2016).

Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö

- 2016 Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 47. Kirkko ja toiminta. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkon töissä

- 2010 Kirkon töissä. Palvelussuhdeopas 2010–2012 evl. kirkon tehtävissä toimiville. Toim. Ritva Rasila. Järvenpää: Kirkon alojen ammattijärjestö SVTL ry, Akavan kirkolliset ammattiliitot AKI ry.

- Kivinen, Osmo & Nurmi, Jouko & Salminiitty, Ritva
 2000 Higher Education and Graduate Employment in Finland. – *European Journal of Education*, 35 (2), 165–177.
- Lehto, Essi
 2015 Työuupumus sai papin itkemään keittiön nurkassa. ”Milloin on minun vuoroni olla heikko?” – *Helsingin Sanomat* 15.10.2015.
<http://www.hs.fi/elama/a1444790800631> (viitattu 7.6.2016).
- Lewis, Reina & Mills, Sara
 2003 Introduction. – *Feminist Postcolonial Theory: A Reader*. Ed. by Reina Lewis & Sara Mills. Routledge: New York. 1–21.
- McNamee, Sheila & Gergen, Kenneth J. (eds.)
 1992 *Therapy as Social Construction*. London: SAGE Publications.
- Monikasvoinen kirkko
 2008 Monikasvoinen kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Niemelä, Kati
 1999 Teologiksi? Teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uranvalintamotiivit ja ammatillinen suuntautuminen. Kirkon tutkimuskeskus. Sarja A, nro 74. Diss. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
 2004 Uskonko niin kuin opetan. Seurakuntatyöntekijä uskon ja elämän ristipaineessa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 85. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
 2010 Teologiien tausta, koulutus ja työhön sijoittuminen. *Suomen teologit – Finlands teologer 2010*. Helsinki: Akavan kirkolliset ammattiliitot Aki ry. 9–30.
 2013 Muuttuvaa teologikuntaa tutkimassa. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 7–20.
 2014 Kutsumusta, auttamista ja itsensä toteuttamista. Pappien ja kanttorien suhde työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen ajankohtaisiin kysymyksiin Kirkon akateemisten jäsenkyselyssä 2014. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja, 38. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/25A061BE3EE694BCC2257E2E0012D562/\\$FILE/Julkaaisu%2038.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/25A061BE3EE694BCC2257E2E0012D562/$FILE/Julkaaisu%2038.pdf) (viitattu 15.2.2016).
- Niemelä, Kati & Salminen, Veli-Matti
 2013 Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

- Niemi, Päivi M.
2001 Identiteetti, muutos ja toimintaympäristö. *Psykologia* 1–2, 18–28.
- Nordeide, Inger Helene & Skogstad, Anders & Einarsen, Ståle
2008 Jeg er jo ikke Jesus heller! Arbeidsmiljø og utbrenthet blant norske prester. Bergen: Fagbokforlaget.
- Osallistuva luterilaisuus
2016 Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015. Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Pikkarainen, Eetu
2004 Merkityksen ongelma kasvatustieteessä: lähtökohtia pedagogisen toiminnan perusrakenteen semioottiseen analyysiin. Diss. Acta Universitatis Ouluensis. Series E, Scientiae rerum socialium, 69. Oulu: Oulun yliopisto.
- Polkinghorne, Donald E.
1995 Narrative Configuration in Qualitative Analysis. – *International Journal of Qualitative Studies in Education* 8 (1), 5–23.
- Pruuki, Lassi
2013 Ei papiksi ilman kutsumusta. Narratiivinen tutkimus teologian maistereiden suhteesta kirkon virkaan osana elämän- ja opiskeluprosessia. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 267–288.
- Pöysä, Jyrki
2010 Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina. – Vaeltavat metodit. Toim. Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo. Kultaneito VIII. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. 331–360.
- Richardson, Mary Sue
2004 The Emergence of New Intentions in Subjective Experience: A Social/ Personal Constructionist and Relational Understanding. – *Journal of Vocational Behavior* 64 (2004), 485–498.
2012 Counselling for Work and Relationship. – *The Counseling Psychologist* 40 (2), 190–242.
- Salmi, Pontus
2001 Seurakuntien hengellistä työtä tekevien työmotivaatio. JTO-tutkimuksia sarja 14. Diss. Kirkkonummi: JTO-Palvelut.

Salomaa, Heikki

- 2007 Minustako papiksi? Soveltavia opintoja suorittava teologian opiskelija papin ammattikuvan ja identiteettinsä rakentajana. Diss. Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja n:o 17. Joensuun yliopisto.
- 2013 Joensuun teologian maisterit matkalla työelämään. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 183–204.

Salomaa, Heikki & Tuominen, Visa

- 2015 Työelämä haastaa akateemisen koulutuksen riittävyden. – Tulevaisuuden teologi. Teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportti. Helsinki: Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta, Itä-Suomen yliopiston teologian osasto & Åbo Akademin humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunta. 37–43.

Saraneva, Kristina

- 2012 Psykoanalyttinen keskustelu uskonnosta. – Psykoterapia 31 (3), 246–264. <http://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/saraneva312.htm> (viitattu 8.6.2016).

Savickas, Mark & Nota, Laura & Rossier, Jerome & Dauwalder Jean-Pierre & Duarte, Maria Eduarda & Guichard, Jean & Soresi, Salvatore & Van Esbroeck, Raoul & van Vianen, Annelies

- 2009 Life Designing: A Paradigm for Career Construction in the 21st Century. – *Journal of Vocational Behavior* 75 (2009), 239–250.

Seppänen, Liisa

- 2015 Pappi paloi loppuun ja vaihtoi hautajaiset viljelyyn: ”En ole enää sätkynukke.” – ET-lehti 2.8.2015. http://www.etehti.fi/artikkeli/uusia_alkuja/pappi_paloi_loppuun_ja_vaihtoi_hautajaiset_viljelyyn_ena_en_ole_satkynukke (viitattu 8.6.2016).

Siltala, Juha

- 2004 Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun. Helsinki: Otava.

Stenlund, Mari

- 2010 Teologit kokevat työnsä mielenkiintoiseksi. Teologia.fi-portaali. <https://www.teologia.fi/artikkelit/609-teologit-kokevat-tyonsa-mielenkiintoiseksi> (viitattu 11.12.2015).

Suikkanen, Asko & Linnakangas, Ritva & Martti, Sirpa & Karjalainen, Anne

- 2001 Siirtymien palkkatyö. Sitran raportteja 16. <https://media.sitra.fi/2017/02/27173308/raportti16-2.pdf> (viitattu 10.6.2016).

Sulkunen, Pekka

- 1997 Todellisuuden ymmärrettävyys ja diskursssianalyysin rajat. – Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Toim. Pekka Sulkunen & Jukka Törrönen. [Helsinki]: Gaudeamus. 13–53.

Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka

- 1997 Arvot ja modaalisuus sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa. – Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Toim. Pekka Sulkunen & Jukka Törrönen. [Helsinki]: Gaudeamus. 72–95.

Suutari, Minna

- 2003 Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet. LAASER-projektin loppuraportti. Helsinki: Akava.

Tuominen, Visa

- 2011 Paluu Nokian taakse – Maistereiden asuin- ja työpaikkojen sijainti viisi vuotta valmistumisen jälkeen. – Kunhan kuluu viisi vuotta. Toim. Antero Puhakka & Visa Tuominen. Aarresaari-verkosto. 87–107.
- 2013 Maistereiden työllistyvyys. Diss. Publications of the University of Eastern Finland 57. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- 2014 Uusille urille – akateeminen siivooja ja sikatilallinen. – Tiedepolitiikka 39 (3), 7–18.

Tuominen, Visa & Rautopuro, Juhani & Puhakka, Antero

- 2008 Perustutkinnon jälkeen – Itä-Suomen yliopistosta työmarkkinoille. Joensuun ja Kuopion yliopistoista vuosina 2001 ja 2002 valmistuneet viisi vuotta myöhemmin. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Tuominen, Visa & Salomaa, Heikki

- 2015 Pätkäpappina – aina toisen jäljillä. – Työpoliittinen aikakauskirja 1/2015. Katsauksia ja keskusteluja, 76–82.

Wahlström, Jarl

- 1997 Ihminen tekstinä, psykologi lukijana. Sosiaalinen konstruktionismi, postmoderni psykologia ja psykologityö. – Psykologian helmiä -liite Psykologia-lehdessä 6/1997, 2–11.

Vasko, Timo

- 2001 Yksilön työnohjausprosessi oppimistahtumana. – Työnohjaus. Sielunhoidon aikakauskirja nro 13. Toim. Kirsti Aalto, Matti-Pekka Virtaniemi & Simo Ylikarjula. Helsinki: Kirkon sairaalasielunhoidon keskus, Kirkon perheasiain keskus, Kirkon koulutuskeskus. 137–164.

Vesala, Kari Mikko

- 2009 Gergory Bateson. Relationistinen sosiaalipsykologia. – Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Toim. Vilma Hänninen, Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki. Tampere: Vastapaino. 155–174.

Vikström, John

- 2002 Kutsumus ja sitoutuminen. – *Crux* 4/2002, 38–40.

Williams, Antony

- 1995 *Visual and Active Supervision*. Norton Professional Books. New York, London: W.W. Norton & Company.

Virtaniemi, Matti-Pekka

- 1984 Työnohjauksen tavoitteet. – Työnohjaus – ammatillisen kasvun avain. Toim. Kirsti Aalto. Helsinki: Kirjapaja. 31–62.
- 2001 Persoonallinen kasvu työnohjauksessa. – Työnohjaus. Sielunhoidon aikakauskirja nro 13. Toim. Kirsti Aalto, Matti-Pekka Virtaniemi & Simo Ylikarjula. Helsinki: Kirkon sairaalasielunhoidon keskus, Kirkkohallitus. 15–91.

Woodley, Alan & Brennan, John

- 2000 Higher Education and Graduate Employment in the United Kingdom. – *European Journal of Education*, 35 (2), 239–249.

Ylijoki, Oili-Helena

- 1998 Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisatio. Diss. Tampere: Vastapaino.
- 2009 Rom Harré. Toimijuus, kieli ja moraalit. – Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Toim. Vilma Hänninen, Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki. Tampere: Vastapaino. 225–251.

Ihanteet uusiksi on tutkimus, jossa paneudutaan kahden papin työuran muutoksiin noin kymmenen vuoden ajanjaksolla. Kaksi nuorta pappia tarkastelee siinä tutkijoiden kanssa työuraansa ja arvioi siirtymäänsä yliopistosta työelämään, pohtii kokemuksiaan ja sanoittaa sitä, miten käsitys papin roolista, tehtävästä ja identiteetistä muuttui tällä matkalla.

Tutkimuksessa selvitetään työuran muutosta kolmella tasolla ja kolmella metodologisella ratkaisulla. **Kronologista kuvausta** työuran vaiheista ja työpaikan muutoksista seuraa **tunteiden ja merkitysten tarina**, jossa analysoidaan tutkittavien piirtämiä elämänkaarikuviota ja niille annettuja tulkintoja. Kolmannen tason muodostaa semioottinen tarkastelu, josta kasvaa **velvollisuuksien ja pätemisen tarina**. Siinä tutkitaan kahden nuoren papin muuttuvaa suhdetta arvoihin, motiiveihin ja työmaailman konventioihin.

Uskonnollisen ilmapiirin muuttuessa yhä monikulttuurisemmaksi nuorilla papeilla ei ole käytettävissään selvärajaista profession tuottamaa roolimallia eikä yhteisön yhteistä totuus käsitystä. Papin identiteetti muuttuu erityisen vaativaksi, kun kaikista uskonnollisista näkemyksistä on tullut neuvottelunvaraisia ja usein jopa kyseenalaistettuja. Huolimatta huolellisesta yrittämisestä kumpikaan tutkituista papeista ei kyennyt täyttämään ihmisten moninaisia pappiin kohdistamia odotuksia. Molemmat papit tekivät tässä paineessa oman ratkaisunsa, jossa määrävänä periaatteena oli tarve säilyttää kokemus työn mielekkyydestä. Toinen papeista päätyi tekemään urakäännöksen ja toinen joutui loppuunpalamisen jälkeen uudelleenarvioimaan suhdettaan työhön.

Tutkimuksen tekijät TT Heikki Salomaa ja YTT, KL Visa Tuominen työskentelevät Itä-Suomen yliopiston palveluksessa ja ovat tätä ennen kumpikin tahollaan ja yhdessäkin tutkineet akateemisten työurien alkuvaiheita.

KIRKON TUTKIMUSKESKUS[†]

**SUOMEN[†]
EV. LUT.
KIRKKO**